وَمَا اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْن

الحمد للہ کہ یہ کتاب عجیب و غریب مسمّٰی بہ

سیرت الحبیب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

منظوم پنجابی

مؤلفہ

چوہدری فضل حق صاحب بالقابہ سب جج بہادر

چکوال ضلع جہلم

حسب فرمائش

ابو الفضل مولانا مولوی محمد کرم الدین صاحب دبیر

رئیس بھیں ضلع جہلم

تقریظ

از حضرت ابو البرکات خواجہ سید محمد فضل شاہ صاحب مدظلہ
امیر حزب اللہ و سجادہ نشین جلالپور شریف

چوہدری فضل حق صاحب سب جج چکوال نے جو کتاب سیرت الحبیب صلے اللہ علیہ وسلم پنجابی زبان میں تصنیف فرمائی ہے اس فقیر نے گو بالالتزام اُسکا مطالعہ نہیں کیا لیکن بعض جستہ جستہ مقامات کے مطالعہ سے یہ نتیجہ اخذ کرلینا مستبعد نہیں کہ چوہدری صاحب نے نہایت محنت و کاوش سے کتاب کو مرتب فرمایا ہے اور صحیح و مستند روایات سے کام لیا ہے۔ پنجابی زبان اپنی کم مائگی کے اعتبار سے ابھی تک ایسی سعادتِ عظمےٰ سے محروم تھی۔ اور اگر حضور سرور کائنات فخر موجودات صلی اللہ علیہ وسلم کی سیرتِ طیبہ پر پنجابی میں کوئی کتاب لکھی بھی گئی ہو تو اُسے کوئی خاص مقبولیت حاصل نہیں ہوئی۔ اور مصنفین کے معلوماتِ ناقصہ اور روایات کا غیر معتبر ہونا اُلٹا قارئین پر ایک مضر اعتقادی اثر ڈالنے والا ثابت ہوا ہے۔ چوہدری صاحب کی ایک مزید خصوصیت یہ بھی ہے کہ اُنہوں نے ایک انگریزی دان ہونے اور اس طبقہ کے روایات کے مطابق مذہب سے کنارہ کش رہنے کے باوجود اپنے مذہبی انہماک اور حسن عقائد کا ایک بہترین ثبوت اس کتاب کی شکل میں پیش کیا ہے۔ پھر پنجابی زبان میں جس سے کہ معمولی نوشت خواند کرنے والے لوگ بھی مستفید ہو سکینگے۔ اُن کا یہ زریں [illegible] آیندہ نسلوں میں بھی خراج تحسین حاصل کرنے کا ذریعہ ہوگا۔ اللہ کریم اُنہیں اس خدمتِ اسلام کی جزائے خیر عطا فرمائیں۔ اور دوسرے انگریزی خوان مسلمانوں کے لیئے بھی چوہدری صاحب کا یہ طریقِ عمل خضر راہ کا کام دے۔ آمین۔

فقیر ابو البرکات سید محمد فضل شاہ کان اللہ لہٗ
سجادہ نشین و امیر حزب اللہ جلالپور شریف

باسمہٖ تعالیٰ

مقدّمہ

نصیر صاحب نوں چکوال وچ آیاں اجے ڈیڈھ ورہ ہویا اے پہلے پہلے تاں کوئی خبر نہ ہوئی کہ نصیر صاحب شعر دا مذاق رکھدے نیں یا ایہ شاعر بھی ہیں۔ انہاں دے ناں دے نال کوئی دُم چھلا (تخلص) نہ سی۔ فضل حق پیدھا سادھا ناں سی۔ اجکل وی نوی پوت اجے مڈل وچ ہی پڑھدی ہوندی اے تے اردو یا پنجابی اجے صحیح لکھنی نہیں آوندی کہ کوئی نہ کوئی دُم چھلا لگا لیندی اے۔ انہاں چوں بہتے تے اپنے ناواں نوں ہی اسطرح گھڑ لیندے نے کہ شاعر معلوم ہون۔ پر نصیر صاحب نے بی۔ اے۔ ایل ایل۔ بی ہندیاں کوئی اجیہی ہور نشانی ناں دے نال نہ ٹنگی جس تھیں علم ہو سکدا کہ اوہ بھی شعر آکھ سکدے نیں۔

ہوندیاں ہوندیاں ایہ بھید کھل گیا سو نہاں کے ماند آں راز سے کز وسازند محفلہا۔
دوستاں یاراں دیاں مجلساں تے دعوتاں وچ بلینت اشینت بولے جاندے ہی نے۔ انہاں موقعاں تے ہر اک افسر ہووے یا نہ کھل جاندا اے تے تھوڑی بہت حس کھیڈ لیندا اے اسے طرح نصیر صاحب نے بھی جھٹرا پہلے تھوڑا بہتا جھک سی لاہ سٹیا۔ اور شعر اشعار بولنے شروع کر دتے نتیجہ ایہ ہویا۔ کہ ایہ حال ساریاں اتے کھل گیا کہ انہاں نوں شعر دا مذاق بہت ہے پر ایہ پتا نہ چلیا کہ ایہ شاعر ہیں۔ کدے کدے نصیر صاحب اپنے پاسوں شعر گھڑ کے بول دیندے سن پر ایہ شک ہی رہندا سی کہ انہاں خود گھڑیا اے یا کسے ہور دا یاد سی۔ خیر۔ دو ترے مہینیاں دے اندر سب نوں خبر ہو گئی کہ انہاں نوں شعر آکھن دا ملکہ ہے۔ پر انہاں کدے ظاہر نہ کیتا۔ کہ ایہ شعر موزوں کر لیندے نے۔

چکوال والیاں نوں ایہ معلوم ہو گیا کہ نصیر صاحب افسر ہونے دے باوجود افسرانہ تکبّر رعونت نہیں رکھدے نے۔ انہاں دا اخلاق وسیع اے۔ نہایت کھلی طبیعت دے آدمی نے۔ ملنسار

ہین - لائق ہین - خوش مذاق ہین اور وچ وچ کئی ایہ بھی خیال کرن لگ گئے کہ اوہ شاعر بھی ہین اور اچھے -

انہاں دناں وچ جہلم دے ادیب حضرات نے اک انعامی مشاعرہ بسنت والے دن رکھیا - اوہ خاکسار نوں بھی اک منصف دی حیثیت وچ دعوت دِتی - مشاعرہ وچ وڈی رونق سی - اوہ نماشاں دیلہ وڈے مزے نال گذریا چکوال آکے دوستاں نال اس دا ذکر کیتا تے خیال ہویا - کہ اتھے بھی بزم ادب کھڑی کیتی جائے - اتھے وکیل دوستاں نوں شعر سُنن دا شوق تے بہتا اے پر شاعر اک اوہ ہی ہین - صلاح کیتی تے سوچیا کہ اتھے بزم ادب تاں نہیں چل سکدی اے جے کوئی افسر اینوں اپنے ہتھ وچ لیوے - اس گل نوں سوچ کے نصیر صاحب دے کول گئے - ادھر اُدھر دیاں گلاں باتاں کرکے جہلم دے مشاعرے دی گل ہلائی تے کہیا کہ تساں دیاں گلاں تھیں پتہ چلدا اے کہ تُسیں بھی شاعر ہو - انہاں نے حسب معمول تجاہل دے نال کہیا نہیں میں شاعر تے نہیں - البتہ شعر اندا شوق اے - آخر کارا انہاں منیا کہ ایہ شعر لکھدے ہوندے نے - پر اوہ اس قابل نہیں کہ انہاں نوں عام کیتا جائے کجھ ٹال مٹول دے بعد ملازم نوں آواز دِتی - میرے سرہانے دے ہیٹھاں کالی کاپی پئی ہوئی اے - کاپی آگئی - اُس دے وچ بہت ساریاں نظماں اردو وچ لکھیاں ہویاں سن - اوہ سنایاں -

اس تھیں پچھے انہاں نوں عرض کیتی کہ اسیں اس ارادے نال آئے ہاں کہ اتھے بزم ادب قائم کیتی جائے اور اس دے اندر اردو ہندی تے پنجابی نظماں پڑھیاں جایاں کرن - ایہ صلاح پکی ہوگئی - تے انہاں نوں پردھان بنن دے واسطے درخواست کیتی جیہڑی انہاں نے بہت انکساری ظاہر کرنے دے بعد من لئی -

بزم ادب وجود وچ آگئی اُتے چکوال اندر شعر اشعار دا چرچا ہو گیا - اس دے جلسیاں وچ رونق ہو گئی - نصیر صاحب نے اردو پنجابی نظماں سنایاں - ہن ایہ بھی معلوم ہویا کہ نصیر صاحب پنجابی وچ تخلص فضل کردے نے - انہاں دیاں پنجابی نظماں بہت اوچ درجے دیاں ہوندیاں سن بزم ادب وچ پڑھیاں ہویاں نظماں تے کجھ ہور اکٹھیاں کرکے چن تارے دے ناں اُتے چھپیاں ستمبر ۱۹۳۲ء دیاں چھپیاں ہونے والیاں سن - اک شام نوں دوستاں دا اکٹھ خواجہ محمود صاحب

پلیڈر دے ڈیرے تے ہویا اتھے بھی حسب معمول شعراں باں گلاں بلیاں۔ نکل دیاں راہ دے وچ نصیر صاحب نے کہیا۔ کہ چھٹیاں وچ کوئی قصہ لکھنے تے دل کردا اے۔ چودھری فضل کریم صاحب خالد سیکنڈ ماسٹر گورنمنٹ ہائی سکول چکوال بھی نال آہے۔ انہاں دی بے تکلفی نصیر صاحب دے نال اچھی نہ سی۔ انہاں خاکسار نوں کہیا۔ کہ جج صاحب نوں رسول صلعم دی سیرت لکھنی چاہی دی اے۔ اگے قصہ کہانیاں بہت ہین کوئی ایسا کم کرنا چاہی دا اے۔ جس تھیں مسلماناں دے اخلاق سدھرن تے ثواب بھی ہووے۔ خاکسار نے ایہ گل نصیر صاحب نوں عرض کیتی۔ سارے سنگیاں نے اسدی تائید کیتی۔ نصیر صاحب نے کہیا۔ ایہ کم بہت مشکل اے۔ میری استعداد نہیں وہ کے اسے پر دوستاں دے اصرار کرنے تے کوشش دا وعدہ کیتا۔ ستمبر دیاں چھٹیاں ہو گیاں تے نصیر صاحب اپنے وطن موضع ہیرا موہڑہ جھٹرا ڈھریالہ دے کول تحصیل گوجر خاں ضلع راولپنڈی وچ اے چلے گیو۔

اک مہینہ دے بعد چھٹیاں مک گیاں تے نصیر صاحب آئے۔ سیرت اتے کتاب لکھ لیاندی اخیر دے پنج چھ صفحے رہ گئے سن جہیڑے اتھے آکے پورے کیتے۔ کتاب دا ناں سیرۃ الحبیب تجویز ہویا تے رکھیا گیا۔ تاریخ۔ سیرت تے سوانح حیات یا سوانح عمری قریب قریب اکو معنیاں وچ استعمال ہوندے نے۔ پر سوچیا جائے تے انہاں وچ فرق ظاہر اے۔ تاریخ وچ عموماً بادشاہیاں دا ذکر ہوندا اے۔ کہڑی بادشاہی کدوں شروع ہوئی۔ کدوں ختم ہوئی۔ اسدے ودھنے تے گھٹنے تے مٹنے دے کے سبب ہوئے۔ کون کون بادشاہ ہوئے۔ انہاں دی کی پالیسی سی۔ ہوندیاں ہوندیاں تاریخ دے معنیاں وچ پھیلاؤ ہو گیا۔ بڑے بڑے شہراں تے قصبیاں دی سیاست بھی اسدے اندر شامل ہو گئی۔ ملک دی مالی تے اقتصادی حالت دے متعلق حال بھی تاریخ دا ضروری حصہ سمجھے جان لگے۔ الغرض تاریخ ملک تے شہراں دے سیاسی۔ اقتصادی۔ تعلیمی حالات دی لکھت دا ناں اے۔ اس وچ بادشاہاں وغیرہ دا اخلاقی چلن یا انہاں دے گھر دے تے ذاتی حالات دا ذکر ضروری نہیں۔ انہاں دے اٹھن بیٹھن تے آپس وچ رہن بہن دے حال نہیں ہوندے۔ تاریخ وچ عام طور تے صرف وڈیاں لوکاں دے کارج ہی ہوندے نے جہڑے بادشاہی کرنے دے واسطے ہدایت دے دیے دا کم دیندے نے۔ سیرت وچ صرف اک آدمی دے حال ہوندے نے۔ اوہ حال اخلاقی تعلیمی۔ سیاسی وغیرہ ہوندے نے

جیہڑے اسدے نال تعلق رکھدے نے۔ سیرت واسطے ضروری اے۔ کہ جس آدمی دی سیرت لکھی جائے اسدے کل حال خواہ خدا دی خلقت نال تعلق رکھدے ہوون یا اس دے ساک سیناں نال ہوون سارے دے سارے لکھے جان۔ اس دا ہر اک قول تے فعل خواہ اوس دی ذات نال تعلق رکھن یا خدا تے خدا دی مخلوق نال صحیح صحیح لکھے جاون۔ ایہی سمجھ لو۔ سیرت آدمی دا ست سامنے رکھد بندی اے۔ اور بت اجیہا نہیں۔ کہ جس تھیں اس دی شکل ہی نظری آجائے بلکہ اس دی اندرونی حالت دا بھی شیشہ ہوندے۔ سوانح حیات جیس طرح کہ اسدے معنیاں تھیں ظاہر ہے۔ صرف اکسے آدمی دی زندگی وچ جیہڑے جیہڑے اُس نے ظاہری کم کیتے نے۔ انہاں نوں لکھ دینے داناں اے۔ اسدے وچ اسدے اخلاق دا بھی تھوڑا بہت ذکر ہوندا اے۔ پر ایہ اس دا ضروری حصہ نہیں۔ تاریخ سیرت تے سوانح حیات دے فرق تھیں ایہ پتہ چلدا اے۔ کہ تریہاں وچوں سیرت لکھنی بہت اوکھی اے۔ کسے آدمی دے خانگی حالات اور خانگی اخلاق دا معلوم کرنا جے ناممکن نہیں تے اس نالوں گھٹ بھی نہیں۔ ایہی وجہ اے صحیح معنیاں تے وچ دنیا دے کسے آدمی دی سیرت سوا رسول صلعم دے لکھی نہیں۔ سوانح حیات بہتیاں دے ملدے نے۔ اس لحاظ نال ویکھیا جائے تے رسول صلعم اک کلی ہستی نے انہاں دا کوئی ثانی نہیں۔ انہاں دے منٹ منٹ دے حالات کتاباں وچ لکھے ہوئے نے۔ انہاں دے اُٹھن بیٹھن دے طریقے محفوظ نے۔ انہاں دے سونے تے جاگنے دے وقت تے طریقے لکھے ہوئے نے۔ انہاں دا اپنی بیویاں دے نال تعلق زوجیت دے حال ملدے نے۔ انہاں دی ہر ایک گل جیہڑی انہاں کیتی حدیث بن گئی، لوکاں یاد کر لئی تے لکھ لئی۔ انہاں دے حرکات تے سکنات زینتِ قرطاس نے۔ انہاں دی سیرت تے کتاباں اکٹھیاں کرن لگو تے کوٹھے بھرے جا سکدے نے۔ عربی فارسی اردو انگریزی فرانسیسی تے جرمن زباناں وچ انہاں دی سیرت مل سکدی اے۔ ایس اوپر دی گل تھیں ایہ نہیں سمجھنا چاہیدا کہ جدوں انہاں دی سیرت دیاں کتاباں دا ایہ حال اے۔ تے ہن انہاں دی سیرت لکھنی معمولی تے سوکھا کم ہے۔ بالکل نہیں جتنیاں کتاباں تے حالات زیادہ لکھے جان سیرت دا لکھنا اتنا ہی اوکھا ہوندا اے۔ جے کسی آدمی دے حال اس دی زندگی وچ نال نال ہی لکھے

جان تاں بھی ایہ اوکھا اے کہ صحیح ہوں۔ کیونکہ انہاں نوں ویکھنا تے انہاندا صحیح صحیح لکھنا ویکھنے والے
دی نظراں تے سمجھ اتے ہوندا اے۔ اس دی ایہہ مثال لے لو۔ اک جگہ فسادہوندا اے۔ پنج چھ
آدمی اس نوں موقع تے ویکھدے نے۔ پر جدوں آکے اوہ کچہری وچ گواہی دیندے تے اپنے ایمان نال
سچ آکھدے نے تے انہاں دی گواہی وچ اک لائق وکیل بہت سارا فرق کڈھ وکھاندا اے۔ اسدے
وچ ایہ نہیں کہیا جا سکدا کہ اوہ کوڑ مار دے نے۔ اپنے ولوں اوہ بالکل سچ آکھدے نے۔ پر فرق انہاندے
ویکھنے تے زبان وچ اے۔ جے ایہی واقعہ کجھ دناں یا سالاں دے بعد بیان کیتا جائے
تے انہاں آدمیاں دے بیان وچ زمین آسمان دا فرق پے جاندا اے۔ اسدی وجہ ایہ اے
کہ وقت گذرن نال آدمی دے حافظے تھیں واقعات لہہ جاندے نے۔ تے حافظہ کم نہیں کردا۔
بعضیاں دے حافظے ایجیہے ہوندے نے کہ بغیر جان بجھن دے اپنے کولوں گلاں زیادہ کر لیندے
نے۔ جے ایہی واقعہ جنہاں ویکھیا اے انہاں دے سنن والیاں کولوں انہاں دناں
وچ ہی سنیا جائے تے کجھ ہور دا ہور ہی ہوندا اے جے اسدے وچ کجھ عرصہ گذر جائے
تاں واقعہ ہی نیا ہو جاندا اے۔ ایسے طرح جے فساد دو فریقاں وچ ہووے تے ہر اک
فریق نوں اپنے فائدے تے دوسرے دے نقصان دیاں گلاں یاد رہ جاندیاں نے۔ انہاں وچ
کجھ اپنے کولوں بغیر جانن بجھن دے رل جاندیاں نے۔ ہر اک فریق دے دوست دشمن اپنے
اپنے دوستاں دیاں چنگیاں گلاں تے دشمناں دیاں مندیاں گلاں یاد رکھدے نے۔ اسدے وچ
انہاندا قصور نہیں۔ ایہ انسانی حافظے دا تقاضا اے۔ لوکی عموماً خوش اعتقاد بھی ہوندے نے
اپنے دوستاں دے متعلق انہاں گلاں تے یقین کر لیندے نے جہیڑیاں انہاں نوں چنگیاں
لگن، چاہے اوہ غلط ہون یا صحیح۔ اور صحیح گلاں جہیڑیاں انہاں نوں چنگیاں نہ لگن نہیں مندے
چنگیاں یا مندیاں گلاں دا معیار سنن تے ویکھن والے دا اپنا معیار ہے۔ ایہ ضروری نہیں کہ جہیڑی
گلاں اک آدمی نوں چنگیاں تے مندیاں لگن اوہ اوہی ہون جنہاں نوں خلقت چنگیاں تے مندیاں
کہندی اے۔ اک ہور فرقہ بھی آدمیاں دا اے۔ جس نوں عاشقاں دا ٹولہ کہندے نے۔
انہاں لوکاں نوں فطرتاً اپنے محبوب دی ہر اک گل پیاری لگدی اے۔ کوئی آدمی انہاندے
متعلق جہیڑی گل آکھے اسنے یقین کر لیندے نے۔ اور آپ بھی جہیڑی گل انہاں نوں چنگی لگے
اپنے محبوب دے ول منسوب کر دیندے نے۔ تے انہاں نوں پتہ ہی نہیں ہوندا کہ جھوٹ آکھ
رہے نے۔ رسول صلعم دے متعلق لکھن تے سنن سنان والے ایہہ ایہیاں آدمیاں وچوں ہر
قسم دے آدمی ہوئے نے۔ خاص کر کے عاشقی تے خوش اعتقادی ٹولہ وچوں بہت۔ ایہی وجہ
سی کہ امت دے علماواں نوں ایہ ضرورت پئی کہ آپ دی سیرت وچ جہیڑیاں گلاں ایہ

بیان کیتی ہوئی وجہاں تھیں آگیاں سن کڈھ دتیاں جان۔ اس مطلب دے واسطے انہاں نے انسانی عقل دی جانچ پڑتال کر کے کجھ اصول بنائے جنہاں دے ذکر دی اتھے ضرورت نہیں۔ انہاں اصولاں تے پرکھنے نال معلوم ہویا کہ سیرت دے متعلق قریباً تین چوتھائی گلاں غلط تے بے بنیاد نے۔ باوجود اس گل دے ایہہ نہیں کہیا جا سکدا کہ جیہڑیاں گلاں نوں انہاں علماواں نے صحیح منیا اے۔ اوہ سارے دیاں ساریاں صحیح نے۔ کیونکہ اوہ بھی آدمی سن۔ انہاں وچ بھی ایہو نقص لازمی نے۔ خیر۔ ایہہ نقص جتھے تک معلوم ہوندا اے مصنف بخاری تے مسلم وچ ہور ناں ساریاں نالوں گھٹ سن۔ اسواسطے انہاں دیاں لکھیاں ہویاں حدیثاں زیادہ صحیح سمجھیاں جاندیاں نے۔ ہن معلوم ہویا کہ اجے بھی صحیح سیرت لکھن وچ کتنیاں دِقتاں نے بہت ساریاں کتاباں سیرت تے ہین جنہاں وچ اُپر دسیاں ہویاں وجہاں تھیں نقص موجود نے۔ اک سیرت لکھنے والے آدمی نوں پہلے خود انہاں نقصاں تھیں حتی الوسع پاک ہونا چاہی دا اے۔ پھر اسوچ ایہہ لیاقت ہونی چاہی دی اے کہ غلط تے خوش اعتقادی دیاں گلاں نوں صحیح گلاں تھیں نکھیڑ کے الگ کر سکے۔ اِتھے ہیں ایہہ ذکر کر دیاں کہ مسلمان مصنفاں وچوں واقدی تے ابن اسحاق نوں سیرت وچ غیر معتبر سمجھیا جاندا اے۔ ایہہ دو مصنف یا انہاں جیہے ہور ناں تے اعتبار نہیں کیتا جاندا۔ غیر مسلم مصنفاں مثلاً مارگولیتھ تے راجپال وغیرہ نے جیہڑیاں گلاں دے حوالے اپنی کتاباں وچ دتے نے انہاں دا ماخذ اوہی دو مصنف یا انہاں جیہے مصنف ہین۔ انہاں غیر مسلم مصنفاں وچ یا تے علم و فہم اتنا نہیں کہ صحیح گلاں نوں نکھیڑ سکن یا عناد تے بغض دی وجہ نال انہاں نے جان بجھ کے غلط گلاں نوں مسلمان ناقص مصنفاں کولوں لے کے خلقت دیاں اکھاں وچ لون پان دی کوشش کیتی اے۔ جے پچھلی گل صحیح ہووے تے اسدا علاج کوئی نہیں مشکل ہے۔ جیہڑا جان بجھ کے انہاں ہووے اسدا دارو کی۔ جے پہلی گل صحیح اے تے انہاں دی حالت قابل رحم اے۔ الحمد للہ نصیر صاحب نے ایہہ سیرت انہاں عیباں تھیں حتی المقدور پاک رکھی اے۔ نصیر صاحب علاوہ ادیب ہونے دے سب جج ہیں۔ انہاں دا کم مقدمات وچ دتیاں ہویاں گواہیاں وچوں سچ تے کوڑ نکھیڑ کے انصاف کرنے دا اے۔ اس کم نوں اوہ با حسن وجوہ کر دیندے۔ انہاں نوں اس کم دی مشق تے مہارت ہو گئی اے۔ اسواسطے اوہ اہل سی کہ سیرت جیہے اوکھے کم نوں اوہ بنھاں۔ ایہہ کتاب پڑھ کے بے ساختہ زبان وچوں نکل دا اے۔ اے احمد کرے زور قلم اور زیادہ۔ ایہہ کتاب خاص غرض نال لکھی گئی اے۔ جیہڑی کہ میں شروع شروع دیباچہ دس آیا ہاں۔ اس تھیں علاوہ ایہہ بھی غرض اے کہ پنجابی زبان وچ جیہڑی صحیح سیرت دی کمی اے اوہ پوری کیتی جائے۔ اور آئندہ پنجابی شعراء

نوں راہ وسیا جاوے کہ سیرت اوہ لکھنا چاہن تے کسطرح لکھن۔ ایہہ غرض اس کتاب تھیں بدرجہ اتم پوری ہوندی اے۔ عربی۔ فارسی اردو وغیرہ وچ مستند سیرت دیاں کتاباں دی کمی نہیں پر پنجابی وچ اج توڑیں کوئی صحیح معنیاں وچ سیرت نہ ہی نثر تے نہ ہی نظم وچ لکھی گئی اے۔ پنجابی نثر دی طرف تے بہت ہی کم مسلمان ادیباں دی توجہ ہوئی اے۔ حالانکہ پنجابی زبان پنجاب وچ مادری زبان اے۔ اور ہر اک سمجھدا اے۔ اس دی طرف ضروری توجہ ہونی چاہئی دی اے۔ نظم دی طرف جلد تھیں زیادہ توجہ اے۔ پر اس فرقہ دی جسدی تعلیم بہت ہی محدود اے۔ کوئی کم دی گل جس کو لوں حاصل ہونی مشکل اے۔ موجودہ علم بہت ودھیا ہویا اے۔ پر ساڈے پنجابی شاعر اجے قصیاں تے سی حرفیاں تھیں اگے نہیں ودھے۔ ایہہ ممکن اے کہ انہاندے قصے کہانیاں تھیں بعض لوگ سدھر جان پر بجھے تک دیکھیا اے۔ ایہہ قصے اخلاق نوں خراب کردے نے۔ من حیث القوم نے ایہہ قصے کہانیاں قوم نوں سخت نقصان پہنچا رہے نے۔ شاعر دا کم قوماں نوں بنانے تے بگاڑنے والا اے۔ چنگے شاعر قوم نوں بناندے نے۔ مندے شاعر قوم نوں مٹاندے نے یا مٹنے دی طرف لے جاندے نے۔ پنجابی دے شاعر موخر الذکر کم رہے نے۔ اس وچ انہاندا قصور اس وجہ تھیں اے کہ انہاں نے تعلیم نہیں لے۔ جے ہے تے دقیانوسی۔ جس دی زمانے نوں لوڑ نہیں۔ ساڈے نوجوان ادیب اس طرف توجہ کرن تے بہت کچھ ہو سکدا اے۔ پر اوہ پنجابی لکھنے وچ اپنی سبکی سمجھدے نے۔ اردو انگریزی تے مان کر دے نے۔ ایہہ مان انہاں ندا بجا اے۔ پر اپنی مادری زبان دی خدمت اس نالوں زیادہ فخر ہے۔ نصیر صاحب نے اس پاسے بھی پہلا قدم اٹھایا اے۔ امید اے کہ پنجاں نوجوان ادیب انہاں دے نقش قدم تے چلن گے۔ پنجابی وچ جنہاں شاعراں نے بہی اج تائیں کجھ لکھیا اے اوہ بھی بہت ناقص اے۔ محض اول بتول تے خوش اعتقادی تے مبنی کہانیاں اکٹھیاں کردتیاں نے۔ دوسرا نقص انہاں کتاباں وچ ایہہ اے کہ فن شاعری دے لحاظ نال بہت ناقص ہیں۔ تلفظ دی صحت دا بالکل خیال نہیں رکھیا اے۔ عروض تے انہاں وچ آیا ہی نہیں صفحیاں دے صفحے کالے کردتے نے پر ٹیبا پہاڑ تے نکلیا چوہا۔ میں تے انہاں کتاباں نوں پڑھنا واں تے اک جاناواں۔ دل انہاں نوں پاڑ تے ساڑ دینے تے کردا اے۔ طبیعت گندی ہو جاندی اے۔ رب کولوں ایہو دعا منگناں آں کہ انہاں کتاباں لکھنے والیاں نوں ہدایت تے علم دے۔ ایہہ نہیں تے انہاں نوں جیہڑا شاعری دا ملکہ دتا ای لے لے۔ انہاں تھائیں نویں شاعر پیدا کر جیہڑے شاعری دا صحیح مفہوم سمجھن تے فن دے واقف ہوں۔ نصیر صاحب دی ایہہ کتاب دیکھ کے دل خوش ہویا کہ ایہہ کتاب انہاں عیباں تھیں بہت حد تک پاک اے آدمی مرکب الخطا والنسیان ہے۔ نصیر صاحب بھی آدمی نے اس واسطے اوہ خطا تھیں پاک نہیں۔ پر انہاندی خطاواں دوجے پنجابی شاعراں

نالوں بہت ہی گھٹ نے۔ اس کتاب وچ تلفظ تے واقعات نوں صحیح رکھنے دی حتی المقدور کامیاب کوشش کیتی گئی اے۔ اپنی رائے نوں بہت گھٹ دسیا گیا اے تے ایہی سیرت دا خاصہ اے۔ ایک جگہ نصیر صاحب نے صلح حدیبیہ دی شرطاں نوں واضح کرنے دی عجب انداز وچ کوشش کیتی اے۔ ایس صلح وچ اسوقت دے مسلماناں دا خیال سی کہ ہار دی چاشنی اے۔ پر نصیر صاحب نے اسنوں فتح دسیا اے۔ جس طرح کہ قرآن کریم اسنوں فتح کہندا اے۔ سنو۔

نظم

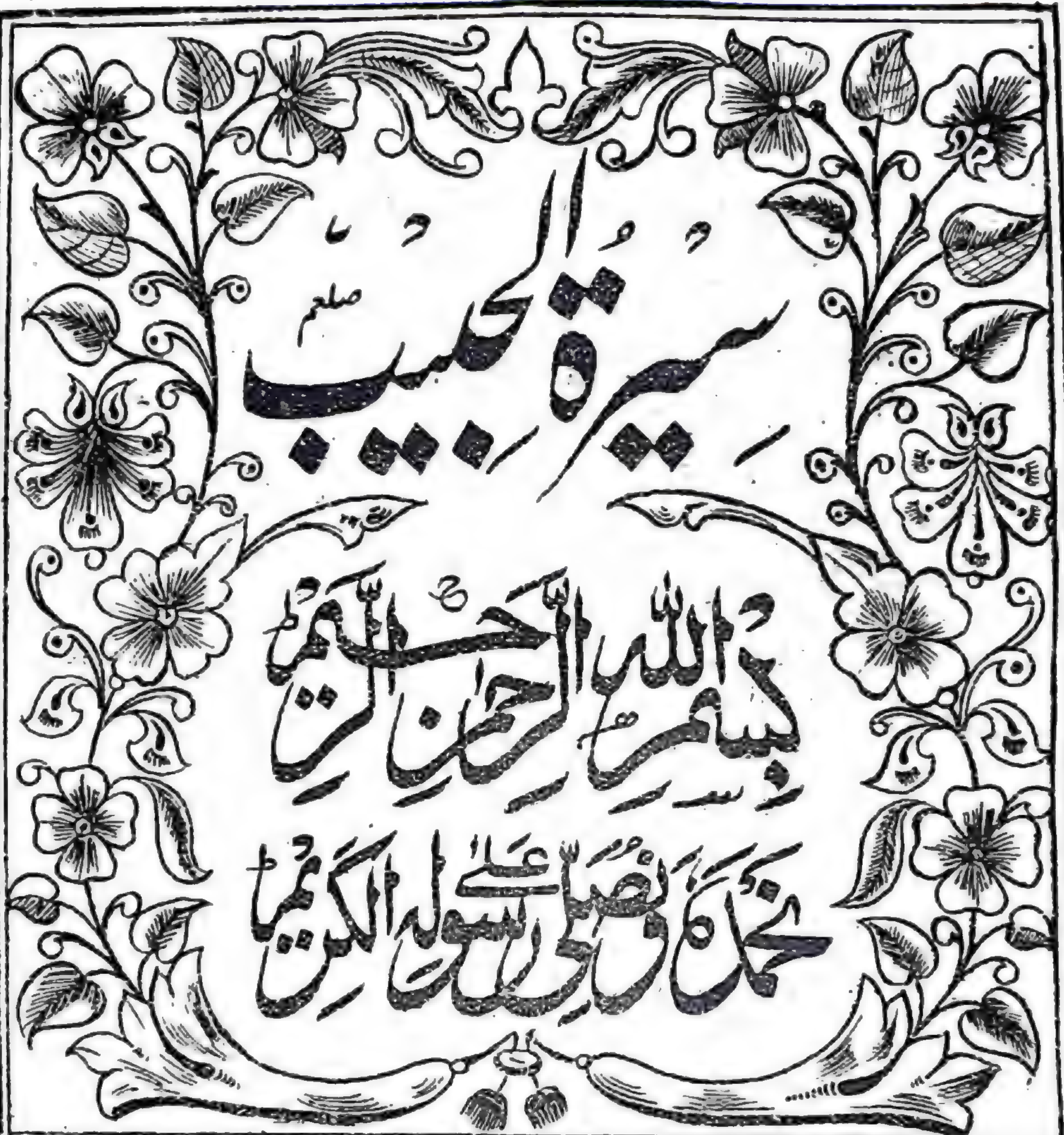
پھُل چلا جس جا گھہ جاوے اپنا حسن دکھاوے
بوٹے اتوں کھوہ کے اسنوں گھر مالی لیجاوے
جتھوں پھُل جدا اوہ ہوسی بوٹا رس کھاسی
مالی پھُلاں تائیں جا کے شہراں وچ پھراوے
ہار بناون والے آکے تک تک پھُل خریدن
سوئیاں لیکر چھیدا دلاں کرکے پھیر پروون
وچ کے پھر ایہہ ہار نزارے بدلے گھر نوں جاون
پھُل مگر جس جائے ہوسی ناموں پھُل کہاسی
جتھے ویسی خوشبو دیسی چین دلاں نوں چا باسی
اس طرح جو مومن ہووے ہر تکلیف اوٹھاوے
دُکھاں دردان اندر بھی اوہ اپنی شان وکھاوے
گلشن سندی حُب تمامی لوکاں اندر پاوے
بوٹے کولوں وکھراوے پر نرس نہیں کجھ آوے
ہجر فراق دے اندر اتھروں من تھیں کنڈھ وکھاسی
درداں والے کھاوے پاکے درد پیا دکھاوے
وآگ غلاماں سستے داماں اوڑک سب وکاون
سوہنے ہار بنا کے جیہڑے ویکھن خوش ہوون
لوک خریدن والے انہاں گل دے اندر پاون
سنگ جاسی تکلیفاں اندر ناں پرنام وٹاسی
سنگھن والے نوں بھی ہر دم گلشن یاد کراسی
ناں ایمان نوں اپنے ہرگز اوہ پر لیک لگاوے
فضل خدائی گلشن دے تے سب دی نظر کراوے

نصیر

بہت سارے شعر نمونہ دے طور تے لکھے جا سکدے نیں۔ پر میں اتنے ہی تے اکتفا کرناں۔ حقیقت وچ دیکھیا جائے تے ایہہ کتاب ساری دی ساری اپنا آپ نمونہ اے۔ نصیر صاحب نے بڑی کوشش کیتی اے۔ اوہ ہر طرح حوصلہ افزائی دے مستحق نے۔ داد دے حق دار نے۔ انہاں پنجابی زبان تے پنجابی مسلماناں تے بے حد احسان کیتا اے۔

چھیکڑ تے خداوند تعالیٰ اگے ایہہ دعا اے۔ کہ اوہ اپنے فضل تے کرم دے نال لوکاں نوں اس کتاب دے پڑھن تے سنن اتے استھوں نصیحت لین دی توفیق دے۔ آمین ثم آمین

(چوہدری) نذر اللہ بسمل۔ ایم۔ اے ایڈووکیٹ چکوال ۹ محرم الحرام ۱۳۵۷ھ

بسم اللہ بسم اللہ کر کے ہتھ قلم نوں لاواں
شروع کراں میں نام سچے تھیں جسنوں ہے وڈیائی
سب تعریف ہے اُسنوں لازم جو ربّ دوہاں جہاناں
روز قیامت دا اوہ مالک اُسدی کراں عبادت
یا ربّا توں بخشیں سانوں راہ ہدایت والا
اوہ نعمت جو نازل کیتی اوپر صالح لوکاں
کریں قبول توں عرضاں سائیاں کر کے فضل جنابوں

عطر گلاب اندر سو غوطے دیکے حرف لکھاواں
بخشنہارا رحمت والا حاضر ہر ہر جائی
رحم کریندا حکم اوہدا ہے وچ زمیں آسماناں
اُسدی جے امداد نہ ہووے ہور کسے کی طاقت
اوہ رستہ جو پہلے دسیا اپنی نعمت والا
جس تھیں اوہ گمراہ اُجاڑن سدیاں سدیاں جھوکاں
حال لکھاں محبوب تیرے دا بخرہ دیں ثوابوں

دَورِ جاہلیّت

نور خدائی کامل ہو کے آیا وِچ عرب دے
ہِک اللہ نوں مَندے ہَیسَن نال پرنال سچائی
ایہہ عقیدہ اُنہاں ہَیسی جے اُس جگ دے والی
اُس خاطر اوہ کہندے سن جے رب نے کم وَنڈ لئے
دیوتیاں تھیں ایس بہانے کئی مراداں منگن
بُتّاں اندر خاص خدائی اُنہاں نظری آئے
یا چن تارے سورج پھلوں یا اشجار تمامی
مُدّت گذری کائی ہَیسی نبی اُنہاں وِچ آیوں
دین خدا دے رہبر ہَیسن اُس ویلے عیسائی
ہیو صاحب دا لکھیا دیکھو آپے کھول کتاباں
چھوڑ فراخی ایمان والی گر گئے سن نکمے
مذہب دی ایہہ حالت ہَیسی بگڑی وِچ زمانے
رنگیاں رنگیاں گلاں اُنہاں کولوں خون کرائے
چوری ڈاکہ عیب نہیں سی اُنہاں لوکاں تائیں
جُوا کھیڈن کم بنایا ہر ہر مرد جوانے
پین شراباں رات دنے اوہ گھر گھر سی میخانہ
نام زناہ دا سنگے نہیں سی کدی کوئی شرمایا

اُس ویلے تھیں پہلاں لوکاں حکم بھلے سن رب دے
سمجھ اُنہاندی اندر ناں سی ہِک وِچ سب خدائی
ساری داگ خدائی والی ناں سی آپ سنبھالی
وکھرے وکھرے دیوتیاں تھیں وکھرے کم کرائے
شرک نے کفروں کھول کے رنگاں تن من اپنا رنگن
ہر کوئی آپ بنا کے بُت نوں سر اُس ول جھکائے
اُنہاں نوں معبود بناون پوجن لوک مدامی
بُھل بُھلا کے اصلاں تائیں مدد منگن پرچھاویوں
اوہ بھی اصلی راہوں بھٹکے خبر نہ رکھدے کائی
ستویں صدی تے اوہ عیسائی ہَیسن وِچ عذاباں
وہم پرستی یاروں اُنہاں کیتے سن نکمے
ہور عمل بھی اُنہاں لوکاں نہیں سی ٹھیک ٹھکانے
بھیڑے بھیڑے میلے کر کے صدیاں جنگ لڑائے
کوئی حفاظت اندر ناں سی عزت کسے بھی تھائیں
قسمت دا اوہ پاسا سٹ سٹ ہُندے کئی گھرانے
دور ہمیشہ جلدے رہندے حد نہ کوئی ٹھکانہ
اُلٹا اِس وِچ لوکی سمجھن اپنا فخر سوایا

ہِک ہِک عورت کئی مرداں نوں اپنا یار بناوے — عزت دے زنت پردے منہ نکھیں ہر ہر جائی اُٹھاوے

شاعر بھی وِچ اُس زمانے شعر عجیب بناون — خوب فصاحت اندر آکے اپنے عیب سُناون

لکھنا پڑھنا مول نہیں سی سارے کم زبانی — ورثہ اندر سینے سینے ڈھلدی جائے کہانی

شرم حیا نوں پاسے دھر کے شاعر فحش سناون — دوجیاں لوکاں دی اوہ عزت حرمت سب گنواون

ہر ہر شعر مخاطب کر دے طرف کسے اوہ رانی — رمزاں اندر زنت وکھاون کم اپنے شیطانی

دھیاں تائیں جمدیوں نالے زندہ اوہ دفناون — کھڈاں اندر سُٹ اُنہاں دی چیخ پکار دباون

ظلم ستم دی حد نہ کائی اُنہاں سی خونخواراں — بدی تے عیب نہ اُنہاں والے آون وِچ شماراں

شگن شگوناں منتر جادو۔ اُنہاں شغل مدامی — رل مِل جھگڑے وِچ حساباں رہندے مست تمامی

القصہ ہِک اگ دے گردے ہے سن لوک بچارے
فضل نہ ہوندا جے کر تو ڑوں سڑ سڑ مردے سارے

ضرورتِ تجدید و تکمیل

ایہو ڈھنگ ہمیشہ وسدا آوے پیا وِچ زمانے — ہور نویں آ ظاہر ہوون گذرن جدوں پرانے

وِچ چمن دے وقت خزاں گل بوٹے جیوں دم سُکدے — قدرت نال بہاراں آون نویں شگوفے پھٹدے

انت جو گرمی جگ دے اندر ہووے ہاڑ مہینے — سمجھو ساون والے ظاہر ہوئے آن قرینے

دوزخ وانگوں اگ زمیں تے دُھپ جدوں کھلیاری — رحمت وسدی چھم چھم اوڑک بن بن ابر بہاری

تریہہ جو سخت کسے نوں کردی تنگ ہووے لاچاری — قدر اُسی ویلے آہوندی پانی سندی بھاری

راتاں جدوں انہیریاں گذرن تاں دِن ظاہر ہوندا — دے روشنائی داغ انہیرے والے آکے دھوندا

بدلاں دیاں جد کالیاں گھٹاں گھُپ انہیر مچاون — چمک چمک کے برقاں تدوں جگ نوں نور دکھاون

پوہ ماگھ دے وچ سردی پاروں جان جے ٹھر کنبے
سُکھ کمال نہ ڈاہیں دیندے بلدی اگ دے لنبے

درد دُکھاں تھیں دوہ دوہ تن وچ جس دم ہون ڈیرے
دُکھ سُکھاں وچ آخر بدلن دین آرام ودھیرے

جس دم تپ بیماری کردی زور کسے دے تائیں
سدن جلد حکیم سیانے پھر پھر سو سو تھائیں

دوہ کے حدوں ٹپلن بندے جد احکام ربانی
بھیج نبیاں احکام خداتاں دسے کھول نشانی

پُھلوں آن کرن بیج دے اندر اگلے کھنب ہٹیندے
نبیاں نکل کے آپے اندروں سوبھ انہاں نوں دیندے

جس ویلے اگ ہند زمانے اندر ہوئے گھنیرے
بھیج حضوروں خاص پیغمبر دھونے گند بتھیرے

پہلے نبی پیغمبر آئے قوم علیحدہ تائیں
کامل اکمل ہن پیغمبر بھیجے سب دا سائیں

شرع شریعت اُسدے اُتے اکمل خوب کرائی
تاں جے پھر نبیاں دی رہسی حاجت ناہیں کائی

انہاں حالاں اندر ہویا نور دوں نور ظہوری ۵
جس نوں خاص خزانے دیکھے خوب دتی منظوری

تولید مبارک

پنج سو سال اکہتر نالے بعد مسیح جو گذرے
اُس ویلے تاں حکم خدا دے آپ زمیں تے اُترے

بارہ روز ربیع الاول والے پاک مہینے
روز دوشنبہ ظاہر کیتے قدرت آپ خزینے

گھر عبداللہ دے اوہ بندہ نورانی سی آیا
پورا پاک امین جہاں دا آیا مائی جایا

وچ توریت دے جسدیاں خبراں کھول سنائیاں آیا
وچ انجیل بشارت جسدی دتی سائیاں آیا

جمدیوں جس نے کسرے والے قصر ہلاٹے آیا
اوندیاں جس کعبے وچوں بت گراٹے آیا

اگ ایران دی صدیوں بلدی جس بجھائی آیا
کھول دلاں نوں جس نے کیتی خوب صفائی آیا

جسنوں ویکھن سب فرشتے جگ تے آئے آیا
پاک ارواحاں جسدے اگے سر جھکاٹے آیا

سب تھیں ودھ تعریف کراون آیا دُولا آیا
حمد خدا دی انت گذارن آیا دُولا آیا
دِیوا بن کے نور کھنڈاون آیا دُولا آیا
حکم ربے دے کھول سناون آیا دُولا آیا
خبراں چنگیاں جھب پہنچاون آیا دُولا آیا
سوہنیاں دا سردار سداون آیا دُولا آیا
ٹکڑے کر کے چن وکھاون آیا دُولا آیا
پتھریاں پٹ پہاڑ ہٹاون آیا دُولا آیا
پہلے حکماں نویں کراون آیا دُولا آیا
روگ دِلاں تھیں دُور ہٹاون آیا دُولا آیا
ظلم تعدّی بند کراون آیا دُولا آیا
سب یتیماں ترس کراون آیا دُولا آیا
اُمت عاصی نوں بخشاون آیا دُولا آیا
عورتاں تائیں حق پہنچاون آیا دُولا آیا
صدقے صدقے جان کراون آیا دُولا آیا

نام محمدؐ پاک رکھاون آیا دُولا آیا
احمدؐ کے پیارا نام کہاون آیا دُولا آیا
گند جہان تھیں دور کراون آیا دُولا آیا
بھُلیاں ہویاں راہ لگاون آیا دُولا آیا
رب دے قہروں سخت ڈراون آیا دُولا آیا
نبیاں دا سرتاج کہاون آیا دُولا آیا
وچ معراج دے درشن پاون آیا دُولا آیا
رحمت دے دریا وگاون آیا دُولا آیا
نبیاں دی تصدیق کراون آیا دُولا آیا
جنّت والا راہ وکھاون آیا دُولا آیا
حق داراں دے حق دلاون آیا دُولا آیا
دُکھیاراں دے دُکھ ہٹاون آیا دُولا آیا
شافع محشر آپ کہاون آیا دُولا آیا
ظلموں وہیاں تائیں بچاون آیا دُولا آیا
فضل خدا دی رنگ لگاون آیا دُولا آیا

نسب نامہ

آپ محمدؐ بن عبداللہ اوہ بن عبدالمطلب بن ہاشم بن عبد مناف ابن قصی ابو طالب
قصی ابن کلاب ابن مرہ ابن کعب ابن لوئی بن غالب بن فہر بن مالک ابن النضر سوئی

اوہ النضر سی ابن کنانہ ابن خزیمہ جانی — اوہ بن مدرکہ بن الیاس اوہ بن مضر سہانی

مضر پتر نزار دا ہے سی اوہ بن سعد دا لکھیا — عدنان دا بیٹا سعد آہا جیویں وچ کتاباں دسیا

اس تھیں اوپر حضرت آدمؑ توڑی شاخ ایہہ جاوے — فرق مگر اس شاخ دا نیراں وچ روایت آوے

فرق ذرا بھی جس وچ آوے اوہ کیوں آکھ سناواں — بن تحقیق دے جو کجھ دساں آخر پکڑیا جاواں

شجرہ نسب ایہہ الد والوں اس وچ شک نہ کوئی — مائی مبارک دے لوں بھی جو دسیا آکھاں سوئی

وہب دی بیٹی حضرت آمنہ پاک رسول دی مائی — وہب بن عبد مناف دا ہیسی یاد رکھیں ایہہ بھائی

عبد مناف زہرہ دا بیٹا ابن کلاب اوہ جانی — اوہ مرہ دا بیٹا اوتوں جدی شاخ پچھانی

ابتدائی حالات

گھر عبداللہ دے آنحضرت جاں جگ اندر آئے — عبداللہ کجھ عرصے پہلے جگ تھیں سن سدھائے

وچ یتیمی حضرت آئے اندر ایس جہانے — لاون سب یتیماں تائیں آپے کسے ٹھکانے

نور جہاں دے ظاہر ہوئے وقت ولادت عالی — شام تے بصرہ سندی صورت مائی رب وکھالی

جھکیا کعبہ قدرت تھیں جاں وچ وجود آئے — تارے ڈھ گئے آن زمیں تے اس نوروں شرمائے

القصہ ایہہ نور پیارا جلوے دیندا آیا — کفر ضلالت دا جس آ کے کیتا خوب صفایا

چند دیہاڑے بعد ولادت مائی دودھ پلایا — ثویبہ نے اسدے پچھے نور ایہہ جھولی پایا

ابولہب دی باندی ہیسی ایہہ ثویبہ مائی — مدت کجھ رضاعت کر کے جس نے عزت پائی

عبدالمطلب دادے نوں پھر فکر ایہہ لاحق ہوئی — دائی نیک مبارک لبھے کرے جو خدمت سوئی

اس ویلے دستور ایہہ سی اندر ملک عرب دے — دائیاں تائیں ہون حوالے بچے نکے سب دے

بعد ولادت پاک نبی دے لنگیا کجھ زمانہ — نکے شہر دے باہر ڈیرا آیا پاک زنانہ

اُنہاں اندر نام حلیمہ سعدیہ سی دائی۔
اِس مائی نوں دائی کر کے دادے پاس بلایا
حلم حلیمہ ناموں پائی سعد دِں لئی سعادت
حضرت عبدالمطلب نے کعبے خوب طواف کرائے
دو سالاں دے بعد اوہ دائی واپس پھیر لیائی
اُنہاں روزاں مکے اندر پھیلی ہا بیماری
دائی حلیمہ تائیں واپس پھر پتر جا کیتا
چار ورھے دی عمر جاں ہوئی حضرت پاک نبی دی
دو ورھے آنحضرت ماں دے سائے ہیٹھ گذارے
مائی صاحبہ لے کے حضرت تائیں گئے مدینے
اوس سفر تھیں واپس گھر نوں مائی جدوں سدھائی[1]
چھ ورھے دی عمرا پائی ماں پیو چھڈ ٹر چلے
جس مولود نے رج نہ ڈِٹھا مائی باپ دا سایہ
آپ یتیم رہے سن تو ڑ دِں ایہہ اعجاز کمالی
ماں دے مرنے پچھوں دادے خود کیتی نگرانی
دو ورھے جاں دادے صاحب رکھے حضرت گھر وچ
بعد وفات اُس دادے پیارے چاچیاں شوق وہایا
اُس اُتے پر رحمت ہووے قسمت جس دی غالب
ایہہ سعادت بخرے اُس دے اندر ہیسی آئی
ایہہ محبوب پیارا رب دا اُس دے تھیں ہا پایا
اِنہاں صفتاں نداوہ والی ہو یا وچ رضاعت
پھر تاکیداں کر کر جھولی دائی اندر پائے
پاک امانت مائی صاحبہ اگے آن ٹکائی
مائی صاحبہ بچے سندی خاطر ہے سی بھاری
صبر پیالہ آپ فراقے اندر بھر بھر پیتا
دائی صاحبہ آن امانت واپس ماں نوں کیتی
قدرت اپنے بھیداں دے کجھ دسّے ہور نظارے
جتھے حضرت عبداللہ سن دبے ہیٹھ زمینے
رستے دے وچ آن اجل نے کیتے کوچ نگارے
فیض پہنچاون اپنے جگ نوں رہ گئے آپ اکلے
کیتا رب صاحب نے اسدا وچ جہاناں پایا
بن امداد کسے دی ظاہر کیتا حکم جمالی
رب نوں نال منظور سی ایپر کجھ امداد جہانی
اُنہاں بھی آ موت بلایا بیاسی سال عمر وچ
وچ حفاظت اُنہاں لیتا بچڑا ایہہ نکیرا
قدرت خود محافظ کیتا آ چاچا ابی طالب

[1] دربار رحیم ۱۲

ابی طالب اوہ کون ہے جس تھیں نور علیؓ وچ آیا
شیر خدا وارثہ جس نے دنیا اندر پایا

ایس بھتیجے نائیں رکھیا چاچے سائیں پیارا
انت محبت دوہاں اندر خوب ذنا چمکارا

باجھ بھتیجے چاچا ہرگز کدی وساہ نہ کھاوے
کرے حفاظت پوری راتیں اُسنوں پاس سلاوے

نیک بھتیجے نوں بھی ہوندا چاچے باجھ نہ چارا
کدی جاں دونویں رہن اکلّے مشکل سخت گذارا

باراں ورھیاں اندر حضرت نے جاں قدم ٹکایا
شام دے ول تجارت جاون چاچے دا دل آیا

لیکن داغ جدائی والا اوہناں ناہیں بھاوے
نور چوا کھیوں دور ہوجاوے صبر بھلا کیوں آوے

ابی طالب دے نال سفر دی کیتی آپ تیاری
شام تے بصرے ملکاں تائیں منزل ہے سی بھاری

ناں کجھ خوف دلے وچ آیا ناں کجھ دل گھبرایا
اوکھا سفر وانال خوشی دے سر تے آپ اُٹھایا

وچ سفر دے ہک عجائب پیش وقوعہ آیا
جس تھیں اوّل پاک ربے نے اپنا فضل دکھایا

نام بحیرہ راہب ہے سی عالم ہک عیسائی
خوب کتاباں اندر جس نے قدرت کامل پائی

مذہب دیاں کتاباں اندر اُس سی لکھیا ڈٹھا
پھل عجیب ہک ظاہر ہوسی شہدوں وی وہ کے مٹھا

زروچ اوہ ڈاڈھا اسچا ہوسی خالی ہر نقصانوں
رب دا اوہ پیغام سناسی اپنی پاک زبانوں

کامل ہک شریعت دیسی سب دے عالم تائیں
فارقلیط اوہ نام سدیسی اس وچ غلطی ناہیں

فارقلیط دے معنے احمدؐ ہوسی اوہ فاراںنوں
کہندے ملک عرب نوں فاراں سنیوں لغت بیانوں

جاں اُس راہب ڈٹھا سوہنا مکھڑا احمدؐ والا
سر تے چھتری بدلاں پائی اندروں دل نے اُجالا

ابی طالب نوں سد کے کہندا راہب دس نشانی
اس لڑکے نوں ہوراں دانگوں خالی ہوں نہ جانی

ایہہ اوہ نبی پیارا ہوسی دوہاں جہاناں والی
جسدی وچ کتاباں پہلے ڈٹھی شان جلالی

اس لڑکے نوں نال حفاظت جیوں نفس شخصا پالیں
سب جہانوں قیمت والا گوہر خوب سنبھالیں

ویکھ یہودی اسنوں ڈاہڈا جگ وچ تنگ کریسن
رات دنے آرام نہ اس نوں ہرگز لیون دیسن

بہتر ہے توں واپس گھر نوں بھیجیں لعل بدخشاں
کارن اسدے پھلاں عطراں خوب سجائیں سیجاں

نیک فنا جاں مشہور صدق یقینوں صادق راہب
موڑ دتے ناں بصرے کولوں آپ گھریں ابوطالب

اس سفر وچ ظاہر پہلے ہوئے بھید نہانی
غیر بھی دیکھ کے ششدر ہویا پیشانی نورانی

بچپن بھیس ہے خوب دکھیندا ایہہ گوہر چمکاراں
فضل نہ کیوں جاں اپنی اُس تے کھول گھما کے واراں

حرب الفجار

بعد سفر اس شام دے حضرت واپس گھر نوں آئے
چند ورھے وچ مکے رہ کے خیراں نال لنگھائے

اس عرصے وچ جنگ چھڑی اک اندر ملک عرب دے
قتل تے خونریزی ایہہ ڈٹھی اکھیں بندے رب دے

قوم قریشی اک قبیلہ آکھے قیس زمانہ
دو جا بھی اس جاتی اندر وسدے نام کنانہ

انہاں دے وچ اینویں کیویں ہوئی شروع لڑائی
نکیاں گلاں ودھیاں ودھیاں پکڑ لئی وڈیائی

ایہہ منظور خدا دے تائیں آپ نوں سی دکھلاون
کیونکر آدم زاد جہاں وچ ظلموں حد مکاون

ابی طالب بھی اس قضیے وچ ہوئے شریک ضروری
اپنی قوم دی مدد کرن نوں انہاں سی مجبوری

آنحضرت بھی چاچے نالے اس وچ قدم رکھایا
شاہد ہے تاریخ نہ حضرت اک بھی تیر چلایا

آپ دا کم بس ایہہ ہے سی چاچیاں تائیں بچاون
جتھوں بچھاڑ سہاماں ہندی خود نوں ڈھال بناون

یعنی تیر

اپنی اکھیں سب کجھ ڈٹھا حضرت حال حوالا
دنیا اندر پکڑیا لوکاں کیسا مندا چالا

جنگ چھڑی آ وچ مہینے پاک تے حرمت والے
لہو دیاں ندیاں وگیاں اندر شہر حفاظت والے

نام حرب الفجار زمانے رکھیا اس جھمیلے
حرمت نالے آن فساداں کیتے سن جد میلے

عمر حضوری چودھواں (۱۴) سال ڈٹھی وچ کتاباں
کئی مورخ ویہہ (۲۰) ورھے بھی دسدے نال حساباں

حلف الفضول

چند قبیلے داراں رل کے غور کریندے پورا ❁ جھگڑے سب ہٹاون کارن مجلس کردی غنوارے

بنوہاشم تے بنو المطلب بنو الاسر بھی نالے ❁ بنی زہرہ تے بنی تمیماں آیا وچ خیالے

قائم مجلس کیسی ہک کیتی انہاں قبیلے داراں ❁ جنگ فساداں بند کراون کیتے فکر ہزاراں

اس مجلس دے وچ بھی شرکت آنحضرت سی کیتی ❁ وچ وجود ہمے آئے جھیڑے کرن لوں دو پلیتی

ابوالفضل دے ناماں والے مجلس وچ بہتیرے ❁ نام فضول اسے تھیں ہویا آکھن سب وڈیرے

اس مجلس نے رل کے شرطاں ایہہ سن پاس کرائیاں ❁ ملک دے اندروں رل کے سارے کرسن دور برائیاں

بے امنی ناں ہرگز اپنی حد وچ ہوون دیسن ❁ راکھی سب مسافر لوکاں دی بھی آپ کر بیسن

سب سکین غریباں تائیں کرسن اوہ امداداں ❁ نالے ظالم لوکاں کولوں اوہ دلاسن داداں

ایہہ مجلس بنیاد ہے سب جمہوری ملکاں تائیں ❁ جس دا جگ وچ چرچا ہویا ہے اج ہر تھائیں

اسدی ہک برکت تے ہین اوہ اوہ راہ دکھائے ❁ جنہاں اتے اج سیانے لوکاں کم چلائے

چشمہ ہر اک فیض دا ہر ہر نہر اسے تھیں وگدی
فضل کرے جاں مولا ہرگز دیر نہ اسنوں لگدی

حضرت خدیجۃ الکبریٰ رضی اللہ عنہا سے شادی

نبی محمد سرور عالم چڑھدے جد دن جوانی ❁ حسن شباب کمال دے اندر ہین اوہ لاثانی

خلقت سب انہاں دے اندر عیب کوئی ڈٹھا ❁ تلخی ہرگز دیکھو ناہیں جو ہے اصلوں مٹھا

صدق صفا وچ آپ ہوئے سن روشن وچ زمانے ❁ حلم حیا وچ مثل انہاں دے ناں سی وچ جہانے

ہویا سی مشہور ہر گُٹھے خلق حضور دی اعلیٰ
نال سچی صرف دیانت داری دا ہی رتبہ پایا
ویکھ شرافت نال صداقت نالے صبر قناعت
ابی طالب نوں فکر ہویا ہن حضرت دے روزگاروں
بی خدیجہؓ بیوہ سی اِک وِچ مشہور قبیلے
نیک صفت تے عصمت والی عفت پاک ضروری
اِک مختار سچے دی اُسنوں حاجت نِت سی رہندی
ابی طالب جا بی خدیجہؓ مائی تائیں آکھے
ساڈا اِک بھتیجا عالی نام محمدؐ پیارا
جے کر اُسنوں خادم رکھو یا مختار بناؤ
بی خدیجہؓ سُن چُکی سی پہلے آپ دی شہرت
اوہ صادق تے پاک امین ہے بی بی نے فرمایا
سد لیاؤ مال اساڈا اپنے ہتھیں پاوے
سانوں اُس تے شک نہ کوئی نام محمدؐ جس دا
القصہ مختار بنا کے پاک نبیؐ نوں بی بی
حضرت لے کے مال روانہ وِچ سفر دے ہوئے
وانگ سوداگر لوکاں پھر پھر خوب تجارت کیتی
بعد تجارت حضرت واپس طرف وطن دے آئے
شہر مکے دے اندر خبراں آپ تھیں پہلے آئیاں

لقب امین دا آپ نے پایا بڑی فضیلت والا
وصف سی ہر اِک آپ دے اندر اِک تھیں اِک سوایا
ہور سخاوت نال ریاضت رکھی پاک امانت
سوچیا جیہڑا کم دکھائے خوشبو اِس گلزاروں
مال تے دولت اُس دا ناہیں آندا وِچ کمی دے
طاہرہ والے نیک خطابوں اُس دی سی مشہوری
جیہڑا مال تجارت والی جاندے چڑھدی لہندی
مال تہاڈے ہن تہانوں اعلیٰ دے کے رکھے
عقلوں فکروں ودھ چکیا اُس دا سبب نہیں یارا
وِچ تجارت حکم ربے دے نال منافع پاؤ
مُول انکار کرن وی اُنہاں نال کوئی ہوئی حاجت
جِس مختار بنایا اُسنوں کدی نہ گھاٹا پایا
کرن تجارت اُسنوں آپے پایا بہرہ لیجاوے
اُس دی صفتاں حد نہ کوئی اُس جیہا ہور نہ دِسدا
مال حوالے سب ثنا بی حضرت دے کر دیندی
خدمت خاطر بھیجے بی بی خادم نال نبی دے
انت منافع اُس وِچ ہویا پاک سی اندروں نیتی
مال منافع اونٹھاں اُتے اپنے نال لدائے
اِستقبال حضور دی خاطر گھر گھر ہون صفائیاں

شاہ لولاک دا طرف وطن دے وولا بن کے آیا
جس دا رب امدادی ہے سی ہوئے گھاٹا اوس نہ کوئی
وسیلہ وسیلہ گن گن پورا ٹھیک حساب سنایا
بی بی خدیجہ وچ امیراں رانی وڈی کہاندے
نت سردار قبیلے اندر جو کوئی نام رکھاون
لیکن مول نہ حضرت بی بی دھیان کسے دا کیتا
سنیاں تے جاں ویکھیاں صفتاں آپ دیاں اس رانی
بی بی خدیجہ دی اس ویلے چالی ہے سال عمر سی
آپ جوانی اندر ہیسن بی بی پچھلے ویلے
بی بی خدیجہ دولت اندر کوئی نہیں رکھدی ثانی
رب نوں پر منظور ایہو سی بن جاوے ایہہ جوڑا
آپ نسب تھیں اعلیٰ ہیسن وچ عرب دے سارے
ایہہ پر بھید خدائی ہیسی رمزاں ہینیاں والا
جاں تک بی بی خدیجہ دنیا اندر رہی حیاتی
بی بی خدیجہ دی اولادوں تین ہوئے سن پتر
آپ دی وچ حیاتی ایہہ پر سارے ہو گئے راہی
تین پتر تے چار دھیاں بھی آپ دے سن اولادوں
زینب صاحبزادی بی بی ابوالعاص دی آہی
بعد وفات رقیہ دے پھر ام کلثوم آئی

بی بی خوشیاں اندر ڈاڈھا اگوں نشان ودھایا
اس محبوب دی ہی شہرت ساری خلقت اندر ہوئی
ہر ہر گھاٹے وادھے والا کھول جواب سنایا
مال تے دولت آپ وانا ہیں وچ شماراں آوے
عقد کرن دا بی بی خدیجہ ول پیغام سناون
بیوہ بچی وانگن رہ کے صبر پیالا پیتا
عقد دا پہلے آپ سنیہا بھیجیا دس نشانی
آنحضرت دا پنجیہہ ورھیاں اندر زندوں گذرسی
بی بی خدیجہ بیوہ ہیسن کنوارے آپ نویلے
باجھ توکل حضرت ناں سی مالوں ہور نشانی
تاں اس بیوہ عورت تائیں رحم نہ ہووے تھوڑا
جیکر چاہندے آپ نوں ملدے لکھاں ساک کنوارے
بی بی خدیجہ عقد دے اندر لیا ندا کر مان والا
ہور نہ شادی حضرت کیتی دیکھو عالی ذاتی
پہلے قاسم نام طیب سی دوجے تیجے طاہر
رب نے سب اٹھائے آپوں زور نہ اس تے کائی
زینب ہور رقیہ ام کلثوم تے زہرہ خاتوں
رقیہ صاحبزادی بی بی ذوالنورین ویاہی
فاطمۃ الزہرا بی بی سی نال علی پرنائی

فاطمۃ الزہرا نوں چھڈ کے باقی بچے سارے
بی بی خدیجہ دے ہی جیندیوں جنت ول اسدھارے

تعمیر کعبہ اور حجر اسود کا رکھنا

ہور وقوعہ انہاں روزاں سچے رب دکھایا
تاں محبوب پیارے والا جس تھیں انت وہایا

کعبے دی تعمیر کرن دی آن ضرورت ہوئی
قدرت نال عمارت اسدی بگڑی جالن ہوئی

سب قبیلے والے لوکاں جان فدا سی کیتی
محنت تے مزدوری والی دسی سچی نیتی

اس اتے جاں حجر اسود نوں رکھن ویلا آیا
سب قبیلے واراں اٹھے ہور فتور مچایا

حجر اسود ہک پتھر ہے سی کالا پاک قدیمی
بہت مبارک سارے منندے حکمت ویکھ کریمی

ہر قبیلہ ایہو چاہندا پتھر آپ ٹکائے
باقی سبھناں کولوں ویہا ایہہ سعادت پائے

ہک پتھر تے بہت قبیلے گل بنے پرکیوں
کوئی قبیلہ نام لوں اپنے کج نہ لاوے اینویں

ہوندیاں ہوندیاں ایسے جھگڑے صورت ہوئی وڈیری
جنگاں اتے آنوبت پہنچی لگدی کجھ نہ دیری

ابن مغیرہ ہک انہاں وچ آہا مرد وڈیرا
جس نتیجہ اس فسادوں سی معلوم بہتیرا

اس نے سارے لوکاں تائیں سد اکٹھا کیتا
حل تنازعے والا اوس کہے دامن پھیڑ اسینا

کہندا ویکھو کعبے اتے ہووے نہیں لڑائی
بہتر ہے جو قدرت اتے کرو نبیڑا بھائی

فجری ویلے جو کوئی پہلے اس دروازے آوے
ہر کوئی اسنوں گل مکاون ثالث ٹھیک بناوے

جیہڑی چا تدبیر اوہ دسے منن جاو سب بھائی
اس طرح ایہہ شور مٹادا ہووے ناں لڑائی

ابن مغیرہ دی تجویزوں کرے انکار نہ کوئی
ڈھنگ جو اس نے دسیا ہیسی اس وچ خوب صفائی

سبھناں اس تجویز نوں منیا کیتے قول زبانی
ویکھے قول نہ منڈے ہیسن ایہہ سی انہاں نشانی

فجری ویلے رل مل سارے کھلے آ دروازے
سب تھیں اول حضرت بھیجے آپ اس بے نیازے

سب تھیں پہلے پاک محمدؐ کعبے اندر آئے
اُس تھیں باجھوں ہور نہ ہوندا جو رب آپ کرائے

آپ نوں تک قبیلے والے سب کہندے امنّا
ایہہ امین زمانے اندر ثالث ہویا ساڈا

جو کوئی ایہہ تدبیر بناوے مّن اساں اوہ لینی
منّنا منظور ایہہ قولوں جیہڑا نہ ہلّن دینی

حضرت نوں مل سارے لوکاں کُل احوال سنایا
کہندے ایس تنازعے اندر ثالث تُساں بنایا

دیکھو قدرت خالق والی کی تدبیر بتائی
جس تھیں جنگی جھگڑے اندر رُس نہ سکے کائی

حضرت ایہہ فرمایا شخصو چادر ہک لیاؤ
حجر اسود وِچ مّل لیا کے اُسنوں چا ٹکھاؤ

جو ہویا ارشاد حضوروں عمل تماماں کیتا
پتھر آپ اُٹھا کے حضرت چادر تے رکھ لیتا

ہر قبیلے دے سرداراں نیڑے آپ بُلایا
ہک ہک پاسوں لڑ چادر دا اُنہاں ہتھ پھڑایا

سبھے رَل کے چادر اُتے پتھر بھر اُٹھاون
جس جائی اوہ رکھنا ہیسی لیا کے کول ٹکاون

حضرت اپنے ہتھیں اوہ پتھر پاک اُٹھایا
جتھے رکھنا لازم ہے سی ہتھیں رکھ وکھایا

اس طرح ہک جنگ وِنجایا آپ دیاں تدبیراں
جنہاں باجھ لڑائی اندر وسدیاں منہ شمشیراں

حضرت آئے جگ دے اندر لوکاں دے رکھوالے
رکھے دا ایہہ کم ہے ہوندا اُجڑے خوب سنبھالے

حق نوں ایہہ منظور سی یا ہر وِچ صفتاں خوب وکھاواں
سب صفتاں وِچ کامل کر کے اُسنوں نبی بناواں

پینتی [۳۵] سال عمر دے اندر ہویا ایہہ قضیّہ
جس دا عقلوں پاک نبی نے نیک کیتا دفعیّہ

بعثت

چالی سال عمر دے اندر آنحضرت جاں آئے
رب دا بھانا ہویا جے اوہ اصلی رنگ دکھاوے

چالی سال عمر دے اندر پکّے ہوون ارادے
اِس تھیں پہلے آپ نے کھولے بھید کئی دُنیا دے

چالی سال عمر تک ظاہر کیتی رب یقینی
چالی سال عمر تک سب کچھ رب چا روشن کردا
آپ دی نیک خصائل اُتے شک نہ کرداکائی
وقت آیا جاں آپ اُتے بھی اللہ رحمت کردا
اس عمر تک لوکاں اندر ہوئی سی مشہوری
سکہ لوکاں وچ بیٹھا کے آپ دی شہرت والا
جدوں عمر ایہہ نیڑے آئی حالت گئی بدلدی
نور عجائب آپ دی نظراں اندر آون لگے
جنگل دے وچ آپ جو جان اکلے کدی کدائیں
خواباں جو کوئی نیندر اندر آپ نوں نظری آون
طبع مبارک اندر بھی پھر خاص تغیر آیا
آپ علیحدہ ہو کے گھر تھیں ایہہ دستور بنایا
کوزہ پانی نال لے جاندے ہر دم اُتھے رہندے
بھل بھلیکھے وچ مسافر کوئی جو اُدھرے جاندا
یاد الٰہی اندر حضرت کافی روز گذارے
ماہ رمضان مبارک دا اے ہاسی ویلا
جبرائیل امین فرشتے اپنا نام سنایا
ویکھ جلال فرشتے والا آنحضرت گھبرائے
کہے فرشتہ آپ نوں پہلے پڑھ اے رب دے بندے

ہر بندے دے اُتے اُنہاں خاصی صفت اپنی
حضرت دے اخلاق صفاتوں سارا راز سنہرا
لوکاں اُتے کھول وکھائی خلقوں سب صفائی
دینہہ دے وانگوں روشن کردا جو کجھ بھید اندر دا
یعنی ہر یوں پاک مطہر ہے ایہہ نور حضوری
کم تے چالا مور کر بیندا محکم حکمت والا
دنیا وچوں کھچدی جاندی قدرت بکھ ازل دی
آپ دے راہاں اندر دریا رحمت دے آ وگے
غیبوں ہون آوازاں "صدقے پاک رسول تائیں"
جاگ دے اندر سچ صحیح اوہ اصلی رنگ دکھاون
حلم قناعت صبر تحمل اللہ پاک ودھایا
غار حرا دے اندر جا کے پکا ڈیرا لایا
محو عبادت رب دی اندر رہندے کے دکھ سکھ سہندے
آپ دی خاطرداری ویاں آ صفتاں کھول سناندا
ہک راتیں اُس نور ازل نے آ دتے چمکارے
ہک فرشتہ ظاہر ہویا بن مہمان کو بلا
بسم اللہ تھیں شروع کرا کے اک پیغام پہنچایا
ایسے موقعے ویکھن اندر پہلاں سن آئے
لے سنہیڑا مولا دا لا امالی الیس حمین دے

آپ جواب ایہہ اگوں دیندے نہیں آں پڑھن جاناں
پھر بھی آپ جواب ایہہ دیندے اُمی نام ہے میرا
جبرائیل پھر آپ نوں لے کے سینے نال لگایا
کھول کے سینہ پاک نبی دا اوں نوں کڈھ نہایا
کھل گئے بھید اندر دے سارے پڑھیا جن نورانی
بسم اللہ ہے نام خدا دا اوہ رحمان کہاندا
پڑھ توں پہلی نام رب دے تھیں جو ہے سچا والی
اُس دے نوروں نور ہے آیا اندر روح جہاناں
پڑھ توں اُس دے نام تھیں جو ہے مولا کرماں والا
اوہ ہے جس نے فضل کرم تھیں ایہہ انسان پڑھایا
پڑھیا جبرائیل جو وسیا نبیاں دے سرداراں
ہر ہر لفظ تھیں اس پیغاموں لکھیاں جہان گنہایا (?)
پہلے وسیا نام خدا دا کار شروع ہر جس تھیں
شروع اُسے دے نام تھیں ہندا سارے بھید خدائی
اُس دیاں صفتاں تھیں پھر دوہا وسیا رحم کرو نو (?)
بعد خدا دے نام پچھیدے علم نے درجہ پایا
وسی پھر حقیقت اصلی جو وچ خلقت ساری
دسیا کیونکر نال لے کتھوں سب جہان ایہہ آیا

پھیر فرشتہ آکھ سنایا نہ پڑھ اوپاک انسانا
پڑھنا بینوں آوے ناہیں حکم مناں کی تیرا
نوروں دیوا پاک جلاون چھاتی نال دبایا
حکم رب دے تھیں دھو کے ولیس چھاتی وچ ٹکایا
پڑھن لگا پھر حکم مطابق اوہ محبوب ربانی
رحم کریندا دنیا اُتے آپ رحیم سدا ندا
خالق ہر ہر چیز دا آپے الیس ہر چمن دا مالی
ہک ہک خون دے کیڑے تھیں جنوں اوڈکر انساناں (?)
بندیاں تائیں نورونڈیا فضلوں علماں والا
جو معلوم نہ اسنوں ہے سی آپے کھول سنایا
رمزاں اس کلام دیاں کی آون وچ شماراں
پھر بھی ایہہ تفسیر نہ ہووے پوری ایہہ وچ حساباں
اُس دی جے ابتدا نہ ہووے کم ہووے کجھ کس تھیں
کن تھیں پہلے اُسے باجھوں چیز نہیں سی کائی
رحم وی اُس دے حدوں باہر تاب نہیں ہے دم نو
اِقرا دے ہک لفظے اندر ایہو بھید رکھایا
خالق دے ہک نام تھیں لینی حل جا مشکل بھاری
سب زمین آسماناں والا کس نے کھیڈ بنایا

۱۔ اِقرأ باسم ربک الذی خلق الخ۔

اسدے باہجھ ایہہ ظاہر کیتا کی ہے مڈھ انساناں
رمز اوہ دسی جو اج منی سارے سائینسداناں

خون تھیں پہلے کیڑا پیدا ہوندا ہر کوئی جانے
بن بندے دا اُس تھیں بندا اج معلوم زمانے

ایہو حقیقت سب تھیں پہلے اُمی کھول سنائی
حکم ربے دے نال جو اُسنوں ظاہر کرنی آئی

نالے حد وکھائی جو وچ علم بندے دی ہوندی
دسی پھر اوہ صفت کہ جسمی دماغ جو سارے وہندی

جیہڑا ناہیں علماں اندر کسے فرشتے آیا
حکم ربے دے نال اوہ سب کجھ آدم آکھ سنایا

ویکھو فضل خدا دا کیسے کم عجیب کراندا
ہک اَن پڑھ نوں قدرت نالے کیسے سبق پڑھاندا

اوس اُمی نوں سارے جگ دے وچ محبوب بنایا
دین مکمل حکمت نالے اُس تھیں ویکھ کرایا

وے سنہیڑا خاص ربے دا ہویا فرشتہ غائب
رہے حیرانی اندر حضرت منظر ویکھ عجائب

ڈردے کنبدے خوف تھیں ڈاہڈے حضرت گھر نوں آئے
جو کجھ ڈٹھا یا سی سنیا اُس تھیں کجھ گھبرائے

گھر وچ آندیاں نال دِتا آواز خدیجہؓ تائیں
لیاویں کمبل لیاویں کمبل میرے اُتے پائیں

کمبل اوڑھ ہوئے مزمل چین ذرا کجھ آیا
پھیر حوالا غار حرا دا سارا کھول سنایا

کہندے بی بی سانوں ڈر ہے آئی مصیبت بھاری
کل سارے ہینوں تنگ کریسن ویکھ پھلاندی کھاری

بی بی خدیجہ دے تسکیناں اگوں آکھ سنائے
آپ نہ دکھ کسے نوں دِتا کیوں پھر کوئی ستائے

اج تک ناہیں تساں کسے نوں حضرت دکھ پہنچایا
کسدا خوف تساڈے اُتے پھر ایہہ غالب آیا

ہوئی تسلی پاک نبی نوں آیا دل ٹھکانے
چنیا خاص ربے دا بندہ اوہ سی وچ زمانے

وحی دا پہلے نازل ہونا کم نہ سوکھا جانی
ایسا بھاری بھار اٹھانا طاقت کی انسانی

نور خدا دا ظاہر ہونا کم نہ ایسا سوکھا
ویکھ تجلے طور اُتے بے ہوش ہوئے سن موسے

رتی نور دی جس وچ ہووے جگ تھیں رہے بیگانہ
نت سنائے مجذوباں نوں ویکھے واہ زمانہ

سورج کتنا ہے چمکیلا ویکھ کے اکھ چندھیاوے
ایہہ اس نور دا ٹکڑا چھوٹا جگ دے اندر آوے

رَنتھے سب جہان تھیں وَدھ کے نور اکٹھا آیا
موسٰے اُتّے جاں اس نوروں حصّہ رب پہنچایا
پر ایہہ شان محمدؐ والی جیہندا رتبہ عالی
بی خدیجہ پاک نوں جاں ایہہ حضرت حال سنایا
بی خدیجہ دے سُن ورقہ خاص چچیرے بھائی
سخت ضعیف عمر سی اُنہاں ہے سَن عالم پکّے
سُن کے حال خدیجہ کولوں پاک محمدؐ والا
اوہ ناموس اکبر سی جیہڑا آپ دے ولے سی آیا
کل پیغمبر لوکاں کولے ایہو قاصد آوے
پاک محمدؐ ہے اوہ جیہدا وعدہ پہلے آیا
کاش جے مولا عمر کریندا لمبی اتنی میری
رہیا جے دُنیا اندر زندہ میں اُس ویلے تائیں
ورقہ دیاں ایہہ گلّاں سُن کے حضرت اگوں بولے
ورقہ کہندے وطنوں نکلن گل نویں نہیں کوئی
پھل جتھے خوشبواں دیون ہوندے خار ضروری
جنہاں نوں رب طاقت دیوے مول نہ اوہ گھبراندے
ورقہ کولوں واپس ہو کے گھر نوں دونویں آئے
بی خدیجہ حضرت اونے جھٹ ایمان لیاون
کہندے ہتیاں نال دلیلے اللہ پاک ہے سچا

وِچ اوہ جگرا جس دے اندر ایسا نور سمایا
کہندے "دے سنبھالن کارن ہے وزیر خدایا"
جس ایہہ ہکّو جندڑی اُتّے ساری پنڈ سنبھالی
اُنہاں جا کے ورقہ بن نوفل نوں کھول بتایا
مذہب دی تحقیق دے اندر جنہاں عمر لنگھائی
مذہب دا عقیدہ کیہڑا جو آپ تھیں کھُل نہ سکے
بے خود ہو کے اٹھ پکارے آیا اوہ منوالا
موسٰے نوں بھی اس نے آ کے ربّی حکم سنایا
اِنہاں تائیں خاص رسیدے آ پیغام پہنچاوے
نبیاں دے سر تاج بنا کے ہادی خاص بنایا
وطنوں اُسنوں کڈھ دین جاں لوکی نال دلیری
کر امداد میں اوہدی سب بخشاواں بھل خطائیں
دیس نکالے دے بھی ہوسن سُکھ میرے وِچ اولے
جو کوئی ہادی آیا پہلے اُس تے نال ایہہ ہوئی
نالے پھل تروڑن والے رہن ہشیار ضروری
بھیجن والے آپے ہوندے راکھے اُنہاں دماندے
نال یقین دے بھید تمامی سمجھاں اندر پائے
دین سچے دی سب تھیں پہلے آپ سعادت پاون
خاص رسول محمدؐ پیارا شاہ لولاک ہے سچا

خبر علیؑ نوں ہوئی جو سن بھائی خاص چچیرے
ابی طالب دے پیارے بیٹے دس سالے دی عمر تے
صدیق نوں اکبر بھی ہیسن سچے یار نبی دے
زید غلام بن حارث ہے سی حضرت دا منولا
بی خدیجہ ہے سی اسنوں حضرت دے ہتھ پایا
اسے روتو آپ غلامی پہلے جگ تھیں توڑی
سن آواز رسالت والی جھب اوہ آیا ورنے تے
ایہہ اوہ لوک ہے سن جو ہر دم پاس نبی دے رہندے
واقف جیہڑے حالوں ہوون مول نہ دھوکا کھاون
جس تے سب تھیں پہلے بھیدی خاص ایمان لیاندے
ڈیون پورٹ اک فاضل ہیسن ماہر اسلاموں
اوہ کہندے جو سچی اس تھیں ہور دلیل نہ ہووے
جس بندے نوں اسدے واقف سچا پہلے جانن
اُن جاناں تے ممکن ہوندا بھل بھلا جاون ہوں
زید دے بعد ایمان لیاندا ہور بھی بہتے لوکاں
خالد ہور بلال عمر عثمان غنی بھی جانی
ابو عبیدہ عامر جعفر ابو حذیفہ سائب
عورتاں وچوں ام الفضل تے بنت عمیس تے اسماء
ویکھ خدا دے رنگ حضوروں کھلدے بھید عجائب

رحمت دے دریاؤں پانی پین نہ رہن پچھیرے
سچے دل تھیں شامل ہوئے اوہ ایمان دے زمرے
جھنڈا اسلام دا جا ملہ وڑھن کرا قرار نبی دے
پہلے پاک خدیجہ دی سی ملک جو کرماں والا
حضرت اسنوں نال صفائی سی آزاد کرایا
کجھ تمیز نہ خادم تے مخدوماں اندر چھوڑی
صدق دے نال ایمان لیایا عالم دے سرور تے
تکدے سن جو روز نبی دی حالت اٹھدے بہندے
دائیاں کولوں ممکن ناہیں ہوندا ڈاڈھا لکاون
عقلوں انھے ہیسن جو شک کردے وچ انہاندے
اُنہاں بھی ہے پانی پینا اس دلیل دے جاموں
شک کرے جو ایسے اُتے عقل دی اتھروں روے
اُسدی چٹی چادر اُتے دھبا ٹھیک نہ لاون
بھینٹی لیکن مول نہ بھلدے ہیکھو گئے در گاہوں
عورت مرداں آن وسائیاں ایسے نوروں جھوکاں
ہاں عبدالرحمن تے طلحہ سعد زبیر بھی بھائی
ہور بھی کئی صحابی مندے قدرت دیکھ عجائب
فاطمہ بہن عمر دی نالے ہنیاں دین خدا دا
مدد کریندا کیویں آپے رہ کے اکھیوں غائب

۵ پیغمبر اعظم ۱۱-

چالی بندے دین محمدؐ اندر جہب جہب آئے
حضرت ایہہ دستور بنایا وچ پہاڑاں جا کے
رب دی یاد گذارن نالے رستے ٹھیک بناون
ایس طرح تبلیغ کریندیاں مدت تھوڑی گذری
جبرائیل ایہہ حکم لیائے اٹھ او کملی والے
اٹھ کے قہر رب دے تھیں تے لوکاں خوب ڈرا دیں
پاک توں اٹھ کے عیباں کولوں کھرو کھرے کرنا
اللہ اتے سٹ ارادے ایہہ پیغام سنانا
حکم ہویا جاں تورڑوں ایہو نازل دل محبوب لے
حکم مطابق پردہ کر کے وکھرے حضرت اٹھے
ہک دن سارے لوکاں تائیں خاطر رسول خدا دے
چوٹی اس پہاڑ دی چڑھ کے حضرت ایہہ فرمایا
مینوں دسو سمجھو سارے کوڑا یا ہن سچا
چوٹی اتوں مینوں دسدا کوہ دا دوجا پاسا
اوکھا وقت تساڈے اتے او رکے آون والا
ڈرو خدا دے قہروں یارو آسدے ڈرو عذابوں
وقت دوہاں دا اتھ نہ آسی نا تسیں بھلدے جاؤ
دسیاں عقل دلیلاں سبنی ربدا حکم تمامی

نام جنہاں دے پکے پورے ناریجاں دہرائے
کر دے خوب عبادت مومن لوکاں نال لیا گئے
کفر تے شرکوں دور لیجا کے حق دا نام سکھاون
پردہ چک اٹھاون والی آن ایہہ آیت[۵] اتری
لوکاں وچ اصلاح کرن دے اٹھ مصلح متوالے
رب دا نام بزرگی والا جگ اندر پھیلا دیں
پر احسان نہ لوکاں اتے کرنے دا دم بھرنا
صبر تے استقلال توں ہتھوں ناں پر کدی گنوانا
شروع کیتا پیغام سناون لوکاں توں مطلوبے
نور خدائی وچ رکھایا ہر کونے ہر گٹھے
جمع کیتا آ شہروں باہر بیٹھاں کوہ صفا دے
لوکو تہانوں دسنے ناہیں نظر جو میری آیا
قول میرا اج توڑی ہویا آکھ دیو کوئی کچا
میری گل توں سچا جانو میں نہیں کردا ہاسا
جو کوئی ایس جہان تے آیا اگے جاون والا
چھوڑ دیو ہن کفر ضلالت ڈریو روز حسابوں
باطل وی صحرا دے اندر مول نہ پیر لگاؤ
نال اشارے آکھ دکھائی بلدی اگ مدامی

۵ یا ایھا المدثر قم فانذر الخ

ایہہ پر اثر اُسے تے ہووے جس دے مَن صفائی
جس دے عقل تے مُہراں لگیاں نا اوہ سمجھے کائی

لوکاں اُلٹے ٹھٹھے کیتے سُن احکام ربانی
نالے مومن لوکاں تائیں تنگ کرن دی ٹھانی

اہل قریش کے مظالم اور اذیتیں

(آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پر)

وقت عبادت پاک نبی دی جمع جو لوک ہو جاون
ٹھٹھے اتے مخولاں کر کے راہ اُتوں تھڑکاون

جس رستے تھیں حضرت گذرن کنڈے لوک بچھاندے
پیر مبارک نال جنہاں دے لہو لہان ہو جاندے

ایسے حضرت پاک پیغمبر ایہہ دُکھ سارے جردے
کنڈے چھک کنارے سٹھن اوتوں راہ اسفر دے

وعظ کرن نوں ہادی جاں جاں لوکاں وچ کھلودن
شور مچاون تھپر مارن آپ جے زخمی ہوون

رب وارستہ بندہ خاصا ناہیں پھر بھی چھوڑے
جسنوں رب ہدایت کردا اوہ کیوں آساں تروڑے

وچ کتاباں معتبر اندے ایہہ روایت آئی۔
محو عبادت ہیسن ہک دن اوہ رسول الٰہی

سجدے اندر رب دے اگے سر جاں اُنہاں ٹکایا
ابو جہل اُس کافر پکے قدم اُتھے آ پایا

اوہ ملعون ہکا ونٹ دی اوجھڑی چک لیاندا
اُتے گردن پاک نبی دے اُسنوں آن ٹکاندا

بوجھل ہیسی ڈاڈھی لیکن اُف نہ حضرت کیتی
فاطمۃ الزہرا نے آ کے کیتی دُور پلیتی

کر کے صبر اوہ حضرت جھلی جو آزمائش آئی
پر ناں طاعت دے توں گردن ہیسی ذرہ پھرائی

ہک دن ہور دا ذکر ایہہ آیا تسنت اسوچ کوئی
صدیق اکبر وی جس باعث تھیں ودھ ڈبائی ہوئی

ویکھ عبادت اندر حضرت عقبہ کافر آیا
چادر دا اہک پھندا اُس نے گل سرور دے پایا

پھر اس چادر نال اوہنھیں دتے خوب مروڑے
نیت ہیسی وٹا بہہ دیکھے گردن آپ دی توڑے

اتنے اندر موقعے اتے خود صدیق آ پہنچے
ویکھ ستم دیاں حداں اتے ہوش نہ قائم رہندے

آکھن لگے مارو ایسے شخص نوں کیونکر بھائی
جسدا نام خدا دا اوسن باہجھ قصور نہ کائی

چادر کھول کے گلے مبارک اتوں دور سٹیندے
جان مبارک کافر لوکاں کولوں آن چھڑیندے

مظالم کفار مسلمانوں پر

ناہیں صرف اوہ حضرت اتے کافر ظلم کماون
مومن لوکاں تائیں بھی اوہ حدوں ودھ ستاون

حبشی نام بلال جنہاندی شہرت وچ جہاناں
مسلم ہو کے دیندے ہیسن پنجے وقت اذاناں

امیہ بن خلف دے ہیسن آپ غلاماں اندر
سخت ذلیل غلاماں رکھدے تدوں جہاناں اندر

ویکھ بلال دا باطن نوری کافر جبر کریندے
امیہ گھت کے رسی گل وچ چھوہراں ہتھ پھڑیندے

تتی ریت عرب دی اتے پا اوہ چت لٹاون
چھاتی اتے پتھر وزنی تپدے آن ٹکاون

تنگ کرن پر جسدے اندر ہوندی خوب صفائی
سچے راہوں اوس ہٹاون طاقت کسے نہ پائی

پاک بلال اوہ جھلدے جاون جو کجھ جھلنی آوے
احد احد دے نعرے مارن صبر جو دل نوں آوے

صدیق اکبر نے انہاں نوں بھی ظلموں چا چھڑایا
مل خرید امیہ کولوں جھٹ آزاد کرایا

غنی عثمان اوہ یار نبی دے دنت دکھاں وچ ہوندے
کٹیاں سن تکلیفاں پہلے ناہیں خلیفہ ہوندے

آپ دی ہیسی لوکاں اندر عزت تے سرداری
پھر بھی چاچے آپ نوں دیندے بہت اذیت بھاری

وچ چٹائی بنھ غنی نوں ہیٹھوں دھواں دھکاون
آپ اگر اس حالت وچ بھی ناہیں رب بھلاون

یاسر دا عمار سی بیٹا پاک سمیہ بیوی
سختی انہاں اتے لوکاں حدوں باہر کیتی

ابوجہل نے آپ نوں برچھی نازک جائی ماری
اس صدمے تھیں بی بی سمیہ جنت ول سدھاری

ظلم ستم ملعوناں حدوں باہر آن وکھائے
اکھیاں خون وساون منظر ایہہ کد تکیا جائے

دیکھ کے قہر انہاں تے ڈاہڈے ایہہ فرماون حضرت
نام لبینہ لونڈی ہک جو خاص عمر دی کہندے
پھر آکھن جے ویکھ ہیں چھڈیا رحم نہیں تاہیں مینوں
دین دے اندر اُس ویلے تک نہیں عمر سی آیا
(فلح تے خباب تے مصعب رہے، نہ دور عذابوں
ایہو جیہا سلوک کریندے مسلماناں تائیں
ملکے سب قریش دے لوکاں ہک کمیٹی کیتی
ابولہب پردھان بنایا اس مجلس دا لوکاں
پاس ایہہ ستھے رل کے کردے بیکار اہ عمل دا
پاک محمدؐ تائیں نالے اُس دے پیروکاراں
نالے آون لوک جو دوروں اُنہاں کجھ ڈرایئے
اس خاطر اوہ سوچن لگے کی کجھ کریئے چالا
ہک کافر ایہہ کہندا کاہن آپ نوں دسو ظاہر
کاہن دُنیا اندر ڈٹھے بہت نے ہین بہتیرے
ایسی بات نہ کرنی لازم جو سچ جھوٹ دکھاوے
دوجا کافر کہندا آکھو پاگل پاک محمدؐ
ہور ہک کہندا دسو ایہہ شخص ہے ڈاہڈا شاعر
بینوں معلوم ہے جے شعراں کتنیاں قسماں ہوون
ہور ہک ممبر آکھے دسو اِسنوں جادووالا

یا سر دی اے آل انہاں نوں صبروں ملسی جنت
مار کٹائی کر کے آخر تھک عمر بھی بہندے
ہیں تاں چھڈ یا ہوئی جدّں سخت تھکاوٹ مینوں
فیض اجے تک پاک نبی تھیں آپ نہیں سی پایا
اُنہاں نوں بھی حصہ ملیا ظلم دے ایس حسابوں
تنگ کریندے انت قریشی اُنہاں دے ایداہیں
وحدت دے دریا نوں روکن کارن کر کے نیتی
بہت دکھایاں اُس نے ہمیں آپ فلاحوں دکاں
مسلماناں داناں چھوڑ دیوا ہک بھی بلدا
تنگ کرو تے گھر تھیں کڈھو کر کر ڈھنگ ہزارا
کر کے مکر فریب دے چالے راہ اُتوں بھسلایئے
لوکاں اُتے ظاہر جے ناں ہووے حال حوالا
کہے ولید جو ابن مغیرہ ایہہ ہے عقلوں باہر
تک اُنہاں دی ناہیں آوے قول نبی دے ویڑے
جیہڑی اوڑک شرم دا پردہ منہ ساڈے تے پاوے
کہے ولید ہے اس الزام کنوں بھی پاک محمدؐ
کہے ولید جے ہیں بھی ہاں کجھ علم دے اندر ماہر
شعر نہ پاک کلام نبی دے اگے کدی کھلوون
کہے ولید جے دیو دا اپنے عقلاں ٹھیک سنبھالا

سب نوں ہے معلوم محمدؐ رہندا نال صفائی — صورت نحس جادو والی اس بندے نے پائی

جادوگر جو اِس نوں آکھو سو کون منیسی۔ — قول تہاڈے اُتے کیہڑا اجا گل عمل کریسی

زور لگائے بہتے لوکاں عیب جے کوئی نکالن — جہیڑا دس کے ہوراں تائیں لغروں وی رہاون

سمجھ اُنہاں دی ناں کوئی عیب ذرا بھی آیا — ویکھ خدا اقبال کفاراں کولوں کیویں کرایا

سارے عاجز ہو کے ابن مغیرہ نوں جا کہندے — ساڈے عقلاں دے ناں اندر حل کوئی بھی ہندے

تُسیں تجربہ کار وڈیرے اپنا عقل دوڑاؤ — دس کے خود تجویز اسانوں اس تھیں جان چھڑاؤ

کہے لبید ایہہ سوچ کے اگوں ہے ایہہ ٹھیک حقیقت — عجب کلام محمدؐ وچوں پاندے لوگ حلاوت

قول زبان تھیں اسدے آندا دل تے اثر کریندا — بیٹے باپ تے زن شوہر وچ آن جدائی پیندا

قدرت پاک رب دی ویکھو جس تے ظلم کماون — اسدے اندر عیب کوئی جیہڑا لوک لگاون

پھر بھی دل دے پتھر ناہیں موم کدی بھی ہوندے — کالک ملی ازل تھیں اُنہاں داغ نہ دل دے دھوندے

اُلٹا بن کے اگ انگارے لگے عمل جلاون — نوشہ نار جہنم والا اپنا ٹھیک بناون

دامن کفر ضلالت والا نہیں منظور سی سینیا
مسلماناں نا ئیں مشکل آکے کیتا جینا

ہجرت حبش

پنج ورہے جداں بعثت ہو یوں گزرے پاک نبیؐ نوں — آ تقدیر نے رنگ عجائب ظاہر کیتے توڑ دوں

سخت ہوئے مجبور جو آکے دین سلامت والے — چھوڑ وطن نوں لشن با ہجوں ہور نہ سمجھن چالے

رب نے اُنہاں سختیاں اندر ہے سی بھید کھایا — اسے خاطر سخت مصائب والی جال بچھایا

ایہہ منظور حضور دا ہے سی عالم نوں دکھلاوے — مول نہ پھر دا اس تھیں بندا راہ سچے جو آوے

ہر ہر نال مصیبت جھل کے صبراں اندر رہندا
سالاں تک لوکاں کم نہ ہوندا وچ منزل گھبراندا

وانگ بلالؓ حبشی دے ہر دم سچے نعرے مارن
دنیاویاں تکلیفاں سمجھن امر خدائی سارے

جگ دے مال تے دولت ہک آنہ ہانسن واہڈی جان نن
حبّ وطن دی غالب ہندی ووہ سب جہانوں

بندے نیک خدا دے ایہہ پر جان کرن قربانی
وقت آیا جاں ایس زمانش اندر بھی رب پیا دے

حکم دِنا اُس پاک نبی نے مسلماناں تائیں
جس جائی وچ نام ربے دا لوک نہ لیون دیندے

ہجرت وا جاں حکم سنایا ہادی دین دُنی دے
عثمانؓ دی سرداری ہوئی ٹرے مسافر راہی

نال عثمانؓ دے گئی رقیہؓ دختر پاک نبیؐ دی۔
مکے تھیں جاں لد کے ٹریا آن مسافر ڈیرا

حضرت ایہہ فرمایا پہلے لوط گئے سن اینویں
مومن ہوئے نام اللہ دا لے کے اُتھوں نسلیے

شاہ نجاشی ملک حبش دا سی عیسائی والی
کجھ عرصے دے بعد گئے کر مومن ہور بھی ہجرت

قافلہ ایہہ بھی لد کے ٹریا ملک حبش دے تائیں
نام خدا دے اُتے آوے جو کجھ سر تے سہندا

دِل نہ میلا آون دیندے غم دا دیکھ ٹھکانا
یا سر وانگ قبیلہ سارا دین دے اُتے وارن

وچ سمندراں دکھ دے بیٹھے حق دے ہون سہارے
بیڑی کے اُتھیں مستی نوں عقبے خاطر زاد بناون

کنڈا دیس دا بہتر ہوندا سنبل تے ریحانوں
نام خدا تے دیس بھی وارن دسدے عشق نشانی

اپنے عشق دے کٹھیاں ہیاں بیبوں دور کرا دے
چھوڑ کے دیس اپنے نوں ڈھونڈن جیہڑے جا لبھن تھائیں

اُتھوں نس ڈلارے اُسدے گھر جا ہور وسیندے
بارہ[۱۲] مرد تے چار زناں نے اُٹھ لدیندے ڈیرے

ملک حبش دا کرن ارادہ شاہ جتھے عیسائی
جو عثمانؓ غنی دی ہے سی پاک حرم دی بی بی

کرن وداعی اِنہاں لوکاں آیا نبی سچیرا
راہ خدا دے اُتے ہوندے کج ایہہ راہی جیویں

شاہ نجاشی دی سرحد دے اندر جا کے لبدے
حلم کرم دی نعمت کولوں جیہڑا اناں سی خالی

تراسی[۸۳] مرد اٹھارہ[۱۸] عورت ذاتاں کینی رحلت
جو کجھ پھیر کفاراں کیتا اوہ بھی آکھ سنائیں

چُپ چپاتے رخصت ہویا جدوں خدائی ڈیرا
کافر لوکاں مطلب ایہہ سی نسّ نہ مومن جاون
خبر سُنی جاں اُنہاں مسلم ٹُر گئے حبش دے ولّے
ایہہ پر اُنہاں کولوں پہلے مومن لوکاں ڈالی
پھیر گھریں آ مِل کے اِنہاں کیتیاں بیٹھ صلاحاں
وفد بنایا اِک کیتا جیہڑا ملک حبش نوں جاوے
ایس ارادے اُتے کر دے کافر وفد روانہ
شاہ نجاشی دی ایہہ خدمت اندر عرض کریندے
مکّے والے لوک جو تیرے ملک اندر ہن آئے
ہن غلام ایہہ ساڈے ایہہ نسّ ایتھاں پہنچن آئے
ساڈے مذہب نوں ایہہ گالی دیندے نٹھے
شاہ نجاشی جاں ایہہ سُنیا کوڑا حال اِنہاں دا
پُچھے وسدو کون تسّی ہو کیونکر ایتھے آئے
جعفر بن ابی طالب جو وچ ٹولے دا سی افسر
شاہا! اسیں جاہل آہے نال ایہہ لکّ ساڈے
ساڈے اندر پھیلیاں ہویاں سن نت دیاں بُرائیاں
چوری ڈاکے دغے زنا دے لوکاں ہوئے کھولے
ساڈے اندر پیدا ہویا نبی عجب پاک آیا
حسب نسب تھیں شاہ تعالیٰ ہر کوئی اُسنوں جانے

مکّے اندر خبر ایہہ پھیلی پے گیا سخت انھیرا
ہو گئے تنگ اسانتے دین نوں چھوڑن ہو مت نہیں آون
دوڑ گئے اُنہاں بندرگاہاں دے جہاز سنے تلے
ٹُر گئی سی کشتی کافر رہ گئے تک دے خالی
اِنہاں موڑ لیاون خاطر کریئے لمبیاں باہاں
شاہ نجاشی کولوں اِنہاں واپس گھریں کرائے
حبش دے جا دربار کھلو تا کر کے ہور بہانہ
اسیں آئے ہاں شاہا تیرے پاس دعاواں دیندے
اُنہاں ساڈے نال ہزاراں دغے فریب کمائے
واجب ہے ایہہ شاہ نوں اِنہاں ساڈے ہتھیں پائے
ملک تیرے اندر آ کے کرن فساد اکٹھے
مسلماناں نوں اوہ خدمت اندر جھب بلاندا
جیہڑے چھڈ کے دیس وطن نوں ایتھے ڈیرے کاہنوں لائے
اگوں اُٹھ کے عرض کریندا ایہہ دربار دے اندر
جیسے ایہہ ہن ایتھے اسیں بھی بندے خاص خدا دے
سن بدی دیاں بھی لوکاں بہت کمائیاں
فسق فساد دے ہیسن تِنہاں اساں ہی لوڑے
جس نے نام خدا دا سچا سانوں آن سُنایا
صدق صفا دا ہے مشہور اوہ پہلا وچ زمانے

اُس نے سانوں سنّے سدھے اُتے آن لگایا
بدیاں تھیں اوہ سانوں روکے نیکی ول لیاوے
دھیاں عورت ذاتاں تائیں قبروں نت بچاوے
اسیں اُسے دے پیرو ہاں تے اوہ سردار اساڈا
ایہہ ظالم جو سانوں واپس منگن اج جنابوں
نام خدا دے لین نہ دیندے سانوں سخت ستاندے
اسیں خدا نوں منیے ہاں ایہہ سانوں پرے ہٹاندے
ہو کے تنگ بہت دکھیارے نس آئے اس دیسوں
کرن عدالت کم شہاں دا عاجز تائیں بچاون
جعفر دی تقریر ایہہ سن کے نرم نجاشی ہویا
کہندا دسو پاک نبی اوہ کی پیغام لیایا
اِس ویلے پھر مکے والے بول اُٹھے پکاری
جعفر بن طیار نہ ایہہ پر ڈھل ذرا بھی پائی
شہنشاہ نجاشی نے جاں کُھل گئیاں سن اکھاں
کہندا شاہ جے مینوں اس وچ شک نہ باقی کائی
ایہہ کلام ربانی سچا جو اس ہے دسنایا
خوشی ہوئی ہے مینوں ڈاڈھی قسمت میری کھُلی
جو کوئی میرے ملک دے اندر آئے ہو انسانو!
اہل قریش جو انہاں لوکاں پکڑن کاری آئے

بدیاں اندر ڈُبے گئے ہے ساں باہر آن کرایا
ظلم دے ساڈے وچوں گئے اوہو داغ ہٹاوے
شرک تے کفر دیاں رسماں نوں اوہ چُن چُن دور ہٹاوے
نام محمد ﷺ پیارا اُسدا اوہ سرکار اساڈا
گھر دے وچ ٹکے سانوں مارن سخت عذابوں
تپدیاں ریتاں اُتے ظالم کر کر جبر لٹاندے
پھر دے پھیر ستاندی پوجا والے منہ تے پاندے
سانوں واپس کر دیو تائیں شاہا ہن پردیسوں
گھر آیاں نوں ظلم ستم دے مول نہ ہتھیں پا دن
حق دے کلمے سن کے اُسدا دل کیوں ہے نرویا
پچھلے نبیاں والا اس نے کی کجھ حال سنایا
کہندے شاہا عیسے تائیں دین ایہہ گال کراری
سورۃ مریم دی قرآنوں پڑھ کے کھول سنائی
کرے حفاظت سوالا تیجو کیہو ہیں کر کر رکھاں
آیا اوہ جیسدی وچ انجیل خبر سی پائی
دسّی حضرت عیسے والی درجہ جیس بتایا
ہوا جیہا تی اندر میری آپ جیہا توں جُھلی
رہو حفاظت نال ایتھے خطرہ دل نہ جانو
ہر ہر قول دے اندر جھوٹے انت اساں ایہہ پائے

گڈھو ٹک مہر تھیں باہر دھکے دے بہو انہاں نوں
ناں اوہ حد مہر دی اندر رسول بلان لباں نوں

ایتھوں بھی اوہ تھکا فر ہو کے نادم واپس آئے
لوکاں نال ایں جھیڑے کردے آ او حال سنائے

ایس خبر نے اگ سینے دی پھر آ کے بھڑکائی۔
ظلم دے پھر منصوبے لگے ہو دن ہر جائی

آنحضرت بھی مکے اندر ڈھل ناہیں پھر کیتی
لوکاں وچ وعظ سنا کے کردے دور پلیتی

حضرت امیر حمزہ کا ایمان لانا

اک دن کوہ صفا دے اُتے وعظ کرن جاں آئے
ابوجہل ملعون بھی اُتھے آ کے ڈیرے لائے

حضرت نیک نصیحت کردے کافر دیندا گالی
بھوکے ڈھول دے وانگوں گجدا ویکھ ایمانوں خالی

ہتک دیاں سب گلاں کردا اوہ کم بخت کمینہ
ہیں تاں مندا تیرا مذہب آکھے کڈھ کے سینہ

رحمت والی جند ڈی ناں طیش ذرا بھی آیا
صبر کیا پیا حضرت ناہیں کجھ فرمایا

نادم ہو کے اوتھوں کافر کعبے دے ول جاندا
اپنی ایس شرارت اُتے نخرہ انت دکھاندا

حضرت حمزہ چاچے ہے سن جد اک پاک نبی دے
اُس دیلے تک آئے ناں سن ٹولی وچ سچی دے

اوہنوں سارا ایہہ احوال لونڈی اک سنایا
غصے والا انت سمندر جوشاں اندر آیا۔

ویکھ بھتیجے دی ایہہ حالت ابوجہل دے چالے
آیا وچ غضب دے ڈاڈھا اروکے کون سنبھالے

ابوجہل دے ڈھونڈن کارن حمزہ رضی اللہ عنہ
ڈٹھا بیت الحرم دے اندر بیٹھا اوہ دلیوانہ

پکڑ لے بالاں کولوں حمزہ تے خوب مروڑے
خوب گھسیٹے پتھراں اُتے ہرگز ناہیں چھوڑے

لوکاں کر کے منت زاری پھر مجہول چھڑایا
چاچا پھیر بھتیجے پیارے ول لے جلدی آیا

سارا حال سنایا حمزہ پھر آنحضرت تائیں
کہندا اوس جے ایس تے بھی نوں خوش ہویا یا ناہیں

پاک محمدؐ کہندے چاچا خوشی ہے ایہہ بس پل دی — میرے اندر خوشی گھنیری ہوسی روز ازل دی

آپ بھی جے کر نور خدائی سینے اندر پاؤ — تاں تسیں چاچا جی پھر تہتی میری خوشی ودھاؤ

ہوئی نگاہ جو رحمت سندی حضرت حمزہؓ اتے — جاگ پئے اسلام دے من وچ خزینے ستے

لَا اِلٰہَ اِلَّا اللہ والا نعرہ جھٹ لگاون — نال رسول محمدؐ دی تصدیق اوہ آکھ سناون

نہر صداقت والی ویکھو کیہڑے راہوں وگدی
فضل کرے جاں آپے مالک دیر نہیں کجھ لگدی

حضرت عمر خطابؓ کا اسلام لانا

جاں کفاراں نظری آیا نور ایہہ ودھدا جاوے — کینے دی اگ بہتی بھڑکی حداں وچ نہ آوے

ابو جہل سب لوکاں تائیں ہک دن سد بلاندا — بغض دے لے داوس نہ بانوں ڈاہڈا جوش دلاندا

آکھے لوکو! غیرت دی ہن حد نہ رہندی کائی — بے شرمی دے جیون اندر ناہیں کجھ وڈیائی

ایہہ محمدؐ ساڈے مذہب دی ہن کرے خرابی — پاک بتاں دی پوجا نوں ایہہ کہندا کار عذابی

یا تے سارے مر جاؤ یا غیرت کجھ تاں کھاؤ — کرے ذلیل جو بت تساں نوں اسنوں مار مکاؤ

بڑے بہادر زوراں والے باہر کیوں نہیں آون — لات ہبل دے نام دے اتے نال کیوں سیس نواون

جو کوئی اج دلاور پکا جوہر آن دکھاوے — بت بھی اس تے راضی ہوون نفع بھی بہتا پاوے

قتل محمدؐ نوں جو کرسی اونٹ ہین ہک سو دیسیاں — سر کپ لیاوے اس شخصے دا تاں ہیں شیر نیساں

سن کے قول لعین دے موہوں کھچدے عمرؓ کٹاری — اکھیاں وچ لہو سی بھریا جوش آیا سی بھاری

کہندے قول نہیں اپنے ناں شخصا تواں ہٹ جاں — بہتر ہے جے قسم کیسے توں بت دی اج اٹھائیں

ابو جہل نے قسم اٹھائی لات ہبل بتاں دی — نیز عمرؓ نے اگوں کھادی اپنی قسم اماں دی

کہندا اس تلوار نوں تاں میں میان دے وچ بہاواں
سر جاں کٹ محمد والا نوک تے اسدی چاواں

مجلس وچوں اُٹھ کے ٹُر دے طرف رسول دے جھبتی
جیویں جٹ غصے وچ جاندا ویکھ کے اُجڑی کھیتی

چھٹ دے اُتے باز جیویں جاوے اوویں عمر بھی جاندا
ویکھ شکار کرن اس بانے کیوں کر رب بھساندا

رستے وچ عمر نوں بندہ نام نعیم اِک ملیا
پچھدا دسو ساہنوں کسدا برگ نصیب دا ہلیا

کہے عمر میں چلیاں کر کے قتل محمد آواں
شان قریشی اس تلوار دے دھاروں اج وکھاواں

اوہ بندہ اج مذہب ساڈے دی بھی کرے خرابی
بدلہ اُس تھیں لیون خاطر جانواں اج شتابی

کہے نعیم نوں قتل دا اُسدے خیال نہ دل وچ لیا دیں
پہلے کجھ توں اپنے گھر دے اندر جھاتی پاویں

فاطمہ تیری بہن بھی اُسدے دین دے وچ ہے شامل
لائی نہ خصم سعید بھی اُسدے پچھے جاون نوں ڈھل

ایہہ تاں امر محال ہے جے توں لاہیں اَج نبی نوں
خبر نوں بہن بہنوئی والی پہلے لیویں جا نوں

سُن کے بات عمر ایہہ سپے وانگ بہت وَل کھاوے
چھوڑ کے راہ محمد والا بہن دے گھر نوں جاوے

اوتھے نام خباب صحابی درس پئے سن دیندے
نور قرآنی دے اوہ وچوں رل کے فیض وندیندے

دوروں ویکھ عمر نوں آندا غصے اندر بھریا
نیک صحابی ڈر کے جا اک کونے اندر وڑیا

آندیوں نال عمر نے بہن بہنوئی مار مکائے
آکے سخت غضب وچ دوہاں ایہہ اُنہاں کرائے

آکھے دسو کم کمینہ ایہہ کی دوہاں کیتا۔
بھر گئے پیالے وحدت والے میاں ہوئی پیتا

فاطمہ بہن جواب ایہہ دیندی ہو گیا جو کجھ ہونا
سُندے رستے جاندیوں کل منہوں دی ایہہ بھید لکونا

جے توں ساہنوں ٹکڑے ٹکڑے کر کے ویر ماریں
پھر بھی نشہ خدائی سچا سر توں نہیں اُتاریں

دین محمد دا ہے سچا اساں اسے وچ مرنا
جسم تھیں ساڈے جسم اُتارو قدم نہ پچھے دھرنا

سُن کے کہنا بہن دا تیغ عمر دے ہتھوں چھٹی
ڈالی قسمت والی من دے اندر آکے پھُٹی

کہندا اوہ کلام رب دا ساہنوں ذرا سناؤ
جس نے تہاڈا دل بھرمایا سانوں کن بھی پاؤ

دیکھ کے بھائی ڈھلیا نالے بہن دے بول ایمانی
باہر نکل خباب بھی آئے دسن پاک نشانی

سورۃ طٰہٰ پھیر صحابی اُسنوں کھول سنائی
سُندیاں نال عمر دے دل وچ اک تبدیلی آئی

کہندا قول خدائی سچا ہیں ساں بھلیا جاندا
شکر خدا دا راہ سدھیرے بہن تینوں آندا

دسو کیونکر سب خطائیں گندیاں ہین بخشاواں
شہر جنہ دین سچے دا ہی کے ٹھنڈ کلیجے پاواں

نالے مینوں پاک نبی دی خدمت وچ لیجاؤ
میرا دامن خاک آلودہ اُس دے تھیں پاؤ

دس طریق عبادت والا لے ٹریا اصحابی
جتھے پاک رسول سی بیٹھا دیتی جاگہ شتابی

جس تلوار دے مان دُتے گھر دل عمر سی آیا
پلہ گل وچ اپنے پاکے اُسنوں چا لٹکایا

شوق محبت دل وچ لیکے گھر ارقم دے جاندا
جتھے ڈیرا لاندا ہے سی والی سب جہاندا

خدمت اندر اُس ویلے سن بیٹھے مومن سارے
پینگاں رحمت الیاں اُتے بیٹھے لیندے سن لارے

جدوں عمر جا اُتھے پہنچے بند ہے سی دروازہ
ہو بیٹھے صبر باہروں ڈٹھا جا عمرؓ آوازہ

سُن آواز عمر دا حمزہ کہندے بوہا کھولو
خوفوں ذرا نہ ڈرنا ہیں دل دے اندر تولو

نیت سدھی تے جے ایہہ آیا کرساں سو بسم اللہ
جے کر اندر کھوٹ ہے اسنوں مار کے ہوواں نچلا

پاک نبیؐ نے اُٹھ کے تھیں کھول دتا دروبوہا
نالے کہندے کدتک سدھا ہوویں نہ اُلٹے رُوہا

کدتک توں ہن تھرا رسیں دامن پاک کریں
دھارت داور یا ایہہ گدا کد توں بھانڈا بھریں

رو عمرؓ ایہہ عرض کریندے ہیں ساں حضرت بھلیا
ہائے افسوس جے اج تک ہیں ناں سی بھید ایہہ کھلیا

نور صداقت والا ہیں تے آج غالب ہویا
امر حقیقی والا ہیں سائیں وچھو طالب ہویا

ہن تلوار تنکار کرن توں ہیں مجلس ٹھہریا
ہو کے ہک تنکار نساڈا جا ساں گھر وَل ٹریا

ایہہ اسلام دا دین پیارا دل نفس فتح کریندا
اس ول جو تلوار سی نکلی وچ نیام کریندا

دل دے پردے کھولن آپے نور دیاں شمشیراں
حق دیاں شمشیراں اگے جھل جاون تدبیراں

سختی جبر دی عادت نوں ایہہ رہن نہ نیڑے دھردا — خلق سچائی والا دامن نال امراں بھردا

جیکر مذہب جگ وچ آندا لیکے توڑوں سختی — پہلے روز قریش دے اندر شدی سی سدی تختی

شاہ نجاشی نوں ناں سی تلواراں نرم کرایا — اج عمر دا کس تلوارے اوچا بھرم رکھایا

دوڑ عمر فاروق جاؤ گدے آپ دے وچ قدماندے — حضرت جگ دے یار نوں سینے اپنے نال لگاندے

جیہڑی آپ دعا سی کیتی ہو گئی اج او پوری — عاشق کیوں محبوب دی عرضاں گل کردا نامنظوری

ہک دن آپ حضوری اندر انجیں عرض سی گنتی — دو عمر تھیں ہک ہی یار رب کر دے دے پر ملیندی

ہک عمر ہشام دا بیٹا جو بوجہل سد اندا
دو جا ایہہ عمر سی جیہڑا خادم اج بن جاندا

اہل مکہ کی حیلہ سازیاں

جد فاروق عمر نے حمزہ آن سعادت پائی — دین سچے دی طاقت رب نے اتھوں خوب ودھائی

چھپ چھپ کے سب مومن پہلے پوریاں کرن نمازاں — ہن او ظاہر باہر ہویاں حق دیاں آوازاں

دوجے پاسے سب کفاراں نوں سی خار گھنیری — جل جل جاون نال حسد دا دھر ویکھ دلیری

قہر تے جبر نہ کجھ کم آئے الٹے ڈگن پاسے — دس تھیں باہر ہوون سارے ربی سب تماشے

سبھناں لکے آپس اندر کیتیاں ہو صلاحاں — پہلا چھوڑو ظیرہ اگوں ہو نکیندے راہاں

ابی طالب دی خدمت اندر بھیجے کجھ سرکردے — چاچے دی سرداری دا جو اول جادم بھردے

کہندے چھیر بھتیجے تیرے سانوں سخت ستایا — چاچا ہو کے نساں کدی بھی اسنوں ناں سمجھایا

دین بزرگاں والا ساڈا ویکھو کرے اجاڑا — سر ہتاں دے وحدت والا مارے سخت کلہاڑا

اسیں لحاظ تساڈا کر دے تہانوں خبر نہ کوئی — ایتھے باعث تھیں اسنوں بھی اڈ دلیری ہوئی

یا اسنوں سمجھاؤ آپے راہ دے اُتے پاؤ
سانوں الیس محمدؐ نے ہے سخت دکھائی تنگی
آکھو اُسنوں جے اوہ عادت چھڈیں ہُن بھی باز آوے
ابی طالب نے ہک اری نے گلاں وچ ہی ٹالے
آکھن ڈاہڈی اگ جلائی سینے اندر لوکاں
آپ دی ایہہ سرداری ساڈے کیہڑے کم پھر آسی
چاچے لوڑ کفاراں نوں کجھ خیال دلے وچ آیا
حضرت آئے خدمت اندر ابی طالب پھر کہندے
ہویا بہت جو ہُن تک کیتا اگوں چھڈ اراوے
نوں کوئی ٹھیکیداری ناہیں معراں والی چائی
حضرتؐ اگوں ایہہ فرمایا سُنیا قول تہاڈا
ہک ہتھے میرے سورج رکھو چن دھر دیو دوجے
حکم خدائی میتوں ملیا ہیں تاں کھول سُناساں
رتی اندر ڈاہڈی حضرت ایہو سخن الائے
کہندے سُن لے پاک بھتیجے چھڈساں ناہیں تینوں
دین بزرگاں والاناں ہن پچھلی عمرے چھوڑاں
نام تیرے دے اُتے کرساں جان اپنی قربانی
جدوں کفاراں خبر ایہہ ہوئی وار گیا ایہہ خالی
جمع ہوئے ہک جائی سارے حیلہ توڑ چڑھاون

جیکر تسیں نہ کجھ کر سکو ساڈے ہتھ پھڑاؤ
آپ جے ڈھل کریسو ہوسی ڈاہڈی خطا نہ چنگی
جو بیماری لگی اُسنوں کہو علاج کراوے"
دوجی واری پھر آ کافر ہوندے خوب دوالے
جے ہک واری ظاہر ہوئی پھیر نہ ہوسن روکاں
ایہہ بھتیجا آپ دا جیکر آپ تھیں باہر جاسی
پاک محمدؐ تائیں اپنے کولے سدّ بلایا
بیبا چھٹے تیر کماناں پاس نہیں پھر رہندے
کی لبھیا توں دس کھاں سانوں اندر الیس فسادے
تیں تھوں باجھ بھی سدی ہستی ساری ہی خدائی
ہیں پر ایہوں ہٹنا ناہیں ہووے بھویں وڈا
تاں بھی بندہ پاک خدا دا مول نہ بت نوں پوجے
مرجاساں پر پچھے ناہیں چاچا قدم ہٹاساں
ابی طالب نوں قول ایہہ سُن کے ترس دلے وچ آئے
نور ٹلے سوت ایسے دے اندر جھلنی پوسی میتوں
ایہہ پر کم تیرے تھیں تینوں ہرگز ناہیں ہوڑاں
پیارے بھائی والی رکھاں دلدے نال نشانی
ہک تدبیر اخیری اُنہاں عقلوں ہور نکالی
حضرتؐ تائیں سد کے پھر اوہ اپنے پاس بٹھاون

آکھن لگے دس کھاں ہیلی توں ہیں ساڈا بھائی
اسد اللہ پیا پکاریں ہر جا گھٹے ہر ویلے
دولت مال دی خاطر جے توں سارا ڈھنگ بنا دیں
جمع کراں گے مال بہتیرا تیرے گھر پہنچائیے
شوق ولیے وچ تیرے جیکر نام کڈھاون والا
قسم بتاں دی پل دے اندر تینوں ہار پوائیے
جیکر حسن جوانی پچھے توں مخمور ہیں پھردا
سانوں دس پسند توں کیہڑی کون عورت مستانی
چھوڑ خیال ایہہ شخصا جیہڑا تیرے دل سمایا
جو توں موہنوں منگیں تینوں دے کے راج منائیے
حضرت ایہہ فرمایا سنیو ناں دیہاناں سارے
مینوں لوڑ نہ دولت سندی ناں ہی حاجت مالی
عورت حسن دے پھندے ناہیں میرے اگے پاؤ
ناہیں خواہش عورت والی ناں لذت شہوانی
مینوں رب سچے نے اپنا خاص رسول بنایا
دین بشارت جنت والی کم ایہو ہے میرا
جیکر حکم خدائی منیو راہ سدھیرے آؤ
جے انکار کرو تسیں لوکو مول نہیں ڈر سانوں
آپ خدا اوہ واحد کرسی ساڈے وچ نبیڑے

کیہڑی چیز دی خاطر توں ایہہ ساری کھیڈ مچائی
مذہب ساڈا کوڑا دسیں ہر منڈی ہر ویلے
سب تھیں وڈے دولت اکٹھی کرکے تھیں پا دیں
سدا رہیں خوشحالی اندر جیہا امیر بنائیے
سرداری دی پگڑی اپنے سر بن کھاون والا
تینوں ہک قبیلے اندر چا سردار بنائیے
عورت سوہنی کرنے خاطر وچ مصائب گھرا
دم وچ اسیں بنائیے اسنوں تیری آن گھرانی
جھگڑا اسیں مکاون کارن تینوں اساں بلایا
منت وسی تیری کوک پکارو اپنی جان چھڑائیے
کہاں ہنوں اپنویں دل پر چاؤ دے دنیا دے لارے
ناہیں ہیں سرداری کارن دساں نور جلالی
نیت پاک میری دا ناہیں اپنویں بھرم گنواؤ
اس خاطر ناں رب نے مینوں بخشی ایہہ دربانی
اسدا ہی پیغام تسانوں میں ہے آن سنایا
نال ڈراں عذابوں جگ توں دساں حال ہتیرا
دوہاں جہاناں اندر ہر دم خیر تے خوشیاں پاؤ
فرض جو میرے سر تے اس توں ٹھیک ساں بن لوڑا کرساں
ہیں تاں قاصد بن کے لئے وچ تساڈے ڈیرے

کھر جواب جاں سُندے کافر آئے وچ غضب دے
آکھن ڈھیٹھے ہور بہتیرے بندے تیرے ڈھب دے

آکھ خدا نوں پٹ پہاڑاں ہیٹھوں نہر وگاوے
یا اوہ دولت سارے جگ دی تیرے ہتھیں پاوے

باپ تے دادے نوں اپنے یا زندہ کر وکھائیں
یا اِک ٹوٹڑ فلک دا ٹوٹا ساڈے سر تے ڈالیں

آپ نے ایہہ فرمایا طاقت مینوں ہور نہ کائی
ہر اِک شئے دی قدرت رب نے اپنے ہتھ رکھائی

مَیں پیغام سُنانا ہے سی جو ہے کھول سنایا
اس پیغاموں پرکھو مینوں جو سب لوک سمجھایا

جو تعلیم کسے دی ہوندی اوہ کسوٹی پکی
معجزیاں دے وچ ہی ناہیں شان رسولی رکھی

معجزیاں نوں نبیاں کولوں ظاہر رب کرایا
بخش اُنہاں نوں طاقت ڈاڈھی رب نے خوب وڈھایا

کم رسولاں دا اے ہوندا رب دے حکم سُناون
معجزیاں دے نال کدی نال اپنا صدق دکھاون

قاصد دی تصدیق ایہہ سچی خبراں ٹھیک پچاوے
ناں جے اپنا رعب دکھا کے اوہ مطلب نوں پاوے

اِسے خاطر پاک نبی نے ٹھیک رسول کہایا
جے پیغام خدائی اُس نے اگوں کھول سنایا

بس دے اندر سوجھ نہ ہوندی دسیا آپ نہیں نوں
ہُو بہو بول اشارہ کیتا جو سی حکم جنابوں

نادم ہوندے ہوئے لوکی ڈھلکی گل نہ کوئی
دام لگایا پکا ہے سی آس نہ پوری ہوئی

کہندے اچھا جانوں ایہہ پر اپنی خیر مناویں
ساڈی اینویں دی نصیحت سنبھل کے پیر ٹکائیں

لالچ حرص طمع نوں جے نوں ٹھوکر مار وکھایا
رکھیں یاد جے نال تدھ اس وچ فضل سنافع پایا

شعب ابی طالب

اس دے بعد قبیلے داراں ہور کیتا حیلہ
حضرت نال کرایا شامل سارا آن قبیلہ

بنی ہاشم دے لوک تمامی حضرت نال ملائے
تنگ کران دی کارن انہاں آکے ڈھنگ بنائے

آپس دے وچ عہد کیتا ایہہ مل کے سارے لوکاں — بنی ہاشم نوں آن ستاؤ دے ہر پاسوں روکاں

ٹکڑے ہک علیحدہ اندر گھیر اگر دے پا پایا — آون جاون دا ہر رستہ اُس وِل بند کرایا

شرط کیتی جے کوئی نہ دیوے ساک اُنہاں یا ناطے — ناں کوئی ہور کسے گل اندر سجن انہاں دا جاپے

ستویں سال نبوت اُگروں ایہو وقوعہ آیا — گمراہاں ست سالاں اندر کی کی ظلم کمایا

نقل معاہدے دی اوہ کر کے کعبے جا لٹکاندے — اُس ویلے سب لوک منادی ایسے ڈھب کراندے

بنی ہاشم دا سب قبیلہ مومن نالے سارے — آئے سخت مصیبت اندر بہت ہوئے دکھیارے

ابی جہل ملعون بکوسی سب قبیلے وچوں — بنی ہاشم نوں چھوڑ چھڑ لیا وچے پاسوں پچھوں

تن سالاں تک گھاٹی اندر رہندے بند تمامی — ناں پر پاک محمد والی چھڈ دا ہک غلامی

سخت آزمائش دا ایہہ ویلا دین سچے تے آیا — جسدا من سبی نوروں بھریا ناہیں اوہ گھبرایا

اِس عرصے وچ لوکاں تائیں مل نہیں سن سکدے — ناں پر اپنی کوشش وچوں آپ کدی سن تھکدے

حج دیہاں ایاماں اندر حضرت وعظ سناون — جمع قبیلے سارے کر کے ربی حکم بتاون

ملعون ابی جہل نے ایہہ پر اپنا کسب بنایا — جتھے حضرت بولے اِس بھی نالے شور مچایا

القصہ اِس عرصے اندر رہوئی رکاوٹ بھاری — کر کے صبر جو سر تے آئی حضرت کٹ گذاری

تین ورھے دے بعد جو لکھیا کعبے سی لٹکایا — قدرت ولوں دیمک اُس دا کیتا سب صفایا

ہور ناں لوکاں دے وچ بھی ایہہ ہویا چرچا آ کے — ناہیں نام ولے وچ رہندا ایڈا ظلم کما کے

ابی طالب ہک دہاڑے موہری چند بلائے — اُنہاں نوں کجھ کھرے کرارے ڈاہڈے سخن سنائے

آکھے نالے جے قدرت بھی ایہہ منظور کریندی — کیوں دیمک کعبے والا کاغذ بھا سٹیندی

کعبے اندر لوکاں جا کے کیتی بہت تسلی — آن ہوا آزادی والی اینویں ویکھو چلی

چُک لیا کفاراں گھیرا کیتے تے پچھتاندے — بنی ہاشم تے مومن سارے تدوں گھراں نوں آندے

دیکھ نظارہ قدرت والا نالے بھید خدائی
اس تکلیفوں فضل نہ ہٹیا حق تھیں موہن کائی

عام الحزن

دسویں سال نبوت پچھے ہوئی وچ خلاصی
پھر بھی شکھاں وچھن والے نال ایہہ لسّد رسی

ابی طالب او چاچا پیارا پاک محبت والا
عاشق نیک بھتیجے والا احمدؐ دا متوالا

دُکھ مصیبت سر تے جھلدا آپ دا اوہ رکھوالا
نکّی عمر تھیں جس نے کیتا ہے سی خوب سنبھالا

جس قبیلے سارے چھڈے چھوڑ دتے ہمراہی
جو اسلاموں باہر ہو کے اِسدا رہیا سپاہی

ٹُر چلیا اِس دنیا وچوں اپنا چاچا کے ڈیرا
غم دا کوہ ڈِگا حضرت اُتے اکھیں ہویا ہنیرا

آپ دی چاچے نال محبت آہی سخت گھنیری
مالک جُڑیاں توڑن والے واہ واہ قدرت تیری

ابی طالب ہک شاخ آہی تے حضرت جیویں شگوفہ
شاخ جے کٹی جاوے کھاندا غم نال کیوں شگوفہ

ایس جدائی دا آنحضرت نوں غم ڈاہڈا اسی ہویا
ایہہ پر چھایا صبر نے بانی نالے کرے نہ دیا

کجھ عرصے دے بعد مگر ہک ہور جدائی آئی
چھڈ گئے دنیا خالی ٹُر گئی بی خدیجہ مائی

اوہ جس نور خدائی سبھ تھیں پہلے جھولی پایا
اوہ جس چھڈ کے مالاں والے آپ نوں سر تے چایا

اوہ جس مال خدا دے راہ وچ کر قربان وکھایا
اوہ جس جنت اندر ڈاہڈا عالی درجہ پایا

اوہ جس دین دُنی دا والی کمبل وچ لکایا
اوہ جس بعد نبوت نعرہ پہلا کنّیں آیا

دیکھ داغ جدائی والے ٹُر گئی ایس جہان تھیں
کٹ آزمائش نال نبی دے وس گئی ایس مکان تھیں

ایہہ غم دوجا آنحضرت نوں سخت کلیجے لگدا
ساری عمر حضور نوں اِس تھیں درد ہیا رگ رگ دا

ساتھی جدوں وداع ہو ٹُردے غم دا کردو قیافہ
دُکھ جدوں آ سر تے ڈھکدے نت نت کرن اضافہ

ایہہ پر پکے صبراں والے ناہیں کجھ گھبراون
شکر خدا دا نت کریندے جاں جاں دکھ ایہہ آون

جنہاں سُکھ پہنچایا ہوراں آپ نہیں سُکھ پاون
فضل خدا دا ایسے جیہلے جگ وِچ رنج نہ آون

تبلیغ طائف

دُکھ دُکھاں تھیں ودھدے جاون سُکھاں رنگ وٹائے
جس شخصے آزمائش اندر ناہیں صبر وکھایا
نبیاں دا ایہہ کم ہمیشہ بے حد دُکھ اُٹھاون
اوہ پیغمبر ناہیں جیہڑا جگ وِچ رہندا سوکھا
آدمؑ نکلے سن بہشتوں یوسفؑ وِکے بازاریں
روندے رہے یعقوبؑ جدائی اندر نیک پسر دی
نوحؑ نبی جاں تنگ پئے سن اُتریا قہر خدائی
ابراہیمؑ بھنبھا وِچ وڑگے۔ جسم ایوبؑ پٹایا
ہر پیغمبر پاک نے جگ وِچ کٹے دُکھ ہزاراں
حضرت نبی محمدؐ نوں سی نبیاں دی سرداری
جس طرح سب برکت پہلی ہو کے جمع سی آئی
اہل قریش حضورؐ دے مگرے آکے اینویں لگے
اِک دن آپ جو گھر تھیں نکلے کافر لگ گئے کائی
واپس گھر نوں آپ جو آئے سر لوں لگے دھوون
آپ نے ایہہ فرمایا۔ ”بیٹی۔ خیر ہوسی ناں رووِیں
جس خدا نے پیدا کیتا آپ حفاظت کرسی

قدرت اُنہاں کنڈیاں وچوں گلشن کئی کھلائے
رُتبہ اِس جہانے اندر اُس نے کدی نہ پایا
پتھراں وِچوں نال مصیبت ہوئی کڈھ کھاون
باہجھ آزمائش نبی کہاون کم نہیں کجھ اوکھا
یونسؑ نوں جا مچھلی کھاندی لوطؑ چھڈن گھر باریں
موسیٰؑ نے فرعون نہ چھڈی جا کوئی ہور کسر دی
بیڑا غرق جہان دا ہویا تدوں تسلی آئی
عیسیٰؑ نوں ناداناں لوکاں سولی دل تڑایا
سب تفصیل اُنہاں دی آوے ناہیں وِچ شماراں
فیض تمامی نبیاں والا آپ اندر سی بھاری
اِس طرح آزمائش بھیلی آپ نے کٹ وکھائی
جیویں باز شکاراں پچھے نال جھپٹاندے وگے
جنہاں آپ دے سر دے اُتے کیچڑ چُک کے پائی
فاطمہ بیٹی سر دھلاندی غم تھیں لگی رووَن
باپ دی اِس مصیبت اُتے توں غمگین نہ ہوویں
میرے پاس امانت اُسدی۔ بیڑا آخر ترسی

دیکھو صفت رحیمی کیسی دکھ ہزاراں آئے
حرف شکایت آپ کدی ناں جیبھ اتے سن لیائے

کرنے نوں تبلیغ نکلے تھیں باہر پاک پیغمبر
دسویں سال نبوت والے چھڈ کے ٹریا گھر در

طائف دل روانہ ہویا دین دُنی دا وارث
نال گیا ہمراہی ہکو زید اوہ ابن حارث

ستر میل مکے تھیں طائف دور دسیندے سارے
ربی حکم سناون جتھے جادن راج دُلارے

طائف اندر ترے شخصاں دا نام سی وچ سرداراں
تینوں بھائی ماں پیو جائے رہندے نال پیاراں

عبد یالیل تے دوجا سی مسعود دا نام رکھاندا
نام حبیب سی سب تھیں چھوٹا وڈی شان دکھاندا

آپ انہاں دل جاکے سارا مطلب ظاہر کردے
دعوت دین اسلام دی انہاں اگے کھول کے دھردے

ایہہ پر جتھے مہراں لگیاں ہووَن اثر نہ ہوندا
پتھر چکنے اُتے پانی ناہیں کدی کھلوندا

ہک کہندا اجے تیرے اُتے کدی ایمان نہ لیاساں
نبی جے تیں جیہا بندا ایہو وے داڑھی منہ منڈاساں

دوجا کہندا اس کھالی رب نوں ہور نہ بندہ رلدا
کاہنوں کھول سناویں ناہیں حال توں اصلی دلدا

پا پیادہ ایتھے آیوں نہیں ملی اسواری
کدوں ملے پیغمبری والا تینوں رتبہ بھاری

تیجا کہندا نال تیرے ناں گل میں ہرگز کرساں
کریں نصیحت جو نوں سانوں کن نہ اس تے دھرساں

جے توں نبی رسول ہیں اصلی خوف ایہہ ہوسی مینوں
ہور بلا نہ سر پاواں آکھ کے کوڑا تینوں

جے توں اینویں خالی پھرداں فیض نہ تدھ وچ کوئی
وقت میرا قیمت والا کراں نہ ضائع سوئی"

حضرت اگوں ایہہ فرمایا کر وجود دل وچ آوے
ایہہ پر ہک سوال میرا ہے رد نہیں ایہہ جاوے

چپ چپیتی ہن تینوں ہنا حال نہ ظاہر کریو
اپنا اثر نہ لوکاں اُتے سٹن دا دم بھریو

جے تساں ایہہ گل بازاراں اندر اینویں آہی
سمجھو سنتھوں آپ لیاندی انہاں دل تباہی

اسدے بعد نگر دے اندر آنحضرت جا وڑدے
ہک مقام دے اُتے آکے وعظ شروع جا کردے

ناں پر کن کسے نے دھریا آپ دے قولاں تے
اُلٹا آپ نوں کہندے ایتھوں جاؤ نکل نچلے

حضرت اسدے بعد نصیحت کردے ہر ہر جائی
جمع ہوئے آنگری بھڑوے بدمعاش اُچکے
اِس نے بھی ناں بس کرن بندے دیکھو سخت شرارت
سخت فتور مچایا لوکاں۔ جاگ پئے شر سُتے
عُتبہ بن ربیعہ دا سی باغ عجب اُس جائی
عُتبہ آپ دی حالت تکی۔ ترس دلے وچ آیا
پکے ہوئے انگوراں دی بھر عُتبہ بھر دا گھالی
بسم اللہ آنحضرت پڑھکے کھاون لگدے میوہ
خود عداس غلام دا ہے سی دین اہلوں عیسائی
حضرت پچھدے اُسدے کولوں کتھے دیس اے تیرا
نینوے وچ وطن ہے میرا مذہب ہے عیسائی
آنحضرت فرمایا "تاں تُوں یونس دے ہیں دیسوں"
کہے عداس ایہہ حیرت نالے "تُسی اُنہاں کیویں جانو"
حضرت ایہہ فرمایا "اوہ بھی میرا سی یک بھائی"
قول عداس جداں پکا سُنیا سر نوں چا جھکایا
عُتبہ بن ربیعہ ڈٹھا سارا حال حوالا
جدوں نبی دے کولوں واپس ہو کے جاندا
کہے عداس سبھے دنیا وچوں ہے ایہہ شخص نرالا
ایہہ اوہ گل کریندا جیہڑی ہور کوئی ناں جانے

ناں پر لوکی دھیان کریندے سُنکے حکم خدائی
شور مچاون تالی مارن کر بکواساں تھکے
کنکر پتھر آپ نوں مارن کردے بہت فضیحت
دم بھی بہنا مشکل کیتا۔ آنحضرت دے اُنے
آپ نے اُسدے اندر جاکے مہلت تھوڑی پائی
جھٹ غلام عداس نوں اُس نے اپنے پاس بلایا
دسے عداس دے ہتھیں بھیجے آپ دی خدمت عالی
ہو حیران عداس کہے "ایہہ ایتھے ناہیں شیوہ"
نام خدا دا سُنکے اُسنوں سخت حیرانی آئی
کس مذہب دے وچ لگایا تُوں ایمان دا ڈیرا"
کرے عداس غلام ایہہ اگوں ظاہر نال صفائی
بن متی اوہ صالح ہے سی نبی خدا دے ولوں
اُسدی صفت نبوت والی کیونکر خاص پچھانو"
اُسدے وانگ نبوت اندر ہیں بھی رب سچے نہیں پائی
پاک نبی نے ہتھ مبارک اُسدے نال ملایا
نال عداس نوں ڈٹھا کیویں ہوندا کرماں والا
عُتبہ اُسنوں سدکے پُچھدا "کی سیں اُس نہیں پاندا
اج تمامی لوکاں وچوں اسدا رتبہ اعلیٰ
باہجھ نبی دے جسدے علموں لوکی ہون بیگانے

عُتبہ غصے ہو کے آکھے "او غلام کمینے
کھوہ دے اندر ڈگیں ناہیں وکھ خیالی زینے

اپنا دین نہ ہرگز چھوڑیں جو اس دینوں بہتر
ناہیں ہو کسے نوں دیسیں گذری جو اج تیں تے

حضرت اگے جاندے اُتھے لیکے تھوڑی سیاہی
رن دے وچوں ناں گھبرا توں رب دا انعام سیاہی

لوکی پھر بھی باز نہ آئے اپنے بدکرداروں
طالب ہوون نہ حق دے اگے رحمت دے دربار وں

ایسے پتھر مارن ظالم نالے شور مچاون
کنکریاں دا مینہہ وساون جیویں مینہہ وساون

جسم مبارک پتھر کھاوے پنڈلی ہوندی زخمی
وہاراں خون دیاں آ وگیاں خوب وکھائی گرمی

ہو کمزور ڈگے جاں حضرت آگئی ناں بیہوشی
کر بے ہوش رہے نہ کیتی دکھ تھیں پردہ پوشی

زید رفیق حضوری سچا آپ نوں چک لیجاندا
شہر دے باہر آپ نوں رکھ کے ہوشاں وچ لیاندا

ہوش دے اندر آئے حضرت زید ایہہ عرض گذارے
کرو دعا خلوصوں سائیں رب انہاں نوں مارے

رحمت دا او دوالی ناں ایہہ سوچ شان کھاندا
بددعا ان خاطر ناہیں ہرگز ہتھ اٹھاندا

جنہاں کم ہدایت دیون بددعا کیوں دیون
راہ سدھے تے پاون والے او نت بدلے لیون

آپ گوں فرماندے سن ہے زید توں ناں وہیاناں
کی ہویا جے راہ خدائی اج بھلیا نادانا ں

رب کریم جے چاہوے پل وچ اپنی مہر کھاوے
انہاں وچوں اولاد نوں سچے راہ دے اُتے پاوے

دعائے مبارک

پاک محمد پھیر دعا دی[1] خاطر ہتھ اٹھائے
حال دلے دا رب دے اگے اپنویں کھول سنائے

فرمایا اے سچے والی سب فریاد ہے تینوں
بے سامانی کمزوری وچ دیہں امداداں مینوں

لوکاں جو تحقیر ہے کیتی کس نوں وچ سناواں
تدھ تھیں ودھ نہ رحمت والا ہو کسے نوں پاواں

[1] اللّٰھم الیک اشکو ضعف قوتی وقلۃ حیلتی۔ الخ (الحدیث)

دربانوں تے عاجز لوکاں دا ہیں توں ہی والی
ہیں عاجز دی ربّا توں ہی آپ کریں رکھوالی

کسدے ہتھیں مینوں پائیں دسّیں وچ زمانے
صادق دوست کسیدے ہتھیں یا دشمن بیگانے

ترشی ڈاہڈی نال ایہہ دشمن پیش میرے آون
دوست کسے بھی قابو والے ناہیں سنگ وکھاون

جے ناراض نہ توں ہو جاویں ہیں پرواہ نہ کردا
حفظ تیرا ہے وسعت والا ایں اُس دا دم بھردا

تیری ذات حفاظت والی وچ پناہ ہے آواں
اُس تھیں سب ڈر خوف نسیندے میں صدقے ہو جاواں

کم جہاناں دے ہاں والے تیرے نور سنوارے
سچی نیت نال ہیں جیواں اس نور تیرے تے وارے

جے ناراض توں ہو سائیاں ہوویں یا غصّے وچ آویں
باہجھوں اپنے ہور دے اگے عذر میرا ناں دیں

تیری خوشنودی دیاں مینوں ہر دم ہو دن لوڑاں
نہ دھن ہور نہ طاقت کوئی منہ کیوں تیں تھیں موڑاں

سخت دکھایا لوکاں آنا پاک محمدؐ تائیں
پھر بھی رحمت والا کردا کینوں نیک دعائیں

ناہیں بد دی کسیدی منگی ناہیں قہر خدائی
حضرت نوحؑ دے ونگ نہیں سی خلقت غرق کرائی

ناہیں موسیٰؑ وانگوں ڈوبے کافر وچ دریاواں
اُلٹے صدق صفا دی منگن اوہ سرتاج دعاواں

طائف سے واپسی

دس دن اندر طائف رہ کے واپس حضرت آئے
ناں پر اُتھے ہک بندے نوں رب نے راہ وکھائے

اِدھر مکے والیاں لوکاں کیتیاں بیٹھ صلاحاں
آپ جو واپس آون ناہیں دیوے کوئی پناہاں

قدم نہ مکے شہر دے اندر آپ نوں رکھن دینا
وچ امان نہ اپنی ہرگز شخص کسے بھی لینا

آپ جو واپس آئے ڈٹھے بند اگوں دروازے
اہل قریش نوں آکھن لگے دے دے آپ آوازے

آکھن میں تساڈے وچ جل آیا ناہیں دوروں
گھر وچ مینوں ناہیں آون دیو دس قصوروں

نہیں پیغام خدائی دساں منصب ایہو میرا
مذہب اندر انہاں گلاں تھیں نا ہین پایا پھیرا

نال برخویش قبیلے داراں رکھیا وچ خیالاں
وقت مصیبت نسدے سارے ویکھ جہان وبالاں

معظم نامی وچ عرب دے سی سردار وڈیرا
ناہیں آپ دے رشتے وچوں ناہیں دوست گھنیرا

دل وچ اُسدے جوش ایہہ آیا کیہے تمامی لوکاں
غیرت شرم دیاں گم ہویاں اج عرب وچ جھوکاں

اُسیں مشہور زمانے اندر کردے خاطرداری
کم شریفاں والا ناہیں وین کیسے دکھ بھاری

اُسیں بیگانے لوکاں تائیں وچ امان بلائیے
اج ویکھو ہک خویش نوں گھر تھیں اُسدے کڈھ نسائیے

کوئی نہ ساتھی جسدا بندا ہین ماں اُسدے نالے
رکھاں وچ پناہ دے اُسنوں ہر ویلے ہر حالے

جو کوئی اُسنوں تنگ کریسی یا ہک لفظ کہیسی
بدلہ ایہہ شمشیر میری ہی پل وچ اُسنوں دیسی

چڑھ کے اُٹھ دے اُتے معظم پھردا وچ بازارے
ہر ہر کوچے اندر جا کے ایہو کرے پکارے

اہل قریش آوازہ جاں ایہہ معظم والا سُندے
ہو خاموش گھریں جا چھپدے اُسدے ڈر دے مارے

آپ گھراں نوں جاون ویکھو دشمن کرن حفاظت
غیبوں خود امداداں دیوے واہ ربدی قدرت

جس تھیں کم سنوارے آپے راکھی کردا اُسدی
نوں رفیق بناوے جاں جاں خلقت اُس تھیں رُسدی

نام خدادا آپ سناندے معظم کرے رکھائی
اُجڑے نوں بگھیاڑ بچاوے قدرت ویکھ خدائی

ہر قبیلے اندر جا کے حضرت وعظ سناں دے
نال نصیحت سب نوں سنہ سدھا فضل وکھاندے

قبائل میں تبلیغ

سب تھیں اول بنی کندہ دے لوکاں اندر پہنچے
نام ملیح سردار اُنہاندا۔ اُسنوں دعوت دیندے

پھر بنی عبداللہ پاسے جا کے ایہہ فرمایا
رب دے سچے بندے ہووو نام تساں جو پایا

بنو حنیفہ ول آنحضرت اُستھیں ٹر پچھے جاندے
وحدت دا پیغام اُنہاں سب تائیں آپ سناندے

بن فراس امیر قبیلہ نام بحیرہ وسدے
سب قبیلے والے اُسدے پچھے ہے سن رسدے

سن کے وعظ مبارک آیا پاک محمدؐ کولے
گلاں اندر جال فریبی اُس نے آن کے کھولے

آکھے دسو جے من جائیے گل اج اسیں تساڈی
غالب ہوو تسیں جہاں تے نال امداد ساڈی

وعدہ کرو جے بعد تساڈے میں گدی تے آواں
تاج مبارک آپ دے پچھے میں ہی سر تے پاواں

حضرت فرمایا ایہہ میاں کم نہیں ہتھ میرے
قدرت سب خدا نوں جیہدی ملک ایہہ سارے ڈیرے

ایس جواب تے غصے ہو کے کہے بحیرہ واہ جی
کیہڑی گل دے پچھے کریئے مدد اسیں اج تیری

کریئے اسیں قریش مخالف کم تیرا بن جائیے
وقت خوشی دا جیکر آوے عیشاں ہور اڑائیے

جاؤ حضرت ایتھوں جاؤ مدد نہ ایتھوں پاؤ
اپنا ایہہ پیغام جو دسو ہوراں وچ سناؤ"

حضرت اُتھوں واپس آئے ہمت ناں ہر ہاری
لالچ وچ نہ ہر گز آئے ٹھوکر اس نوں ماری

جس تے فضل جناب ہووے اُسنوں حاجت ناہیں
فضلوں اپنے آپ وکھاوے حق دیاں اوہ راہیں

مکے میں آنے والے لوگوں میں تبلیغ

ناہیں اہل مکے نے تائیں دعوت دین سی دیندے
حضرت آپے ہر بندے نوں ایہہ پیغام وسیندے

طبری دی تاریخ دے اندر ایہہ روایت آئی
سوید بن صامت کامل سی جو وسدی کھول صفائی

قوم عرب دے اندر کامل سوید نوں لوکی کہندے
اُسدی حکمت دی صفتاں وچ سارے ہر دم رہندے

حضرت سن سوید نوں جا کے ربی حکم سنایا
دین سچے دا رستہ سدھا اُسنوں وچ وکھایا

اوہ کہندا اُس وسو بیتوں چیز ہے تیری کہڑی
شاید اوہی ہووے آئی پاس میرے ہے جیہڑی

حضرت تجھیں "کھول سناویں کی ہے تیری تھیں" — او وہ کہندا لقمان دی حکمت نوں دس ہاں کی رہیں"

آپ کہیا قرآن دی برکت میرے ہتھیں آئی — جس تھیں وڈھے نور ہدایت والی چیز نہ کائی

ایہہ کہکے آنحضرت اُسنوں پڑھ قرآن سنایا — سندیاں نال ہی جس نے اُسدا جگرا دب پھڑکایا

آکھے سچا قول تساڈا ایہہ ایمان لیاندا — اللہ واحد پاک محمد ہادی ٹھیک جہاندا

اس طرح ہک جادو والا راہ سچے تے آیا — نام ضماد سی پر اس نے وچ جادو نام کڈھایا

کرن علاج حضوری آیا منتر ڈھیر چلاوے — جادوں کلام خدائی سُنیا ڈھل نہیں پھر لاوے

وحدت دے دریا وے ڈبا بھُل گئے سب جادو — نظر کرامت والی پل وچ دل نوں کیتا قابو

اس طرح سردار قبیلے اوس دا مکے آیا — نام طفیل ابن عمر دسدے رتبہ ڈاہڈا پایا

اہل قریش سکھایا اُسنوں دس دس اُلٹے حیلے — آکھن گئیوں جے کول محمد ڈبسن سب قبیلے

اُسدیاں گلاں اندر رہیا طاقت ڈاہڈی بھائی — خویش قبیلے اندر پیدا کرے اوہ جھٹ لڑائی"

اس طفیل طریق بنایا روئی کول رکھاوے — جدھر دل سُندا آیئے محمد روئی کنیں اوہ پاوے

وقت صفائی دا جاں آیا بھُلے ڈھنگ تمامی — آپے آیا خدمت اندر رو رو لئی غلامی

ابوذر غفاری شہر مدینے تھیں ٹر آون — بن سدے بن آکھے آئے آپ سعادت پاون

آنحضرت دیاں یثرب اندر جا لگے ملیاں خبراں
فضل خدا تھیں ویکھو جیہڑے کیویں زیراں ہوون زبراں

اہل یثرب کا ایمان لانا و بیعت عقبہ اولےٰ

گیارہویں سال نبوت والے حج دا موقعہ آیا — مکے شہر دے باہروں آیاں لوکاں میلہ پایا

خزرج قوم دے لوکی بھی کجھ آئے یثرب توں — ہک دن راتی نوں حضرت آ وعظ دین اُنہاں نوں

بُتاں نوں اِہیہ پوجن والے ہے سن لوک تمامی
حضرت اِک خدا دی دِتی اوتھے آن سلامی

خزرج قوم یہودی لوکاں نال سن اُٹھدے بہندے
آون والے نبی دیاں سن خبراں سُندے رہندے

شرک تے کفر دیاں جاں باتاں حضرت کھول سُنائیاں
اِک خدا دے ولے اُنہاں ہوشاں پل وچ آئیاں

وعدہ نبی دا سُنیا ہے سی اج اوہ اکھیوں تکدے
پاک رسول دے ہتھوں پانی جھب اُتے ہاں چھکدے

ابو امامہ عوف تے رافع جابر عقبہ طبقہ
نام اِنہاں شخصاں دے ہے سن جنہاں لیا ایہہ درجہ

واپس جلدی مدینے جاندے دین دے ایہہ متوالے
کئی گھراں دے اندر جا کے کردے خوب اُجالے

ہر ہر جائی وچ مدینے ذکر کریندے سارے
پاک نبی دے نور دے اُٹھدے مکے تھیں چمکارے

سال اگلا جاں حج دا ہویا کعبے لوکی جاندے
بارہ مرد مسلماں پکے بیعت کرنے آندے

اِنہاں شخصاں عقبہ اُتے بیعت لئی حضوری
سچے دل تھیں ثابت ہو کے وعدے کرن ضروری

وعدہ کیتا جے نال رب ہور شریک بنائیے
چوری ڈاکے جھوٹ زنا وچ قدم نہ ہرگز پائیے

دِھیاں ناہیں قتل نہ کریئے چغلی ناہیں کھائیے
پاک نبی دے حکموں ناہیں سر نوں کدی پھرائیے

بیعت عقبہ اولے ایہو ہے مشہور زمانے
جس نے دین دے محکم کیتے یثرب وچ ٹھکانے

بیعتِ عقبہ ثانیہ

ایہہ سب مومن واپس ہو کے جاون طرف مدینے
لئی سعادت بیعت والی حج دے پاک مہینے

پاک نبی نے نال اُنہاں دے حضرت مصعب بھیجے
جے وہ یثرب والڑیاں دے ہاون ٹھنڈے کلیجے

مصعب ابن عمیر صحابی جا کے دینے تلقیناں
کئی قبیلے والے اُستھیں کر دے پاک یقیناں

بنی اشہل تے بنی ظفر سن دو مشہور قبیلے
اِنہاں وچ اسلام پہنچایا پاک عجیبہ حیلے

سعد بنی اشہل دے اندر سی سردار کہاندا
ایہہ دو نویں بھی مصعب کولے باری باری آندے
پاک صحابی جدوں انہاں نوں کجھ قرآن سناون
سعد دا سب قبیلہ اُسے دن اسلام لیاندا
مصعب کوشش پوری کر دا حق دا نام سناندا
کئی قبیلے تھوڑے عرصے اندر راہ تے پائے
پاک نبی دی خدمت اندر عرض کرن ایہہ آئے
پھر عقبہ دے اُتے جا کے آپ انہاں نوں ملدے
حضرت نال عباس بھی ہے سی اس جائی تے آیا
دعوت یثرب والی سن کے جھٹ عباس ایہہ بولے
گل معمولی ناں ایہہ ہوسی آپ دا ایتھوں جانا
اہل قریش محمد صاحب دشمن سب بنائے
اہل قریش نوں ناہیں دشمن تسیں بھی اج بناؤ
پر ایمان سی قائم جنھے اوہ کد اس تھیں ڈر دے
کہن مدینے والے سانوں ناہیں خوف کسیدا
بیعت عقبے ثانی حضرت انہاں تھیں پھر لیندے
کہندے خوب حفاظت حضرت آپ دی سارے کرسن
لیکے قول انہاں تھیں سچا آپ کریندے رخصت
ٹولیاں اندر رل کے مومن مکے تھیں پھر نسدے

نام اُسید قبیلے دوجے اندر خوب رکھاندا
مصعب نوں اپنے زوراں کولوں ہے سن بہت ڈراندے
فضل خدائی دیکھ جے پل وچ قدماں اندر آون
اس خاطر خود سعد دے ہتھوں ہا اک کم کراندا
اس کوشش دا بدلہ اپنے نوروں رب دکھاندا
مڑ دے سال پچھتر مومن حج کرن نوں آئے
جے اوہ ہادی یثرب تک بھی درشن جا وکھلائے
اپنے کنوں سارے سن دے حال انہاں دے دلدے
دین سچے دے اندر ہے سی آپ قدم ناں پایا
آکھن دو لوکو تسوں نقصان نہیں پہلے شاید لگ لے
سوچ سمجھ لو آپے سارے مت پووے پچھتانا
دشمن انہاں کر کے ناہیں چین کسے بھی پائے
بہتر ہے جے آپ لئی ناہیں یثرب دل بلاؤ"
جنہاں انگ لگائے اوہ تے جان بھی وار کر دے
جاں تک دم کجھ باقی ہوسی دیساں ساتھ نبی دا
نال ایمان دے یثرب والے وعدے پکے دیندے
جتھے پر سے تساڈے اگے اسی اتھائیں مریئے
واپس آ کے حکم سنایا کرو مدینے ہجرت
فضل مدینے اندر جا کے نال حفاظت وسدے

معراج شریف

آیا دسواں سال نبوت والا نیک سوایا
رات نوں بھیج براق سواری اپنے پاس بلایا
عاشق تے معشوق حقیقی لطف وصالوں پایا
حضرت الیس رسالت اندر دکھ گھنیرا پایا
ویکھ مصیبت حضرت والی لازم سی لبھ آیا
ظاہر جبرائیل دے راہوں جھیڑا بھید کرایا
عشق مجازی اندر عاشق جھلدا دکھ سوایا
عشق حقیقی اندر جس نے غم دا بھار اٹھایا
سد معراج دی راتیں رب نے جگ نوں کھول وکھایا
سینہ پاک فرشتے کولوں اللہ چاک کرایا
منظر ست آسماناں والا اکھیاں نال وکھایا
سب نبیاں دے نال محمدؐ جا کے جدوں ملایا
سب نبیاں دے موہنوں افضل حضرت نوں اکھوایا
حضرت موسیٰ نوں بھی آپے حسرت نال رلایا
سجے کھبے آدم والے روحاں نوں بٹھلایا
مٹھے دودھ دا بھر کے پیالہ آپ دے ہتھ پھڑایا
نہراں نوں بھی آسماناں تے قدرت نال وگایا

دس معراج نبیؐ نوں مولا رتبہ خوب ودھایا
ذات خدائی جلوہ ویکھے پردہ سب اٹھایا
عابد تے معبود دے وچوں عبدی راز ہٹایا
بدلہ اپنے درشن والا رب نے تائیں وکھایا
خاص الخاص اک توڑ دل آکھے غم دا کرے صفایا
اُسدا باطن خاص دسن دا وقت برابر آیا
وچل بھلاوے پل وچ پچھلا سارا جفر اٹھایا
قدرت نال خدا دی ہولا اسنوں آن کرایا
پاک محمدؐ آسماناں تے جیہڑا رتبہ پایا
اس تھیں دل دا نور تمامی رمزاں نال سنایا
اوج کمال نبیؐ دا رب نے واہ واہ خوب ودھایا
سب نبیاں دا نور اکٹھا حضرت وچ بتایا
سب نبیاں دے موہنوں سچا پاک رسول منایا
حضرت نوں ہر پاسوں کامل اس تھیں دس سنایا
چنگیاں مندیاں عملاں والی اسنھیں جان وکھایا
دین محمدؐ والا اسنھیں فطرت نال نبھایا
رحمت ربی والا نقشہ لہراں وچ رلایا

بند سمندر رمزاں والا ہر قدمے وچ پا یا۔
لوکاں اِسّے رات دا وکھرا قِصّہ جوڑ بنایا
کجھ بیان قرآن دے اندر اسدا ربّ سنایا
وچ بخاری قول مبارک حضرت دا جو آیا
اِس بابے وچ قول دوہاں ایہہ جوڑ وکھایا
جبرائیل فرشتہ راتیں خدمت اندر آیا
آپ دا جبرائیل نے سینہ پل وچ چِیر کھایا
سونے دی ہک تھالی اندر بھرا ایمان لیایا
آپ دی پھر اسواری خاطر گھوڑا نور دا آیا
جبرائیل ایہن سواری اُتے آن بٹھایا
پہلے جاں آسمان دا نقشہ نظراں وچ سمایا
اُتوں ایہہ آوازہ آیا "کس نے آن بلایا"
اُتوں پچھیا "اپنے نالے توں ہیں کون لیایا"
اُتوں پچھیا "کیا ایہہ آیا نور دا ہے سدوایا"
اُتوں ایہہ آوازہ آیا "آیا آمنہ جایا"
اِس طرح دروازہ پہلا جبرائیل کھلایا
بیٹھا اُتھے شخص عجب ہک آپ دی نظری آیا۔
سجّے ویکھے شخص اوہ ہسّے کھبّا تک گھبرایا۔
جبرائیل نے آپ نوں کہکے پھیر سلام کرایا

وچ تفسیراں عالم لوکاں جس تھیں فیض اُٹھایا۔
مَیں پرواہ ہی دَسّاں جیہڑا وچ حدیثاں آیا
پندرھواں سیپارہ اِسّے حالوں شروع کرایا
اِنس تے مالک وکھرا وکھرا اسنوں آکھ سنایا
نقطہ نہ کجھ اپنے کولوں اس وچ کوئی ودھایا
پاک نبی سَن خواب دے اندر اُس نے آن جگایا
دِل مبارک کڈھ کے دھو تا واپس پھیر ٹکایا
آپ دے سینے اندر جیہڑا قدرت آپ بھرایا
اسدا نام براق سواری عاماں آکھ سنایا
پَل دے وچ براق ایہہ اُڑ کے آسماناں ول دھایا
جبرائیل نے اسدا آپے بوہا جا کھڑکایا
جبرائیل فرشتے اگوں اپنا نام سنایا
جبرائیل فرشتہ کہندا "نبی محمدؐ آیا"
جبرائیل فرشتہ کہندا "ہاں آیا بلوایا"
خوشیاں نال ایہہ سوہنا آوے جسنوں ربّ بلایا۔
پہلے جا آسمان دے اُتے حضرت قدم ٹکایا
سجّے کھبّے جسدے لوکاں ٹبّیاں ڈیرا لایا
حضرت آدم دا اس حالے اندر درس وکھایا۔
مرحبا آکھیا حضرت آدم پُت محمدؐ آیا

"پاک نبی ہے صالح بیٹا" آدم نے فرمایا
آکھن "سجے آپ دے روحاں نیکاں ڈیرا لایا"
نیک اولاد وکھا کے سجے رب نے آپ ہنسایا
ایسے ڈھنگ نے انہاں گلوں وچ روایت آیا
ہر آسمان دے اُتوں پہلے اوہ آوازہ آیا
ہر آسمان دے اُتے اک اک آن نبی کھلایا
ہر ہر نبی نے حضرت دی تصدیق دا رنگ لایا
پاک ادریس تے یوسف یحییٰ ہاروں نبی کھلایا
حضرت موسیٰ تھیں جاں اگے قدم نبی نے پایا
پچھیا گیا جو حضرت موسیٰ کاہتوں جی بھر آیا
"میں رو واں جو بعد میرے اک ہور نبی ہے آیا
القصہ سب نبیاں اُتے سکہ آپ بٹھایا
سدرہ اک درخت اُس جائی نظری اندر آیا
پھل پتا اس شجر دا جیویں مٹکا ہے لٹکایا
نہراں چار اس جائی اُتے ہے سی رنگ ہنایا
دو پوشیدہ نہراں انہاں جنت وچ وسایا
پھر بیت المعمور حضوری نظراں وچ سمایا
ستر ہزار فرشتے نے سی اس وچ نور گھمایا
تین پیالے بھر بھر یاں دا پھر تحفہ پیش کرایا

جبرائیل نے پھر ہسّن دی دن دا سب حال سنایا
کھبے پاسے دوزخ والا منظر رب دکھایا
کھبے پاسوں غم دا قصہ اکھیوں آن وگایا
جبرائیل نے ہر آسمانے والا باب کھلایا
اوہی دے جواب اُتھائیں اپنا مطلب پایا
جبرائیل نے ایویں سب دا ظاہر حال بتایا
صالح نبی تے صالح بھائی والا نام بلایا
موسیٰ عیسیٰ حضرت ابراہیم دے نال ملایا
حضرت موسیٰ رو کے اپنے دل دا حال سنایا
اگوں انہاں لفظاں نال اُس نے ایہہ فرمایا
اُمت جیہدی میری کولوں جنت وچ بھرایا"
جبرائیل نے سب تھئیں اُچی جاگھے جا پوچایا
جبرائیل نے اسدے اُتے دے امداد چڑھایا
پتر اسدا ہاتھی جیویں اپنا کن ہلایا
آپ سوال کیتا "ایہہ کی ہیں" جبرائیل سنایا
نیل فرات نے نام ایہہ باقی ظاہر نہراں پایا
قلماں دیاں تحریراں دا آوازہ جھول آیا
بھید نہ حضرت باجھوں اسدا سمجھ کسی نے پایا
دودھ شراب تے شہد سی کہ انہاں وچ بھرایا

حضرت اوہ پیالہ لیندے دودھ سی جس وچ پایا
اِس دے بعد پنجاہ نمازاں دا رب حکم سُنایا
واپس آندیوں حکم جو ٹولے تاہیں آپ سُنایا
جاؤ واپس پھر دربارے آکھو بخش خدایا
آپ نے واپس جا کے جاں پھر کمی دا عذر اُٹھایا
پھر بھی آنحضرت نوں موسےؑ واپس سی بھجوایا
ایس طرح دو چار دفعہ سی ٹولے کم کڈھایا
موسےؑ پاک تے پنجاں وچ بھی داوا نظری آیا
ہر واری ہیں مالک کولوں اپنا قول ہنایا
حضرت جاں مُڑے آسمانوں اُنہاں آکھ سُنایا
رب نے اپنا قول نہیں براج توڑی بدلایا
انس تے مالک اس تھیں اگے نہ کجھ ہور سنایا
الف ہے جس وچ بھیدی تمامی سانوں نظری آیا
الفوں ہک دا ملے اشارہ فرق نہیں کجھ پایا
الف دی رکھ ردی تاہیں ہن ایہہ سب حال سُنایا

فطرت ول اشارہ سنتھیں جبرائیل بتایا
حضرت ایہو حکم ربانی سر اکھیں تے چایا
موسیٰ آکھن ہیں ہے تلخ تجربہ اس وچ پایا
ناہیں جا سی اُمت تھیں ایہہ ہرگز فرض اُٹھایا
وس نمازاں دی تخفیفوں رب نے جی پرچایا
رب نے پھر جا بخشش نالے ایہو فرض گھٹایا
تاں پھر پنج نمازاں والا آکے فرض سُنایا
حضرت تاہیں واپس جاون اگوں ایہہ فرمایا
گھڑی گھڑی دی رحمت ہیٹھوں اندروں ہے شرمایا
حکم ایہہ پنج نمازاں والا ہر مومن تے آیا
رُتبہ خاص پنجاہ دا انہاں پنجاں وچ رکھایا
سیر نبی دا اوہناں رل کے ایہو حال بتایا
الفوں نام اللہ دا ہوندا جس احد کہایا
الف تھیں پہلے ہور نہ کجھ سی احمد ایہہ فرمایا
فضل الف تھیں شروع ہیں کر کے اس تے نہ اُن مکایا

ہجرت مدینہ

بیعت عقبہ ثانی پچھے کیتی آپ سنا دی
ہولے ہولے حکم مطابق نکلن گھر تھیں باہر

مومن ہجرت کر کے جاون یثرب والی وادی
دین دے ایہہ پروانے کر دے دلیں لغن صدقے ظاہر

اہل قریش دے جاں ایہہ ہوئی علم دے اندر حالت
پاک حبیب دا مال تمامی کھوہ لیتا سبھی لوکاں
ابوسلمہ دا بچہ کھسیا بیوی نال اُنہاں دی
دھوکے نال عباس نوں گھر وچ کافر گھیر لیاندے
سارے مومن ہجرت کر دے آ گئے تنگ اُنہاں تھیں
مکے اندر باقی رہندے بندے تین خدا دے
صدیقؓ جو حضرت کولوں پچھدے اک دن نال صفائی
حضرت ایہہ فرمایا تو نوں اجے اجازت ناہیں
کجھ مومن سن ملک حبش وچ باقی گئے مدینے
خالی شہر مکے دا ہویا اوہ تک تک گھبراندے
ہک دن دارالندوہ اندر سدے سب قبیلے
بحث تمامی اس تے ہے سی بدکیویں مکائیے
ہک تجویز ایہہ کیتی جے وچ قید نبی نوں دیئے
ممکن ہے ہک دن ملے مومن طاقت اندر آون
پھر ایہہ سوچن حضرتؐ نوں جا شہروں باہر کریئے
آپ دے اندر دی تاثیروں لگدا خوف مدامی
باہر تھیں ہک لشکر لے کے آپ مکے آل آسن
ملعون ابوجہل نے آخر ہک تجویز سنائی
کہندا ”ہک ہک مرد دلاور بھیجن سب قبیلے

کئی طرح دیاں دے تکلیفاں پیدا کرن شرارت
ناں پر ہجرت والے راہوں اس تھیں آون کان
ابن العاص ہشام نوں کر دے اندر قید غلامی
نال ہشام دے قید دے اندر اُنہاں تائیں پاندے
سمجھن اوہ ایمان نوں بہتر اعلیٰ سب جہاں تھیں
ابوبکر صدیقؓ علی حیدرؓ تے پاک نبی دلشاد دے
ساڈی بارتی لیں چھڈن دی اجے نہیں کیا آئی
حکم حضوروں جس دم ملسی چھڈ رساں ایہہ جائیں
اہل قریش دے اندر آ گئے تیز ہوئے جاں کینے
مر گئے ہتھوں سارے مومن پیچ قریشی کھاندے
خُفیہ خُفیہ جلسہ کر کے سوچن لگے حیلے
پاک محمدؐ دی تعلیموں کیونکر جان چھڑائیے
کجھ ایہہ گل نہ منی آکھن ایہہ گل مول نہ کریئے
حملہ ساڈے اُتے کر کے قیدوں آپ چھڑاون
اِسدا خطرہ بھی سر ڈاہڈا جس تھیں سارے ڈریئے
جس جا گھٹے آنحضرتؐ جا سن کرسن لوک غلامی
غیراں کولوں ساڈے اُتے اپنے دُکھ کڈھاسن“
جیہڑی سب تھیں بہتر لوکاں سمجھدے اندر آئی
جو تلوار چلاون اندر رہندے ہوون پھر تیلے

سو وَں حضرت راتیں جتھے گھیر اگر دے پائیے
سب قبیلے اسدے اندر جے کر کرن شراکت
اِس تجویز نوں سارے رَلکے پاس کریندے بھیتی
ربّ محافظ حضرت تائیں غیبوں خبر پہنچائی
نالے حکم ہویا جے ایتھوں ہجرت ہُن کر جاؤ
شام دے ویلے سَد علیؓ نوں حضرت پاس بُلاندے
آکھن میرے پاس امانت بہتے لوکاں والی
بستر میرے اُتے بھائی اَج تُساں ہے سونا
ہین تلواراں ننگیاں وِچوں نکل کے ایتھوں جاساں
تُساں امانت سب ہی فجری واپس پھیر دینی
رات ڈھکی جاں آن کے سر تے کافر نے تلواراں
اپنی تھائیں یار علیؓ نوں حضرت پھیر سُلایا
پہرے داراں دی آکھیاں بنیدے پا کے اندھیر
صدیق ابی بکر نوں حضرت گھر تھیں آن جگایا
اوتھوں دونویں رانو راتیں طرف پہاڑاں جاندے
کجھ صدیق نے مال نے توشہ سفر دی سنگ سی پایا
غار دے مُنہ دے اُتے حضرت باہر جھٹ اک اڑدے
گند غلاظت باہر سُٹی کیتا خوب صفایا
غار دے اندر داخل ہوون دونویں یار پیارے
فجری جاں اوہ باہر نکلن رَل مِل مار مُسکائیے
بدلے لیون دی ناں سوسی ہو کے نوں طاقت"
آکھن اسے راتیں کرئیے پورا رَل کے چھیتی
جو تجویز قریشی کر دے ساری کھول سنائی
شہر مدینے اندر جاکے اپنا ڈیرا لاؤ۔
دِل دا اپنا حال تمامی اُنہاں کھول سناندے
اج تُوڑی جو نال دیانت ہیں سی خوب سنبھالی
ربّ تُہاڈا حافظ پکّا۔ کجھ دلگیر نہ ہونا
اِنشاءاللہ شہر مدینے جاکے پھیرا پا ساں
وَت مدینے شہر نوں آکے خبر میری خود لینی
گھیرا آن کے پاون گھر دا وانگن پہرے داراں
نام خدا دا لیکے اُتھوں باہر قدم ٹکایا
صحیح سلامت حضرت بچ کے گئے صدیق دے ڈیرے
آکھن وقت سفر دا ایتھوں ہُن سراں تے آیا
ثور دی غار دے اُتے پہنچے والی سب جہاں دے
یار پیارے صدقے تن من ویکھو کیویں کرایا
ابی بکر نے پل وچ کیتی صاف اوہ اندر وڑ کے
کپڑے تن دے پھاڑ کے ہر سوراخ نے بند کرایا
ہک سی بدر منیر تے دوجا چمکے وانگ ستارے

ایدھر گھر وچ یار علیؓ نے سُتیاں رات گذاری
کافر گردے رہے کھلو تے اہنویں راتیں ساری

فجر ہوئی تاں شیر خدا دے بستر اوں نوں اُٹھے
کافر ویکھن حضرت تائیں ہر کونے ہر گُٹھے

سخت پریشاں ہوون ایہہ بھی ڈر گیا ہے خالی
سمجھ اُنہاں ندی ناہیں آوے کنھوں ٹھنڈی جالی

ہک دوجے دے مُنہ وَل تکن ہو گئے رنگ ہوائی
رکھن والا کیویں کھلا قدرت ویکھ خدائی

یسعیاہ دی کتاب دے اندر جو سن خبراں آئیاں
رب نے ہجرت والی راتیں کر کے ٹھیک وکھائیاں

خبر سی اُتھے "اُٹھ نسن والے نوں جا ملیو۔
ننگیاں جو تلواراں وچوں نٹھا اُس نوں ٹھلیو"

اج اوہ نسن والا اہنویں گھر تھیں نس کے آیا
ننگیاں ہی تلواراں والا نقشہ وس کے آیا

پھیلی خبر بازاراں اندر نکل گئے سن ہادی
جوش دے اندر سبھے آئے قدرت تک خدا دی

وحشت نالے اٹھ تمامی کرن تلاشاں ٹُردے
ہر رستے ہر پاسے جا کے خالی گھر نوں مُڑدے

وچ پہاڑاں ثور دے مُنہ تک اوہ ڈھونڈن جاندے
سُن آواز اُنہاں دی سن صدیق بہت گھبراندے

حضرت دین تسلی ڈاہڈی حکمت وِس ربانی
آکھن ایہہ مردود نہ پاسن ساڈی کدی نشانی

صدیق ایہہ سُن کے کہندے "ظالم بہتے ہیں اسیں ہاں دو نویں"
حضرت فرماون "اُس رب دے ہاں سُن متوکل ہوویں"[1]

ایہہ روایت لکھی ڈِٹھی اندر چند کتاباں
غار دے مُنہ تے مکڑی جالا لایا نال حساباں

کافر غار دا مُنہ جاں ویکھن نالے ویکھن جالا
آکھن غار دے اندر ہوسی ناں کوئی جاون والا

ایہہ جالا ہے بہت پرانا صحیح سلامت دِسدا
اِسنوں توڑے باہجھوں اندر جاون کم ہے کِسدا

قدرت ویکھ ایہہ قادر والی کیویں رنگ وکھائے
مکڑی عاجز کیویں آ کے ظلموں یار بچائے

ترے دِن رات حضور نے ایسے غار دے وچ گذارے
قدرت خود سامان ہمیشہ کیتے ایتھے سارے

بوبکرؓ دا بیٹا جو عبداللہ ہے سی نامی
راتیں شہر دیاں اوہ خبراں دسّے آن تمامی

عامر ابن فُہیرہ ہے سی اجڑ روز چراندا
بکریاں سب ایتھے لیا کے اوہ سی دودھ پلاندا

[1] لا تحزن ان اللہ معنا الآیۃ۔

صدیقؓ دی دختر اسماء نامی کھانا نت پُچاندی
راتیں راتیں وچ پہاڑاں باندی آندی جاندی

تیرہ سال نبوت والے مکے وچ گذارے
صفر مہینے روز ستائی حضرتؐ گھروں سدھارے

تن دناں دے بعد اُس غاروں دونویں باہر نکلے
عبداللہ ابن اریقط کافر نوں رہبر بیندے

ابی بکر تھیں حضرتؐ نے اک ڈاچی مل خریدی
دوجی خود صدیق نے اپنی خاطر کارن لینی

عامر ابن فہیرہ نوں بھی اپنے نال لیجاندے
فضل ایہہ چار مسافر اُتھوں طرف مدینے دے جاندے

واقعہ سُراقہ

اہل قریش نے مکے اندر ایہہ اعلان کرایا
جو حضرتؐ نوں پکڑ لیاوے اونٹ اُس اک سو پایا

ایہہ انعام جے لوکاں سُنیا جی اندروں للچائے
ہر کوئی چاہوے قسمت اُسنوں ایہا مال دِوائے

بن جعشم دی کنیت والا شخص سراقہ نامی
خُفیہ کوشش کیتی جے اوہ پاوے فخر انعامی

پہن زرہ تے تیر کماناں لیکے گھر تھیں ٹُردا
گھوڑا تیز سواری ہیٹھاں برق دیوانگوں اُڑدا

گھر تھیں کجھ اگیرے آگے گھوڑا ٹھوکر کھاوے
آخر سراقہ تیراں نالے فال اُتھائیں پاوے

فال تھیں اُسنوں منع سی ہویا ہونا تعاقب کرنا
اُس پرواہ نہ اُسدی کیتی لئے انعام سی مرنا

دوجی واری اُسدے نالے پھر ایہہ حالت ہوئی
پھر بھی اُس نے اُلٹے فالوں سبق نہ سکھیا کوئی

تیجی واری آنحضرتؐ دے آن قریب جو پُہنچا
حضرتؐ اُتے وار کرن دا زور لگایا پُہنچا

صدیق اکبر اگے پچھے اپنے ہین تکدے جاندے
بیفکری وچ ٹُردے سن پروا لی سب جہاندے

قدرت نال سراقہ والا گھوڑا ٹھوکر کھاندا
اگلا حصہ گھوڑے دا وچ دھرتی دے دھسدا جاندا

ظاہر آن حقیقت ہوئی پھیر سراقہ اُتے
ٹھوکر کھا کے اُسدے جاگے ویکھ نصیبے سُتے

قتل کرن نوں گھر تھیں ٹُریا ہے سی وانگ عمرؓ دے | نیت والے محل پر اُسدے ریت دے وانگوں بھُردے
پاپیادہ حضرتؐ دی اوہ خدمت اندر آوے | بدلے دل وِچ آن ارادے پیریں ہتھ ٹکاوے
سچّے دل تھیں منگ معافی بھُل اپنی بخشاوے | نالے ہک معافی نامہ حضرت تھیں لکھواوے
آپ معافی دتی اُسنوں ویکھو صفت رحیمی | ہور بشارت دتی جیہڑی پوری ہوئی یقینی
فرمایا ہُن سانوں تیرے ہتھیں نظری آون | کسریٰ شاہ ایرانی والے سونے دے اوہ کنگن
واہ واہ شان محمدؐ والی واہ واہ صفتاں عالی | دشمن جا جزو ویکھ کے ناہیں فیض تھیں رکھن خالی
حضرت موسیٰؑ پچھے بھی فرعون سی اینویں آیا | وِچ دریا دے جسنوں موسیٰؑ ہوراں غرق کرایا
منتاں سی فرعون کریندا منگدا بہت دعاواں | موسیٰؑ دی پر خواہش سی جو اُستھیں جان چھڑاواں
نبی محمدؐ پاک سبھے ہُن بخشن جھٹ خطاواں | ایتھو ویکھو ڈُبدے تارے رحمت دے دریا دا
ڈِنہیں[2] وسّے دی بعد بشارت ہوندی آکے پوری | عہد عمرؓ دے اندر پورا وعدہ ہوندا لوڑی
ایس سفر دے اندر رب نے خود تسکین دلائی | وحی مبارک نکلے آون والی کھول سنائی
فرمایا[1] "قرآن ہے جس نے کیتا فرض تہانوں | واپس لیاسی آپ ضروری مکے والی تھاں نوں"
اس طرح اُس مالک سچّے ہجرت آپ کرائی | روز قیامت توڑی جلسی جسدی خوب گواہی
شروع ہویا اس ہجرت کولوں ہجری سن مقدس | سب اسلامی اُستھیں ویندے اپنے دلنوں ڈھارس
جدوں وڈی مصیبت سوچ آنحضرتؐ نے آئی | فضل اُسے نے دین سچے دی محکم تیغ کرائی

مدینہ میں نزول اجلال

دیہا مسافر اللہ راسی اُٹھ نکلے پھر غاروں | فخر رفاقت خاص دا پایا بوبکرؓ اس یاروں

[1] إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ۔ الآیۃ۔

ساتھ نہ سنگی ساتھی کوئی۔ واہ توکل عالی
ناں کوئی مال خزانہ ہے سی جاندے ہتھوں خالی

کالیاں راتاں نوری ذاتاں جنگلاں وچ گذارن
خطرہ ہر دم دشمن سنداں ناں اوہ آکے مارن

دیس چھڑا دکھ دکھایا ویری جگ بنایا
پاک محبت مالک والی کیویں جا آزمایا

ایہہ پر جنہاں نین لڑائے خوشیاں نال جھلیندے
راہ محبت والے اُتے حرف نہ آون دیندے

اوکھ کٹیندے یار پیارے منزل منزل جاندے
نور خدائی رستے اندر موقع نال ونڈاندے

اُم معبد بڈھی دے گھر اک دن لتھا ڈیرا
جتھے بھکھ فاقہ کئی پہلے پایا پھیرا

بکری مریل وچ اک گٹھے آپ نظری آئی
قدرت رب نے ایہی ایتھے ویکھو کہی وکھائی

حضرت پچھن بڈھی کولوں دیو اجازت مائی
جے ہین دوہاں اس بکری اتھیں لیکے نام خدائی

بڈھی آکھے اسدے اندر دودھ نہ ہوسی کائی
جو کجھ کے ویکھو نال خوشی دے کرلو خوب تسلی

حضرت نے کر بسم اللہ کیتی شروع بکری چوہنی
بھر بھر برتن کل وچ دودھ اوں ذات منور ہونی

حضرت نے اوہ دودھ سی پیتا نالے ہین صحابی
بڈھی دے بھی برتن بھر کے ٹر پئے آپ شتابی

سمجھ نہ بڈھی دے کجھ آیا تکدی رہی نمانی
شامی خاوند آیا گھر جاں دسی کھول کہانی

خاوند اسدے گل جاں سمجھی آکھے دساں تینوں
ایہو پاک نبی سی سچا شک نہ ہرگز مینوں

ایہہ اعجاز حضوری آیا اندر بہت کتاباں
شان نبی دی تھوڑ نہ کوئی سمجھو نال ثواباں

اک سردار بریدہ نامی آپ نوں پکڑن آیا
قول نبی دا جاں اُس سنیا جھٹ ایمان لیایا

ستر ہور قبیلے والے تحت اسے دے رہندے
بعد بریدہ دے جو کلمہ پاک نبی دا کہندے

اینویں آپ نوں راہے اندر ہوندے بھی لوکی ملدے
ویکھ کے بانی رحمت والا داغ جو دھوون دل دے

ابن عوام زبیر تے نالے مسلم قوم تجاروں
کپڑے آپ نوں ہدیہ دیکے پھل لیندے گلزاروں

اٹھویں روز ربیع الاول والے پاک مہینے
پہنچے جا قبا دے اندر نوری پاک سفینے

شیر خدائی علیؓ بھی اسّے جا گھے آن کے ملدے
سب تھیں پہلے ایس قبا وچ مسجد آپ بنائی
مزدوراں دے وانگ نبی جی اس لئے کم کریندے
ویکھو صفت محمدؐ والی مثل نہ اسدی کوئی
مکّے اندر مسلم جھلّن دُکھ تے درد ہزاراں
مسلم ٹُردے ہو پردیسی دیسوں نکل نمانے
جدوں مشقّت کرنی آوے دیندے جان صحابی
دس دن وچ قبا دے حضرتؐ ربّی حکم سنایا
یثرب والے لوکاں بھی سن خبراں پہلے کھیاں
مکّہ شہر جاں حضرتؐ چھڈیا خبر مدینے ہوئی
باہر نکل گھراں تھیں بھندے سارے فجری نالے
آخر روز سعادت والا اُنہاں خاطر آیا
خوشیاں وچ نہ لوک سماندے سب بازار سجاندے
گھر گھر اندر شور ایہا سی آگئے زلفاں والے
آئے پاک ہدایت والے آگئے اللہ والے
نکّے وڈّے مومناں نے اکھیاں فرش وچھاون

دِس وزاں تک رہے۔ بخاریؒ اینھے گلشن کھلدے
تقویٰ تھیں تعمیری جسدی آیت نازل آئی [1]
پاک صحابی حضرتؐ نالے پتھر وٹّے دیندے
ہر تکلیف مشقّت اندر ہوون برابر سوئی
آپ بھی پتھر کنکر کھا کے آون وچ شماراں
ہجرت کرن اُنہاں دے وانگوں اللہ دے پروانے
سب تھیں پہلے حضرتؐ آون اینھے ویکھ شتابی
اگر دے رہن فدائی سارے لیندے فیض سوایا
تکدے تکدے راہ حضوریؐ سک گیاں سن اکھیاں
نت اُڈیکن سب انصاری پچھے رہے نہ کوئی
سارا دن میداں اندر رہندے اوہ متوالے
یوم جمعے دے بہت مبارک اُنہاں حسن وکھایا
عید مناندے پینگاں پاندے سج دھج خوب دکھاندے
نور رسالت والے آئے جگ وچ ہوئے اجالے
دین دنی دے والی آئے آ پہنچے منّوالے
کڑیاں ویکھ سعادت ایہو گیت خوشی دے گاون

طَلَعَ الْبَدْرُ عَلَيْنَا مِنْ ثَنِيَّاتِ الْوَدَاعِ
وَجَبَ الشُّكْرُ عَلَيْنَا مَا دَعَا لِلّٰهِ دَاعِ

[1] لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ عَلَى التَّقْوٰى۔ الآیہ

بنی سلیم دے خیمے جاں اسواری پاک سی آئی
وقت نماز جمعہ دا ہویا برکت رب وکھائی

حضرت اُتر کے اُسے جائی پہلا جمعہ پڑھایا
شہر مدینے آندیوں نالے رب دا حکم سنایا

سو مسلماں الیس جمعے دا آکے فیض اُٹھاندے
پچھے پاک نبی دے سچّے رب دا شکر لیاندے

اِس تھیں فارغ ہوکے حضرت شہر مدینے جاندے
لوک زیارت پاک دی خاطر جوش وکھاندے آندے

ایس ویلے تک لوکاں کئیاں درشن ناں سی پایا
آپ دی ذات مبارک والا ناں سی جلوہ آیا

لوک پہچان کرن دی خاطر سن تکلیف اُٹھاندے
صدیق ابی بکر انہاں پھر وہماں دور کراندے

چادر ہک صدیق نے لیکے آپ دے اُتے تانی
جس تھیں لوکاں نے نورانی ڈٹھی خاص نشانی

ہر بندے دی خواہش ایہہ سی جھہر کرے بعالی
پہلے اُسدے گھر چ ٹھہرے ذات اوہ فیضاں والی

آپ دے اُتے جاں ایہہ حالت شوق دی ظاہر ہوئی
قدرت دے ہتھ آپ چھڈیندے کرنی ایہہ دلجوئی

ڈھلی آپ مہار چا کیتی ناقہ آپے جاوے
جتھے رب منظور کریسی اُسنوں جا بٹھلاوے

بہت غریب ہک مومن ہے سن نام ابو ایوب انصاری
اُسدے خیمے اگے جاکے بہندی پاک اسواری

اُسے تھائیں حضرت اُترے ڈیرا جا لگایا
پھل خوشی دے وچ انصاری جس تھیں بہنا آیا

مدینہ کے ابتدائی حالات

عقد مواخاۃ

وچ مدینے مومن لوکاں دے دو بنے سن ٹولے
ہک جہیڑے ایتھے رہندے دوجے آئے جو کھاندے رولے

مومن شہر مدینے والے سن انصار کہاندے
جہیڑے ہجرت کر کے آئے نام مہاجر پاندے

انصاراں دی شہر دے اندر رہنے سی ہک قدیمی
لیکے آئے مہاجر اتھے ہکو ذات رحیمی

دین دے اندر ایہہ سارے ہے سن بھائی بھائی
بھائی دی پرواہ کرن دا ظاہر حکم خدائی

جان فدا انصاری کردے ناہیں بخل کریندے
سب مہاجر لوکاں تائیں جو منگن سو دیندے

ہک دن سارے سد اکٹھے حضرت عہد کرایا
ہک انصاری نال مہاجر ہک دا سنگ رلایا

ہر انصاری ہک ہک لیندا ڈھونڈ مہاجر بھائی
گھر لیجا کے خدمت اندر فرق نہ کردا کائی

وانگ حقیقی بھائیاں ہوندے رل انصار مہاجر
عقد مواخاۃ اسنوں لکھیا وچ کتاباں ظاہر

کر تقسیم برابر والی دنیا نوں وکھلاون
سبق اخوت والا سارے عالم نوں سکھلاون

ایتھے تک انصار کریندے پورا حکم رسولی
ورثہ تک ونڈاون والی کردے شرط قبولی

نالے سن تیار جے گھر وچ دو دو بیبیاں ہاون
ہک نوں دے طلاقاں نال مہاجر عقد کراون

اس تھیں ودھ ایثار دی ناہیں جگ وچ ہور نظیراں
فضل نہ دنیا ویکھی جیہڑی ویکھی رمز فقیراں

تعمیر مسجد نبوی ﷺ

ہجرت باجھ اندر رہو ضرورت نظری اندر آئی
کرن ادا نمازاں جتھے جاگہ نہیں سی کائی

حضرت اس تکلیف نوں ہمت کر کے دور کراون
مسجد نبوی شہر دے اندر پہلی آپ بناون

گھر ایوب انصاری دے کجھ اگے جاگہ سی خالی
جتھے ناقہ آن کے پہلے بیٹھی کرماں والی

مسجد خاطر آپ بھی اوہی جا تجویز کریندے
دو یتیم پر اس جاگہ دے مالک لوک وسیندے

حضرت انہاں تائیں پہلے اپنے پاس بلایا
پاک ارادہ اپنا انہاں اگے کھول سنایا

کہن یتیم جے اسدی قیمت مول نہیں کجھ لینی
نال خلوص دے مسجد خاطر جاگہ اساں ایہہ دینی

مال یتیماں والے نال پر مفتی آپ خریدن
مسجد خاطر حق یتیماں والے ناہیں مارن

اہلِ نجّار انصاری کہندے مُل اسیں ایہہ بھر سال

قیمت اِس جاگھے دی سبھناں دس دینار بنائی

شہر وِچ مبارک مسجد کیتی ویکھے قیمت پوری

محنت کر کے آپ وکھائی نال خوشی جو آئی

فرماون ہے آخر والی اصلی ٹھیک بھلائی

اے ربّا انصار مہاجر رکھیں نال حفاظت

سادہ بہت مبارک مسجد پہلی ایہہ بنوائی

کھجیاں دے سن تھمّے سارے کچیاں سن دیوار

بارش مینہہ دے موسم اندر پانی بھر یا جاوے

حضرت فرماون جے ناہیں کم ایہہ بھی ہیں کر سال

ابی بکر ایہہ قیمت دے کے کر دے ٹھیک صفائی

حضرت نال صحابی سارے آپ کرن مزدوری

نالے کم کرن تے نالے منگن آپ بھلائی

اے ربّا ناں اسدے باجھوں ہور بھلائی کائی

تیرے باجھوں ہور حفاظت والی کسدی طاقت

راہ خدا دے اُتے ناہیں عجز دوں وڈیائی

چھت اُتے بھی کھجیاں والے پتر وِچ قطار

فرش بھی کچا پانی پے کے چکڑ سب بناوے

ہوندے ہوندے گھیاں سُکھے حضرت دور کرائیاں

کمی رہندی نہ وہندے جیہڑے اندروں کرن صفائیاں

ابتدائے آذان

اِس مسجد دے اندر رَل کے سب نماز گذارن

وقت مناسب اُتے سارے مسجد اندر آون

فاروق عمر نے سی اک دن سُفنیا اندر خواب

ہور صحابی نے بھی ایہو کلمے خواب سنائے

آپ نے ایہہ فرمایا ایہو ہے آذان اساڈی

فضل اُنہوں ہی بانگ دا رستہ پہلے رب دکھایا

سبھے رب سچے دے اگے کر کر نفس نوں مارن

اجے نہیں سی رائج ہویا نال آذان بلاون

جو آذان وا ہُن آوازہ لکھیا وِچ کتاباں

دوہاں خواباں والے کلمے آپ دے کنّیں پائے

روز قیامت تک جو سُن سی سُنسان جہاں اساڈی

جس دا اج آواز زمانے سارے اندر آیا

لہ اَللّٰھُمَّ لَا خَیْرَ اِلَّا خَیْرُ الْاٰخِرَۃ فَانْصُرِ الْاَنْصَارَ وَالْمُھَاجِرَۃ۔

اتحادِ قومی

شہر مدینے اندر وکھرے مذہباں والے رہندے — مسلم تے عیسائی تھوڑے بہت یہودی رہندے

اوس تے خزرج آپس اندر نت لڑائی کردے — کجھ یہودی اوس تے کجھ خزرج اُتے دم بھردے

قینقاع۔ نضیر۔ قریظہ قوماں ترن یہودی — ہوراں خاطر لڑ لڑ مردے ویکھن نال یہودی

بنو قریظہ اوس دے نالے نت رفاقت پائی — باقی دونویں قبیلے خزرج خاطر کرن لڑائی

حضرت ہکدن سد کے سارے لوکاں جمع کرایا — اُتھے یہود اسلام دا آپس اندر عہد سنایا

عہد صداقت والا ہے سی مسلم جھب منیندے — ویکھ یہودی اسوچ نکی سب آمین کریندے

پہلی شرط سی دسدے جے ایہہ سب یہودی مومن — آپس اندر رل کے رہسن ہکو قوم سدیسن

اپنے اپنے مذہب اُتے سب لوں سی آزادی — ہک دوجے دی دونویں ناہیں کجھ کرسن بربادی

جنگ دی جیکر آن کے ہوندی ہک اُتے مجبوری — جے مظلوم اوہ ہوون دوجے دین امداد ضروری

باہر تھیں جے شہر مدینے اُتے حملہ ہووے — ہر ہر قوم دا بندہ اسدے اگے اٹھ کھلووے

صلح دا جے کر ویلا آوے دونویں صلح کریسن — خون نہ ہرگز شہر مدینے اندر ہوون دیسن

ہور جو جھگڑا دو منداہی ہووے حضرت اُس مکاون — اس طرح سب رل مل اپنی قومی شان دکھاون

ہادی عادل صلح دا جھنڈا خوب بلند کرایا
فضلؔ حقیقی رہبر کہیا راہ سچا دِکھلایا

جنگِ بدر

شہر مدینے اندر دھریاں امن دیاں بنیاداں — حضرت عہد کرا کے سب تھیں روکیا جنگ فساداں

گھر دا اطمینان جاں ہویا خوب تسلی آئی
ارد گرد دے یثرب والے مشرک بہت قبیلے
حضرت چھوٹے چھوٹے ٹولے ہر ہر طرف بھجیندے
اس دیاں ایہہ خبراں لگن اہل قریش نوں ہریاں
ہتھوں نکل گئے سب مومن کجھ گئے ملک حبش نوں
بدلہ لین سکاون خاطر ڈھونڈن پئے بہانے
عبداللہ بن اُبی ہے سی یثرب دا اک بندہ
حضرت دے تشریف لیاون کولوں پہلے سارے
بعد ورود مبارک اُس دا اُلٹا ہے گیا پاسا
اُسنوں سخت بُری ایہہ لگی بھڑکے آتش کینے
ایہہ پر ظاہر ہوون والی ہمت ناں اُس پائی
مکے والے باز نہ رہندے کر دے نت شرارت
پاس مدینے ہک چراگاہ شہروں دور نہ بہتے
اس جا گھتے نے حملہ کر کے چند قریشی آدن
عبداللہ بن جحش نوں ہک دن حضرت دور بھجایا
اُسنوں نال ہدایت دتی خط ناں پہلے کھولیں
حسب ہدایت نخلہ اُتے عبداللہ جاں آیا
ایہہ تحریر سی ظاہر اُتھے جاں توں واپس آویں
عبداللہ بن جحش نے جاں اس خط نوں وچ کھلایا

باہر دے تند خطرے ولے حضرت نظر دوڑائی
دیندے عہد حفاظت والے آپے کر کر حیلے
چوہاں گٹھاں دیاں خبراں لیکے جو آہت سنیندے
دیکھ اسلام نوں پھلدے پھلاندے لگن کلیجے چھریاں
کجھ اُس شہر مدینے وسدے چھڈ کے قید قفس نوں
عزت آپ دی سندے جاں جا ہوتن نہ رہن ٹھکانے
ظاہر جیہدی ٹھاٹھ شہانہ باطن سی پرگندہ
اُسنوں تخت بٹھاون والے دیندے ہین لاہے
حضرت دی سرداری اُتے سب کر دے بھر واسا
اُدھروں موقعہ ایسا ڈھونڈن اہل قریش کمینے
بغضوں حسدوں من دے اندر آتش اُس بھڑکائی
سب لوکاں نوں جا بھڑکاون پیدا کرن قباحت
جس دے اندر اوتھے ہمیشہ مدنی لوک چراندے
زور دھنگانے اوتھے بیگانے پکڑ پکڑ لیجاون
خط ہک لکھیا مہراں لا کے اُس دے ہتھ پھڑایا
دو دن وچ سفر جاں گذرن اس دا مطلب کھولیں
کھول کے خط نوں مطلب اُس دا سمجھ جو آیا پایا
اہل قریش دیاں سب خبراں کر معلوم لیاویں
ٹولہ ہک قریشی لوکاں والا اُتھے آیا

شام دے نکلوں بعد تجارت واپس ایہہ سن آندے
عبداللہ جاں انہاں وکھیں جدا نتھیں وہ جاندے

انہاں اُتے حملہ کیتا اک نوں جانوں مارن
دو شخصاں نوں پکڑ کے اوتھوں واپس کوچ پکارن

نبی کریم دے اگے جاں ایہہ سارا حال سنایا
دتی کس اجازت اسدی آپ اگوں فرمایا

نالے سب صحابی آکھن کم ہویا کیوں ایسا
لازم سی تعمیل نہ اُسدی حکم ہویا سی جیسا

نخلہ وا مقتول بھی عبداللہ سی نام رکھاندا
ابن حضرمی کنیت اُسدی اہل قریش کہاندا

قتل وی اُسدی خبر جو اوڑک شہر مکے نوں آئی
اہل قریش دی بھکھدی آتش اُس نے آن جگائی

جوش دے اندر واہڈے آئے لگدا اینہہ بہانہ
جنگ دی ہی او تیاری کردے ویکھو واہ زمانہ

غلطی ابن جحش دی نالے قتل اگر ہو جاندا
جو دستور عرب دا سی اوہی جھگڑا آپ مٹاندا

خون دا بدلہ خون ہی منگدے خونبہا او لیندے
ایہہ ہر وقت برابر آیا جان نہ ہتھوں دیندے

ہک ہزار جوان دلاور پل وچ جمع کرایا
عتبہ بن ربیعہ نوں سر عسکر انہاں بنایا

ملعون ابی جہل بھی ناہیں پچھے ہر گز رہندا
مار کے آواں اج محمدؐ قدم قدم تے کہندا

ہک قریشی ٹولہ واپس شام ولوں سی آندا
شہر مدینے کولوں آہے سی رستہ خاص انہاندا

ابوسفیان قریشی آہے اُس ٹولے دا افسر
مکے نوں پیغام اوہ بھیجے مدد منگاون خاطر

ابوسفیان شمالوں آندا اہل قریش جنوبوں
اودھر رب مخفی رکھدا ایہہ حال الجنوبوں

حکم ربی سی جنگ اُٹھی ہوئی انہاں آن اجازت[1]
جنہاں اُتے ظلم ستم دی کردے لوک شرارت

دوجی[2] واری اس بابے وچ وحی ایہہ نازل آئی
راہ خدا وچ نال انہاندے ظاہر کرو لڑائی

جیہڑے نال تہاڈے لڑدے لڑو نال انہاندے
پہل نہ ایہہ ہر گز کرنا سمجھو نال ولاندے

١؎ اُذِنَ لِلَّذِيْنَ يُقَاتَلُوْنَ بِاَنَّهُمْ ظُلِمُوْا ۔ ٢؎ وَقَاتِلُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ الَّذِیْنَ يُقَاتِلُوْنَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوْا ۔ الآیۃ ۔

حضرت نوں معلوم جے ہویا دشمن چڑھ کے آون
فرمایا "ہُن دشمن دوہاں پاسوں ور کے کھاسن
اساں حفاظت دین دی کرنی لازم ودھ کے جانوں
شہر دے اندر رہنا ناہیں کم جواناں والا
اَمناسب کہن صحابی حاضر جان کرن دے
وعدہ بھی انصار سی کیتا نال ایمان سلامت
آنحضرت جاں اُنہاں ولے اس موقعے تے تکن
کہندے جیکر آپ دی خاطر باہر جان ضروری
اُنہاں وَل اشارہ کیتا وچ قرآن مبارک
مومن لوکاں اندر ایسا اِک فریق سی پایا
اینویں آپ اکٹھا کیتا اوہ خدائی لشکر
ترن سو تیرہ شیر دلاور ہوندے کل تمامی
نکل کے شہروں باہر ڈیرے پروانے منوالے
بدر دے آن مقام تے آ تے پاندا لشکر ڈیرا
ترن سو تیرہ کل مجاہد وچے بچے بڈھے
حق تے باطل بدر دے اُتے دیکھ مقابل ہوئے
وچ تعداد دے مسلم ہیسن سارے اِک تہائی
کفر گھٹا تنبہ کے آیا ڈاڈھا شور مچاندا

سد انصار مہاجر سارے اپنے پاس بلاون
حق نوں اج مٹاون خاطر پورا زور لگاسن
موقع اج آزمائش والا دِتا رب اسانوں
بہتر ہے جے باہر جا کے کریئے آپ سنبھالا"
جنہاں دین تے دنیا واری فرق نہ آون دیندے
پاک نبی دی جان ہی کریئے شوقاں نال حفاظت
ممکن نا سی اپنے قولوں پچھے ہٹ اوہ سکن
اسیں دریغ نہ ہرگز کریئے ساڈی ہے منظوری
وچ سورۃ انفال دے دسیا ذکر ایہہ سب دا
جیہڑے باہر جاون والا سمجھن دکھ سوایا"
چھوٹے وڈے نیک مجاہد جان کرن نوں حاضر
جمع ہوئے جنگ دی خاطر چا کے جھنڈا اسلامی
حکم رسول تے راہ خدا وچ جان لڑاون والے
دوجی طرفوں کفر دے لشکر بھی آ پایا پھیرا
اِک ہزار جوان سی کافر آیا پاسے دوجے
کرن نبیڑا صدق دا نکلے سب میاناں نوں
ناں سی جنہاں اینتھیں پہلے ویکھی کدی لڑائی
کر کے شوق کبر دے اندر نعرے خوب لگاندا

؂ اِنَّ فَرِیْقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِیْنَ لَکٰرِهُوْنَ - الآیۃ -

زرہ لگائے۔ تیغ اٹھائے ترکش تیر سجائے
جنگ لڑائی وچ آزمائے ہے سن کل سپاہی
ست سو اوٹھ تے جنگی اک سو نال اسوار لیائے
وچے پاسے اللہ راسے قسمت دے بھرواسے
ستر اونٹ تے گھوڑے دونویں ایہو لبس رسالہ
ناں سامان مکمل کوئی ناں ہتھیار ہی پورے
اکھاں والے ویکھن ایسے جنگ دیاں تدبیراں
غور کرے جو سیدھے اتے پائے خاص نشانی
ابوجہل بھی گھر نہیں مڑ یاسی ایہو منگ دعا واں
حق تے باطل والا جھگڑا اکھیاں اگے آوے
ایدھر وچ میدان دے حضرت ڈھٹھی جاں لاچاہی
یار با جے ٹولہ ساڈا اتوں اج مار مکایا
تیری بس زمین دے اتے کون عبادت کرسی
دو رکعتاں پڑھیاں حضرت پھیر اٹھا ہیں نفلی
آپ آئے تاں لوکاں اندر پڑھدے نال پکارے
ابوسفیان نے وچے راہوں بچ کے جان بچائی
پہل نہ ہرگز کرنی ایہو حضرت حکم سنایا

دشمن آئے دھم مچائے مچھاں تاؤ چڑھائے
جس پایا وہ قدم بڑھاون کرے سخت تباہی
اپنے ولوں فتح دے پکے سب سامان کرائے
حق دی کرن حفاظت آئے اک خدا دی آسے
بھکھا بھاناں لاغر ماندہ ہر اک لڑنے والا
آن کھلائے اک توکل والے خاص سرورے
سمجھن کیویں شان وکھاون حق دیاں شمشیراں
مدد خدائی اس وچ ویکھے ہر اک عقل انسانی
جیہیں کوڑا ہوواں ناہیں واپس گھر نوں آواں
باطل نوں اس جنگ دے اندر قدرت مار مکاوے
سجدے اندر رب دے اگے کردے ایہو زاری
جے ایمان دا لشکر تھوڑا اندھ شہید کرایا
تیرا ناں ایدے تک کیہڑا پھیر زبان تے دھرسی
رب نے آن کے ظاہر کیتی آپ تے حالت اصلی
کافراں شکست ضروری نس جاون گے سارے
ایدھر حق تے باطل والی ہوندی شروع لڑائی
ناہیں پہل کرن دا سانوں حکم خدائی آیا

۱؎ قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا۔ ۲؎ اَللّٰهُمَّ إِنْ تُهْلِكْ هٰذِهِ الْعِصَابَةَ مِنْ أَهْلِ الْإِيمَانِ الْيَوْمَ فَلَا تُعْبَدُ فِي الْأَرْضِ أَبَدًا۔ ۳؎ سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ۔

جنگ دا ایہہ دستور زندوں سی اندر ملک عرب دے
دوہاں پاسوں بندے پہلے سب دے اگے آون
اس دستور مطابق کافر نکلے تن دلاور
عتبہ وچ میدان دے آکے دیندا اسی للکار
سن کے ایہہ آوازہ نکلے تن انصاری باہر
عتبہ پچھدا کون تسیں ہو کیہڑے حسب نسب والے
عتبہ نوں مغروری آئی کہندا تسیں نہ آؤ
اسدے بعد او حضرت تائیں آ دیندا آوازہ
نازیبا ایہناں دے نال اسانوں ناہیں تسیں لڑاؤ
حضرت انصاراں نوں واپس صف دے وچ بلاندے
عتبہ آکھے ہن ہوسی ایہہ عزت نال لڑائی
شروع لڑائی آ گئی ہوئی لشکر سب تکیندے
تھوڑی دیر دے شخصو شخصی اینویں رہی لڑائی
حمزہ رضؓ علی رضؓ عبیدہ رضؓ مار کافر تینوں اُتھے
ویکھ قریشی مار خدائی بھل جاندے دستور اپنا
اپنی جاگھے اُتھے قائم رہے خدائی طالب
خوب لڑائی رن دی ہوئی دھوڑ گئی آسماناں
تیغاں اُٹھ اُٹھ دسن بجلی وانگ سب دیون چمکارے
تڑک تڑک دیاں آون آوازاں ناہیں وچ شمار

وار ہی نال صفاں تھیں اگے کڈ دے نالے ڈھب دے
تیغ تے برچھے بھالے نالے اپنا کسب دکھاون
بھائی تے اک بیٹا نالے خود عتبہ سر عسکر
نکل آون اج اگے جیہڑے بنے بہادر بھارے
تیغاں لیکے شیراں وانگوں گرجے مرد بہادر
اوہ کہندے انصاراں کریئے حق نوں طلب کیوں
ساڈی عار ہے لڑناں نال تساڈے تسیں ہٹ جاؤ
یا محمد ﷺ ! ناہیں ہرگز واجب کم تساڈا
ساڈے اج مقابل کوئی ساڈے جیہے بھیجاؤ
حمزہ رضؓ علی رضؓ عبیدہ رضؓ تائیں وچ میدان بھجاندے
انہاں نال مقابل ہوون تُرت نہیں کائی
تینوں اودھر دل تینوں اودھر جوہر خوب دکھیندے
آخر فتح صحابہ لوکاں دے تے نظری آئی
نعرے بن سچے دے لشکر والوں اُچے اُٹھے
حملہ یکدم لشکر اُتے چا کیتا مغروراں
جنہاں غیبی ہوون امداداں ہوندا اسیوی غالب
خون دے دریا آن وگائے جل اندر انساناں
خنجر برچھے اُتھے چلدے جیوں بکر چلدے آرے
پھرکن بندے بسمل ہوکے نکلن جیوں نی دھاراں

ستّر کافر اس لڑائی اندر سارے جاندے
چودہ مومن جام شہادت پی کے درجہ پاندے

جاں سردار قریشی بہتے مردے ہو ہو ٹکڑے
قدم کفاراں دے آ لشکر والے اُتھوں اُکھڑے

فتح صداقت والی ہوئی بول ہویا سی بالا
حق دا اینویں نام ودھا دے عالم دا رکھوالا

دشمن نس پئے پھر اُتھوں اپنی جان بچاون
مومن کرن تعاقب واپس اُنہاں پکڑ لیاون

ستّر کافر اس لڑائی اندر پکڑے جاندے
مومن فاتح خوشیاں سیتی واپس گھر نوں آندے

ملعون ابی جہل بھی جھگی دوزخ اندر پائی
قتل ہویا انصاراں ہتھوں اندر ایس لڑائی

اوہ سر جیہڑا رب سچے دے اگے ناں سی جھکدا
خاک دے اندر رُلدا پھردا کوئی نہ اُتے تھکدا

مان گمان تماہی اُسدا ہوندا اج ہوائی ۔
اج غرور دا شیشہ ٹٹا دیر نہ لگدی کائی

گل جو آیا گھر تھیں لیکے دل وچ کئی امنگاں
خاک دے وچوں مول نہ جھکیا اُسنوں ساتھی سنگاں

نام محمدؐ پیارا سُنکے گھور متھے تے پاندا
اج جنگلی حیواناں اگے اوہی متھا آندا

ہاسے ٹھٹھے کردا ہے سی آپ دے قولاں اُتے
منہ نال اُسنوں مول لگاندے کرکے نفرت کتے

لشکر نالے بدر دے اُتے جاں ایہہ کافر آیا
شہر مکے دیاں لوکاں اُسنوں واپس سد بلایا

ایہہ ملعون جواب اُنہاں نوں واپس ایہہ دیندا
میرا ہن ارادہ ناہیں واپس مول کریندا

میں ناں واپس گھر نوں آواں جاں تک نہیں مٹاواں
دین اسلام دی منزل والا جگ اُتوں پرچھاواں

جس نے بڑے ارادے ایسے دل دے اندر پائے
اج ذلیل اوہ منہ نوں مٹی اندر پیا چھپائے

ظاہر سبھ نے اج وکھائی طاقت اپنی بھاری
چھوٹے ٹوٹے کولوں ڈاڈا کردا ویکھ فراری

جس دا آپ اوہ حامی ہووے ہور نہ اُسنوں لوڑاں
فضل اُسے دی بخشش والی آس نہیں ہیں چھوڑاں

اسیرانِ جنگ کے ساتھ سلوک

ستر قیدی جنگ دے وچوں غازی پکڑ لیائے
مال دا پنجواں حصہ داخل بیت المال کیتا
باقی مال مجاہد لوکاں اندر سب ونڈایا
قیدی جیہڑے پکڑے جاندے سن وچ دربار دے آئے
جہڑا دار تے مفلس ہیسن کرن آئے بربادی
جنہاں اندر علم سی پایا فیض اوہ اوہ پڑھاون
باقی لوکاں کولوں فدیہ لیکے سبھے چھوڑے
جتنی دیر اوہ قیدی رہندے قید دے اندر سارے
ہک قیدی نے اپنے موہنوں ایہو حال سنایا
کھاون ویلے مینوں دیون کھانا سب تھیں اعلیٰ
مینوں اوہ سواری دیون آپ پیادے جاون
وچ انہاں دے بندہ ہیسی ہک فصاحت والا
اوہ تقریراں کر کے سی کفاراں نوں بھڑکاندا
لوکاں عرض ایہہ کیتی اسدے دند تسیں پٹواؤ
آپ نے فرمایا ہیں ناہیں دکھ ایہہ اسنوں دینا

نالے مال غنیمت والا ایہنا تھیں پاندے
جس تھیں دامن بنت یتیماں ناداراں دا سیتا
ایہہ دستور ہمیشہ خاطر حضرت نے سکھلایا
انہاں نال سلوک جو ہویا جگ تائیں دکھلائے
انہاں حضرت بخش دتی سی کل قیمت آزادی
دس دس بچیاں تائیں پڑھا کے واپس گھر نوں جاون
قتل کرن نوں جیہڑے آئے رحمت ویکھے ہوڑے
نال انہاں دے مومن ورتے ڈاہڈے نال پیار
وہ گھر تھیں ودھ قید دے اندر رہ کے سی سکھ اٹھایا
آپ کھجوراں کھا کے کھاون ہم کرن گزارہ
مینوں سکھ دے اندر رکھن آپے دکھ اٹھاون"
جس دا اثر زبان دا جیویں ودھوں ودھ ہیسا لا
نال زبان دی طاقت دے اوہ انہاں جوش دلاندا
اس دی اس فصاحت والی طاقت سب گھٹا دو
منت خدا دے کولوں مینوں آوے ایہو لینا"

وما ارسلناک الا رحمۃ للعالمین

رحم دا اس تھیں ودھ نظارہ نظری کسنوں آیا
رحمت سب جہاناں دی ایہہ تاہیں نام رکھایا

معجزہ خُلق عظیم

بدر دے بعد دا قصہ میں اک ہور عجیب سناواں
آپ دی بخشش والی ہیں اک ہور مثال بناواں

اک قریشی جنگل اندر پھردا بھوندا آیا
آپ نوں اک درخت دے ہیٹھاں اُس نے سُتا پایا

کڈھ تلوار میانوں باہر آپ دے سر تے آندا
پھر جگا کے آپ نوں آکھے "تینوں کون بچاندا"[۱]

آپ اگوں فرمایا "اوہ ہی آپ بچاون والا
قوت والا سب تھیں ڈاہڈا عالم دا رکھوالا"

قدرت ویکھ خدائی ڈگی تلوار اُس دے ہتھوں
لیکے حضرت کہندے "دس ہن کون بچاسی ایتھوں"

ڈر کے اگوں کہندا کافر "کوئی بھی دسدا ناہیں
بیہتر ہے ہن امداد میری وچ پہنچے اسے تھائیں"

توں ہیں رحمت کل جہاناں میں ہاں عاصی بھارا
رحم اپنے تھیں بخش دے کے دے ویہنوں چھٹکارا

حضرت آکھن رحم سکھاون آیا ہیں دنیا نوں
ہو کے رحمت عالمیاں دی میں بچاواں تینوں

بخشش خطا پھر اُس دی دِتی واپس تیغ بھی دِتی
فضل اوہ کافر کلمہ پڑھدا ویکھ کے سِر دی بیتی

جنگِ اُحد

دوجے سال ہی ہجرت والے بدر دی ہوئی لڑائی
جیہدے وچ مسلماناں نے فتح خدا تھیں پائی

واپس گئے قریشی گھر نوں ہار نمانی کھا کے
شرم تھیں پانی پانی ہوئے جگرے غیرت کھا کے

چھوٹی جیہی جماعت کولوں آئے کھا کے ماراں
رناں اگوں طعنے دیون سڑدے وانگ انگاراں

ابو سفیان نے بدلہ لیون خاطر قسم اُٹھائی
وچ تیاری جنگ دی شتابی ولت لگائی

۱ مَنْ یَعْصِمُکَ مِنِّیْ۔

تن ہزار جواناں والا جمع کرایا لشکر۔
ہجرت والے تیجے سالے گھر تھیں ہوئے روانہ
ڈیرے شہر مدینے کولوں طرف شمال لگاون
نو شوال بکرم نوں ایہہ جا پہنچے اُس جائی
دوجے دِن آ حضرت سبھناں سدّ کے کرن صلاحاں
فرمایا ہُن دشمن اپنا بدلہ لیون آیا
بہتر ہے جے شہر دے اندر رہسیں حفاظت کریئے
بڑے بڑے انصار مہاجر اسنوں ٹھیک بکارن
اوہ آکھن جے اس وارے نوں غیرت سخت ہے آندی
سانوں اوہ کمزور سدیسن طعنے نال مریسن
کثرت ویکھ جواناں والی حضرت روک نہ کر دے
رائے مبارک ذاتی اپنی ہرگز ناں منوائی
ہِک ہزار مجاہد پل وچ حضرت پچھے آیا
شہر دل دور فراجاں نکلے سخت بہو دگھبرائے
سُنّو بندے اللہ والے نال لئے دو گھوڑے
نیڑے کوہ اُحد دے حضرت آکے ڈیرا لایا
تین ہزار کفار دے اگے سنیوں آندے مومن
لشکر والی کنڈ دے پچھے حضرت رکھ پہاڑاں
درہ ہِک پہاڑ دے اندر آپ نوں نظری آوے

بدر دا بدلہ لیون ٹُریا آپ ہویا سر عسکر
جوش غضب وچ کافر وڈا ہڈّے ویکھے سب زمانہ
کوہ اُحد دے ہیٹھاں آکے اپنے قدم جماون
شہر مدینے اندر جا کے خبر کسے پہنچائی
بعد صلاحاں ناں سُن ہرگز ٹُر دے جنگ دے راہاں
لشکر اِک جدا رنوں بھی اوہ اپنے نال لیایا
گھر مضبوط مکمل کریئے قدم نہ باہر دھریئے
نویں جوانی والے ایسر چپ نہ ایتھے دھارن
دشمن نیڑے ویکھ کے ناہیں جائیے طرف اُنہاں دی
ویکھ کے سانوں گھر دے اندر سر تے ڈھول وجیسن
پہن زرہ اوہ سب تھیں پہلے قدم جا باہر دھر دے
کثرت رائے دے اندر پائی آنحضرت وڈیائی
سُنّت اسے وچ مومن ہے سُن اہل بہو دکھایا
حضرت ویکھ کے حالت گھر نوں واپس سب پھر آئے
نام خدا دے لیکے اُتھاں مُنہ دشمن دل موڑے
دو حصیاں دے اندر لشکر پھیر تقسیم کرایا
اُنہاں نیڑ تفنگ سجائے ایہہ متوکل ہیسن
خبر لئی ہر پاسے لوں کر دے ٹھیک بگاڑاں
دشمن جتھوں موقع پا کے اپنا وار چلاوے

تیر اندازاں بلا کے اُتھے حضرت کھڑے کریندے
پہلے اُس دستور مطابق ہوئی لڑائی شخصی
عام لڑائی اُس دے پچھے مچدی ہر ہر پاسے
ابو دجانہ حضرت حمزہ جوہر خوب وکھائے
وِچ گھمسان دے حمزہ تے اِک حبشی حملہ کیتا
پھر وی مسلم نال شجاعت چھیڑ دے مول نہ کسراں
اُکھڑے قدم کفاراں والے پچھے جاندے ہٹدے
دشمن نس جاں ہٹدا ڈٹھا پچھے تیر اندازاں
رب نوں بھی منظور ایہو سی دسے کجھ مصیبت
مزا غذا دا آوے ناہیں ہوون نا جے بھکھاں
ٹھوکر جے کر لگے ناہیں ہوش نہ پوری آوے
امر خدائی ایہو ہویا حالت آن کے بدلی
خالد جو اُس جنگ دے اندر سن مخالف لڑدے
پچھوں خالد حملہ کیتا آ کے نال اسواراں
مسلم ہوندے وِچ تعاقب سبھناں تبدیل پا کر
پھر اک واری جوش دے نالے حملے ہوون لگے
کافر وِچ تعداد دے بہتے نالے چار چوفیری
حضرت دے جو گرد سے غازی اک دیوار بناندے
مصعب پاک صحابی نے اُس تھاں شہادت پائی

اوڑک نوں ڈٹھی ایتھے رہنا حکم انہاں نوں دیندے
جس وِچ کافر آندی ویکھن آپ اپنی بدبختی
کنبے سن آسمان زمیناں خونی ویکھ تماشے
شمشیراں دے نال جہنّم کافر کیتی پوچارے
جس تھیں جام شہادت والا حضرت حمزہ پیتا
جان تلی دے اُتے دھر کے چیر صفاں سب دھریاں
غازی نعرے بھی لگاون سر بھی جاون کٹدے
بھل گئے اوہ حکم رسولی درّے والے رازاں
رنج مصیبت دی کدر ہوندی چین خوشی دی قیمت
دُھپ جے پیندی ہووے ناہیں کون تکیندا رُکھاں
گھوڑے تھیں اسوار نہ ڈگے بابجھ اسوار کہاوے
تیر اندازاں درّہ چھوڑن والی غلطی کیتی
ویکھ کے درّہ خالی بالکل رُخ اس پاسے کردے
تکیے کے حالت قدم جمائے پھر اگوں کفاراں
دوہاں پاسوں آ کے گھیر دے جو سن غالب قاہر
دوبارہ میدان دے اندر خون دے نالے وگے
مسلم نالے رہندے تھوڑے نالے اندر گھیری
حملے جیہڑے آپ تے ہوندے ہمت نال بچاندے
شکل شباہت جنہاں دی رب حضرت نال رلائی

ڈگدا ویکھ کے مصعب تائیں کافر شور مچاندے
سنکے نام شہادت والا مومن کجھ گھبرائے
ایسے ہمت والے پھر بھی رہے اُنھائیں لڑدے
حضرت وچ میدان دے ہیسن زخم ہتھیر کھاندے
دند مبارک حضرت والا پاندا ایک شہادت
ٹھک گئی چکنا چور جو ہوئے ڈگ پئے غش کھا کے
زخماں اُتے پٹی بدھی منہ وچ پانی پایا
اُتے اندر ہور مجاہد آپ دے تے آئے۔
موقع اُس میدانوں ہیسی ایہہ کجھ ذرا کنارے
بند لڑائی کرن قریشی ہور نہ طاقت پاندے
ٹک نئے کئی شہیداں دے اوہ کافر پھیر کمیندے
بوسفیان دی بیوی ہندہ دلدا رنج مٹایا
اسدے بعد قریشی پچھے ہٹدے اُس میدانوں
مومن بھی تکبیر دے کردے تند دل بلند آوازے
عین لڑائی اندر بھی جاں تیر ہتھاں چھانوں
فرماون اے رب توں میری قوم نوں آپ بچائیں[2]
ویکھ اے دربار رحمت والا سب نوں فیض پہنچاویں
واپس گھر نوں قریشی جاون حکمت ویکھ رب دی

ہو گئے ستّر شہید جو شاید ہادی اُس زمانے دے
جو کمزور ولاں دے ہے سن تنس گھر انہاں نوں آئے
نام خدا دا باقی ہے سی اُسے دا دم بھردے
پھر بھی نام توکل والا نہیں ہی ہوں بھلاندے
نالے جسم دہان زخماں نے کیتی سخت نقاہت[1]
واہب ہک صحابی باہر لیاندے آپ اُٹھا کے
تھوڑی دیر دے مگروں حضرت نوں مڑ کے ہوش جو آیا
حضرت دے آقدماں اندر انہاں قدم جمائے
اُچی جا گہا ویکھ کے اکھیوں دشمن ہمت ہارے
پر میدان دے اندر لاشاں اُتے ظلم دکھاندے
ہیبت خالی ویکھ کے انہاں اُتے جوش کڈھیندے
حمزہ رضہ پاک دا جگر اکڈھ کے دنداں نال چبایا
ہبل سنے عزتی دے اوہ نعرہ مارن خوب زباناں نوں
واپس طرف مدینے آون ہند نیک خدا دے
حضرت دشمن خاطر کردے بخشش وبال دعا نوں
انہاں دی اس سمجھے اندر کل حقیقت ناہیں"
دشمن تھوڑے ویلے ہوون ایہہ انہاں بخشاندے
ناں کوئی مال غنیمت کھڑو ناں اوہ ہک بھی قیدی

[1] کمزوری۔ [2] اللّٰھم اھدِ قومی فانّھم لا یعلمون۔

نامراد ایہہ واپس جاون رب سچے فرمایا
وچ قرآن دے اِنہاں لفظیں مطلب ایہہ سمجھایا

فتح دی خوشیاں کردے جاون فتح نہ ایہہ ہوندی
فضل نہ خالی تھیں جاون فتح جنہاں ہتھ ہوندی

مدینہ میں مجاہدوں کی واپسی اور ایثار کی ایک مثال

لس کے پہلے آئے جیہڑے شہر دے اندر بندے
گھر وچ ہوئی ناہیں آون دیوے کسے بھی مرد
خبر شکست دی اُنہاں کیتی جد مشہور زبانے
مسلم عورت مرد تمامی دوڑے نکل کے شہروں
ہک خاتون انصار دے گھر دی آندی ہٹی دیوانی
لوکاں اگوں خبر سنائی سُن توں نیک ایہہ مائی
مائی کہندی سب کوئی چھڈ کے جاسی دُنیا فانی
لوکی کہندے ایہہ بھی دسدیاں شرم اساں نوں بھارا
مائی آہیں مار کے کہندی جو مولا دی مرضی[1]
لوکاں اگوں دسیا مائی کیونکر آکھ سناواں

سارے عورت مرد اِنہاں نوں کردے بہتے گندے
آکھن جنگ تھیں لس کے آئے قابل ناہیں گھر دے
وحشت اس تھیں پہلی رہندے ہوش نہ کسے ٹھکانے
گھر دے اندر چین نہ آوے اس خبر دے زہروں
آکھے پاک رسول دی مینوں دسیو کوئی نشانی
اج شہید تیرا ہے ہویا ماں پیو جایا بھائی
"مینوں پاک نبی دی دسیو رب دے نام نشانی"
جنت دے وِل راہی ہویا تیرا باپ پیارا
"ایہہ پر مینوں پاک نبی دی خبر سناؤ فرضی"
"خاوند تیرے دا بھی لکھیا وچ شہیداں ناواں"

[1] اِنَّا لِلّٰہِ وَاِنَّا اِلَیْہِ رَاجِعُوْن۔

مائی آکھے ناہیں خبراں مینوں ہور سناؤ
مینوں پاک محمدؐ والا سچا حال بتاؤ۔
آپ دی پاک حیاتی والی خبر جاں اسنوں ملدی
مائی آکھے "دور ہوئی سب کلفت میرے دل دی"
جاں اوہ جسم مبارک اسدی اکھاں اگے آیا
خوشیاں نال اوہ اٹھ پکاری "تیرا شکر خدایا"۔
پاک رسول محمد جیکر زندہ واپس آوے
سارے دکھ مصائب ناہیں کر کے ہیچ بھلاوے

باپ میرا اتے شوہر بھائی نام اسدے تے واراں
فضل خدائی ہوندیاں ناہیں سمجھاں ہور شماراں

قبائل عرب اور یہود کی شرارتیں

جنگ احد تھیں جدوں قریشی واپس گھر نوں جاون
اگلے سال بھی جنگ کرن دا اوہ پیغام بھیجاون
خبر جاں لوکاں اندر پھیلی بدلے بہت ارادے
سمجھن لگے جو مٹ جاسن حافظ حکم خدا دے
اہل قریش بھی دوروں آکے کرن ہمیش لڑائی
نالے سازش کرن یہودی قدرت ویکھ خدائی
آزمائش دا ویلا وڈا دین سچے تے آیا
کفر ضلالت نے جگر دے آن کے گھیرا پایا
دشمن سجے دشمن کھبے دشمن چڑھدے لہندے
شہروں اٹھ یہودی ناہیں عادت تھیں ہٹ رہندے
ایہہ منظور خدا نوں ہویا قدرت خوب وکھاوے
سخت اندھیرے بدلاں وچوں جن نوں آ چمکاوے
یثرب دے جوار دے گرد کافر ہین قبیلے
ڈنگ لگاون بچھو وانگن کر کر مکر تے حیلے
مسلم دن تے رات مدامی خطرے اندر آئے
جان بچاون خاطر رہندے سب ہتھیار سجائے
ہادی مصلح جنگ دے اندر سی جرنیل مدبر
فتنے سب مٹاون اتے رب بنایا قادر
شورش دا جاں نیڑے کدھرے اٹھدا ذرا آوازہ
دشمن پاک اسلامی جا کے بند کرے دروازہ
جنگ بناں ہی حضرت ہوراں کے خاص تدبیروں
دھکھدی اگ بجھاندے پل وچ حکمت دی تاثیروں

دشمن ناں پر وہو کے مکروں باز ذرا بھی آندے
چال فریباں والے پاکے وِلدا ساڑ مٹاندے

قوم ہوازن وچوں ہے سن بنی سلیم تے عامر
سردار ابو براء اُٹھاندا ہک دن ہوندا حاضر

تحفے پہلے پیش کریندا اندر خدمت عالی
ہو منکر رجوع واپس کردے دو ہاں جہاں دے والی

پھر اوہ عرض کریندا بھیجو نال میرے کجھ قاری
شاید دین سچے ول آوے قوم میری ہن ساری

حضرت فرمایا جے مینوں نجد نہیں خطرہ آوے
ہر سردار حفاظت والا ذمہ آپ اٹھاوے

ستر قاری حضرت بھیجے اس نے عرض جو کیتی
دیکھ ذرا کفاراں جنھوں سنگ انہاں کی بیتی

بئر معونہ اُتے پہنچے جدوں مبلغ سارے
قوم نے اگوں پکڑ کے کیتے اوہ شہید بیچارے

عمرو امیہ ہکو انہاں وچوں بچ کے آندا
فضل جو سارا حال نبی نوں آکے کھول سناندا

تقویت ایمانی کی مثال

اِس طرح دا ہور وقوعہ وکھن اندر آیا
عمل جنھوں غداری والا لوکاں ٹھیک دکھایا

کجھ قبیلے حضرت اُتے ایہہ پیغام بھیجاون
بھیجو کجھ اُستاد جو سانوں آ اسلام سکھاون

دس قاری اس وعدے اُتے حضرت آپ بھیجائے
کفر نے آن رجیع دے اُتے اصلی رنگ دکھائے

راہ خدا دے اندر قاری لڑکے جان بچاندے
ایہہ پر اٹھ شہیدی ہوندے دو قیدی ہے جاندے

قیدی ہک خبیب تے دوجا ناں میں زید بلاندے
کافر انہاں بیچ کے مکے والیاں دے ہتھ باندے

مکے والے دشمن جانی مومن لوکاں والے
موقعہ ظلم دا آیا ناہیں رہندے کدی بچھائے

سد سردار قریشی انہاں ہک جا جمع کرائے
سر تے جھنڈے تیغ تبر دے انہاں پھیر لگائے

آکھن کلمہ تلوار گلے تے باز جے ہن بھی آؤ
قتل کراؤ پاک نبی نوں اپنی جان بچاؤ

جنہاں باطن پاک کرایا کیوں ہتھاں تلوار ہی — حق دا رستہ چھوڑ کے اپنی رکھن جان پیاری

فرماون جے دین پچھے وچ جان خلاصی پائے — اس تھیں ودھ نہ ہور سعادت ساڈے حصے آئے

نام خدا دے اتے جو کجھ سر تے آوے آوے — نال بہر مومن ہتھے اتے کالک کدی لگاوے

جو رب چاہے اوہی ہوندا طاقت ہور کہ کسدی — پاک نبی دے نام دے اگے ہیچ ایہہ دنیا دسدی

مومن اپنی جان وی ناہیں کجھ پرواہ کریندے — نال خوشی دے رب تے قربانی جیہڑے منگے دیندے

اہل یہود بھی موقع اتے اپنے ہتھ وکھاون — ویکھ اکلا مومن کوئی ہتھ عزت وچ پاون

بنی نضیر قبیلے انہاں وچوں حد مکائی — شکل وکھاون یاراں والی نیت وچ برائی

دعوت آپ دی ہک دن کردے کر کر مکر ہزاراں — نالے دعوت اتے سدن سب صحابی یاراں

زہر تمامی کھانے اندر اوہ سفاک رلاندے — اسے نال اوہ پاک نبی دی جان نے ہتھ چلاندے

وقت مگر جاں کھاون والا آیا کھلی حقیقت — حضرت مجلس وچوں اپنے گھر ہو جاندے رخصت

سب صحابی اس تھیں جاندے سمجھ حوالا سارا — دشمن دا اس حیلے اندر مول نہ چلیا چارا

چھوٹے چھوٹے غزوے ہوندے ہور اس وقت بتیرے — کافر جنہاں اندر ناہیں دھردے قدم اگیرے

غزوے بدر ذات رقاع تے جنہاں دا نام انہاندے — بنی لحیان تے ذی قرد ایہہ راوی سن سناندے

انہاں اندر خوب تیاری دشمن کرن ہمیشہ
فضل اسلامی لشکر آوے انہاں لئن ہمیشہ

غزوہ بنی المصطلق

بنی مصطلق اک انہاں وچوں ہے مشہور لڑائی — جس دے اوڑک ہک شہزادی پاک حرم وچ آئی

پنجویں سالے ہجرت پچھے ماہ شعبان جو آیا — بنی مصطلق اک قبیلے نے اپنا جوش دکھایا

قوم خزاعہ وچوں ہے سی اِہہ اِک خاص قبیلہ
اہل قریش دے آکھے اُتے کردا اِہہ تیاری
حضرت نوں جا خبر اِہہ پہنچی فوراً حکم سُنایا
لشکر ویکھ اسلامی آیا حارث مونہوں نسدا
اس جائی دے لوگ مگر سب ہے سن قوم یہودی
سخت شکست اُنہاں نوں ہوئی فتح اسلام منائی
قیدی بہت یہودی ہو کے خدمت اندر آندے
اُنہاں وِچ جویریہ ہیسی حارث دی اِک بیٹی
اِہہ شہزادی نسبوں اعلیٰ ثابت ہِک سپاہی
ثابت آکھے فدیہ لیکے ہیں ویساں آزادی
حضرت اُسنوں فدیہ دیکے آپ آزاد کرایا
ویکھ اخلاق اِہہ شہزادی جھٹ ایمان لیاندی
لیکے حارث فدیہ آیا خدمت پاک نبی دی
پڑھ کے کلمہ حضرت دا اُس فیض لیا ایمانوں
آکھے میری بیٹی تائیں رکھ لو سائیں باندی
اودھر شہزادی نے بھی اِہہ پیغام پُچایا
خبر نکاح دی مسلماناں اندر گئی شتابی

حارث نام رئیس اُنہاں دا ڈاڈھا اسی جو شیلہ
حملہ خاص مدینے اُتے کرن دی نیت بھاری
فوج نوں فوراً اُس قبیلے دے تے کوچ کرایا
فوج تمامی نال لے کے ملکوں باہر وسدا
جنگ کرن نوں فوراً آئے نکل گھراں تھیں فوجی
دولت مال غنیمت والی بہتی ہتھیں آئی
حضرت جو دستور مطابق کر تقسیم ونڈاندے
ثابت دے جو حصے اندر آوے منتک بیٹی
رہنی ثابت دے گھر ہر گز ناں شہزادی آہی
حارث نس گیا ناں دیکھو کجھ فدیہ شہزادی
واپس طرف قبیلے کرنے والا حکم سُنایا
اپنے اندر خبر اِہہ ساری حارث نفس ہل جاندی
اینھے آ معلوم پھر ہویا جو کیفیت گذری
منگنے وانگ فقیراں در جہ اُس لشکری سلطانوں
وِچ مبارک اندر رہسی خادم خاص ہاندی
حضرت من سوال دوہاں دا ناں اُس عقد پڑھایا
رشتے دے پھر اُوبعل چھوڑن قیدی سب صحابی

سارا پھیر قبیلہ اس تھیں دین سچے تے آیا
فضل جناب حبیب تے ہو یا رتبہ اعلیٰ پایا

یہود کی جلاوطنی

اہل یہود تمامی حالت ہٹ تکیندے جاندے
نہ پر باز شرارت کولوں ہرگز ہوندے آہندے

بنی نضیر دا ذکر بس اسنھیں پہلے کھول سنایا
انہاں حرکت ہور بھی کرکے جھگڑا ہک اٹھایا

ہک دن واہے ذکر جو ہک بیچاری مومن مائی
وودھ پچن دی خاطر شوہدی طرف یہوداں آئی

ویکھ اکلی عورت کردے اُسدے نال مخولاں
ویکھ کمینی حرکت کیندی کیسی چاہے قولاں

قدرت نال مومن بھی کجھ آنکلے اُس پاسے
تھوں انہاندی اکھیاں آیا تک ایہہ ٹھٹھے ہاسے

رکھچ تلوار میانوں لیندے غیرت ڈاڈھی آئی
جمع یہودی بھی چا ہوندے صورت جھگڑا پائی

خبر تمامی نگری ہوندی دیر نہ ہرگز لگدی
سارا جھتا دو کر بیندا پیڑ جاں ہوئے اگدی

مسلم لے تلواراں ننگیاں جھٹ امدادنوں آئے
ویکھ یہودی جوش انہاندا دل اندر گھبرائے

دوڑ قلعے وچ اندر وڑ کے بند دراں نوں کردے
رکھے قدم نہ باہر کوئی قلعے تھیں مارے ڈر دے

مسلماناں اس قلعے دے گرد گھیرا پایا
عورت دے ناموس دی خاطر غصہ ڈاڈھا آیا

ہو محصور قلعے دے اندر تنگ یہودی پیندے
کھول دتے دروازے آخر جنگ نہ ہو کر سکدے

امن دے طالب ہوئے کرکے آپ شرارت
زور نہیں جاں چلدا ڈٹھا منگن رستے رحم رحمت

ملے آخر ایہہ سب کیتا انس یہودی جاون
چھوڑ مدینہ ہور کسے جا وس کے جان بچاون

شرط مطابق اپنے اپنے نکل یہودی جاندے
شام دے ملکاں اندر جا کے اپنا دیس بناندے

بنی نضیر قبیلہ بھی ہن کرے عداوت ظاہر
صلح سندی ہیجا انہاندی آن جو ہوندی آخر

حضرت انہاں تائیں آکھن عہد کرو ہن ناں رے
بنی نضیر جواباں اندر جنگی کرن آوازے

آنحضرت مجبوری نال گردے پاندے گھیرا
اسدے باہجھ علاج نہیں سی انھیں ہور جنگیرا

آخر کار انہاں بھی ایہو شرط مناسب پائی
جے اوہ چھوڑ مدینہ وسّن ہور کسے ہی جائی

سب اسباب تے مال یہودی کڈھ اینھوں لیجاندے
وچ پہاڑے خیبر والے ڈیرے وچ لگاندے

تاں پر پھر بھی چین یہودی اُتھے بھی جا پاون
فضل قبیلے داراں تائیں نت نت اوہ بھڑکاون

جنگ احزاب

دوہی سال اُحد دے غزوے نوں جاں آ نکلے گذرے
پھیر قریشی جنگ کرن دی چا تیاری کردے

اِس ارادے اوہ کرن ارادے جھگڑے سب مُکائیے
رَل مِل کے سب کافر مشرک دین اسلام ہٹائیے

سب قبیلے داراں تائیں جھنڈے ہیٹھ بُلاون
جنگ دے اندر شامل ہوون دی خاطر اُکساون

ایدھر اہل یہود گئے سن جیہڑے چھوڑ مدینہ
اگ جلاون لوکاں اندر کڈھن دل دا کینہ

بنو سلیم غطفان اسد تے سعد قبیلے سارے
نال قریشی آن ملاندے کر کے حیلے بھارے

دس ہزار کفاراں دا اِک لشکر جمع کرایا
جوش خروشاں نالے طرف مدینے کوچ بُلایا

ایہہ خبر جاں پہنچی حضرت کر دے مجلس شورے
اپنی سب حفاظت دا فکر کریندے پورا

مجلس ایہو حکم سنایا شہر دے اندر رہیئے
شہر بچاون خاطر جو کجھ سر تے آوے سہیئے

اِک سلمان[1] صحابی ہے سن فارسی کنیت والے
خندق دی تجویز کریندے شہروں چار دیوالے

ایہہ تجویز پسند کریندے سارے ویکھ مناسب
کرن حفاظت بکّی اِتھیں ہور نہ رہے اصائب

حضرت خندق[2] کھودن دا پھر فوراً حکم سناون
نالے اِسنوں کھودن خاطر سب ایتھیں پہلے آون

سب انصار صحابی مل کے خندق نے کم کردے
خادم تے مخدوم دا سوچ دور کریندے پردے

۱ حضرت سلمان فارسی ۲ ولما رای المومنون الاحزاب ۱۲

سرورِ عالم مٹی کھوون سر تے آپ اُٹھاون
کھانا پینا سب نوں بھلیا سر تے کم سی بھاری
ترن ہزار جواناں نے تاں ہتھیں تیغ اُٹھائی
ایہہ لڑائی ہے سی یارو اِک جگ وِچ آفت آئی
ایہہ فرمایا دشمن اگوں پچھوں اُلٹے آون
وِچ ولا ملدے رب دے اُتے ظن عجائب چھائے
ڈاہڈا سخت بھوچال اِک آیا کنبیاں سخت زیناں
مومن جاں اس کفر دے لشکر اُتے نظر کریندے
اللہ نے اُس پاک نبی دا قول ہے سچا پایا
کافی روز کفاراں گھیر رکھیا شہر وِچ گِردے
بنی قریظہ یہودی بھی پھر رلدے نال کفاراں
حضرت سعد مجاہد لوکاں تائیں ایہہ فرماون
جیکر سب دی مرضی ہووے دشمن زور گھٹائیے
اُنہاں نوں محصول نہائی ہثرب دا اِتھ پائیے
ناں پر اس تدبیر دے اُتے سن انصاری راضی
ناں محصول اساں اج توڑی تاں غیر کسے نوں
ہن تے دین دی دولت ساری آئی ہتھ اساڈے
سن کے گلے ہمت والے حضرت قائل ہوئے

نالے منگ دعاواں سب دی خاطر خیر کراون
دشمن پہنچن نہیں پہلے وہ خندق کھودی ساری
لشکر پھیر مقابل ہوئے ہوندی شروع لڑائی
خود قرآن مبارک اسدی حالت اینویں سنائی
اکھاں بھی پتھراون سنہ نوں نکل کلیجے جاون
مومن سن آزمائش خاطر وِچ کٹھالی پائے
اسدی ہیبت نال تھن آوے اندر کو ریقیناں
آکھن آیا وعدہ جسدا پاک نبی سن دیندے
اُنہاں دا ایمان اطاعت رب نے خوب ودھایا
ناں پر خوف تے خطرے کولوں دل اسلامی گردے
فضل مصیبت وِچ بنیا کر دینی بھینتی یاراں
لازم ہے تدبیر کسے تھیں اپنی جان بچاون
بنی غطفان قبیلے نوں ہن اپنے نال رلائیے
کر کے صلح اُنہاں دے نالے ہلکا بوجھ کرائیے
آکھن نا ہیں اسدے اندر رہندی آن اساڈی
جد توڑی ساں رہے بیگانے سچے دین اسلاموں
ناہیں بہتر اس تدبیروں روکن ایس فساد ے
جنگ کرن نوں سارے مومن ڈاہڈے مائل ہوئے

اِذ جاءوکم من فوقکم و من اسفل منکم الی شدیداً ۔۔۔ فلما رای المومنون الاحزاب ۔۔

خندق ڈاڈھا کم بنایا دشمن کول نہ آون
ایہہ پر دوروں تیر تفنگاں دا اوہ مینہہ وساون

عکرمہ بن بوجہل بھی ہیسی وچ انہاں کفاراں
ناہیں باپے کولوں ہوندا گھٹ اوہ کسے قطاراں

ہک دن عمرو بن ود دونوں لنگھے خندق نیڑے آیا
منہ اسلام دے لشکر ولے کر کے جوش دکھایا

میرے مد مقابل کوئی کرے لڑائی شخصی
اسد اللہ تے سعد بھر اگوں جاندے تک کے مستی

عمرو ایہہ بڑا بہادر ہیسی رستم اس زمانے
ہک ہزار جواناں کولوں ودھ اوہ آپنے جانے

شیر خدا اوہ علیؓ مقابل اُسدے آکے لڑدا
پل وچ اُس مرود دونواں واصل نال جہنم کردا

نوفل بن عبداللہ نوں بھی مارے شیر خدائی
عکرمہ نے نس کے اوتھوں اپنی جان بچائی

عام لڑائی پچھوں ہوئی ہیندی سخت اندھیری
حشر دا ہک نمونہ سجھن لوکی چار چوفیری

قدم مگر اس جنگ دے اندر مسلم رکھن پکے
آن قریشی لشکر والے باہر بہہ بہہ تھکے

سردی داناں موسم ہیسی پیندے ڈاڈھے پالے
اوتوں قدرت آن وکھائی عالم دے رکھوالے

راتیں آندھی بارش والا طوفان سی اک آیا
خیمے تنبو دشمن دے جس کیتے سب صفایا

ویکھ خدائی قہر سرے تے نٹھے کافر سارے
عکرمہ تے ابوسفیان بھی نس جاندے ڈر دے مارے

فجر ہوئی تاں مسلم ویکھن خالی چار چوفیرا
کافر آپے چھوڑ کے جاندے لالا زور ہتھیرا

جس تے فضل خدا دا ہووے ہور نہ کسنوں لوڑاں
فضل حسابوں باہر اُسدا اُس وچ ناہیں تھوڑاں

بنی قریظہ سے انتقام

بنی قریظہ یہوداں کیتی ظاہر بہوں غداری
عہد رفاقت والا بھلدے ویکھ مصیبت بھاری

جنگ احزاب دے اندر انہاں ڈاڈھا دغا کمایا
جھب قریشی لشکر اوتے بھار اُنہاں سی پایا

دوست نہیں اوہ جیہڑا وچ آزمائش ساتھ نہ دیوے
عہد وفا دا بنی قریظہ ناہیں توڑ چڑھاون
بدلہ اِنہاں کولوں لینا ہے سی سخت ضروری
جنگ احزاب مکا کے ہُن پھر وقت اِنہاندا آیا
بند قلعے دے اندر ہوئے ناہیں ہون مقابل
اِنہاں آخر عرضی دتی ثالث کوئی ستھے
جیکر رحم رسولی چاہندے آپے نفع کماندے
اوس قبیلہ اُنہاں سی امدادی ہک پُرانا
بنی قریظہ بھی سعدے نوں ثالث جا کرنیدے
حضرت بھی منظوری دیکے سعد نوں ثالث کردے
سعد نے پھر توریت دے وچوں کڈھ کے حکم سنایا
اِستثنا دے باب اندر اِہہ حکم خدا دا آوے
جیہڑے مرد مسلح ہوون سارے قتل کراؤ
اہل یہود بھی خود اس حالت اندر ایہو کرنیدے
اپنے موہنوں منگ سزا داں اوہ ملعون ہوئے سی
اپنے کیتے اگوں ملدے مرد موذی سارے

چین آرام دے اندر ساتھی ہر اک فرد کھیوے
گھیرے اندر رہو من آون ایہہ دشمن بن جاون
جُرم سیاسی اندر اُنہاں حد مُکائی پوری
بنی قریظہ دے گرد جاکے حضرت گھیرا پایا
اوڑک قاصد بھیج کے آپے صلح دے ہوندے سائل
جیہڑا حکم سناوے ثالث اُستھیں ناہیں ہٹئے
رحمت دے دریا طفیلوں قتلوں شاد کراندے
سردار اُنہاندا سعد سی جیہڑا آہا بہت سیانا
سب نبیڑا قضیئے والا اُسد نے ہتھیں دیندے
دشمن دی تجویز دے اُتوں قدم نہ پچھے دھردے
خود کتاب یہوداں دی تھیں قصہ پاک کرایا
دشمن اُتے جیکر تینوں قبضہ رب دلاوے
عورت بچے مال غنیمت اپنے کم لیا وُ
حکم جو وچ توریت دے ہے سی وقت ایسے ورتیندے
قتل ہوون سر رحمت والی نال ڈھونڈن ہوئی
کون رکھیندا اُسنوں جسدا آن نصیبا ہارے

بدلہ رب مکایا کیویں دیر نہ لگدی کائی
نیت دا پھل ہر کوئی پاوے دیندا افضل دہائی

ارادۂ حج

چھبیویں سالے ہجری دے جاں حج دا موسم آیا
مدنی لوکاں لئوں بھی ڈاہڈا حج دا شوق سمایا

چھے سالاں تک بیسوں باہر رہندے پاک صحابی
اہل قریشاں تائیں ڈکے اپنے گھر دی چابی

دل دے اندر حب وطن دی اپنا زور وکھاوے
حج ثواباں دے نالے نظراں اگے آوے

اہل قریش سی اس عرصے وچ وسیا زور تمامی
حملے کر کے یثرب اتے ذلت لئی مدامی

عام خیال دلاندے اندر مومن رکھدے سارے
اوہ ہن کدی مقابل حق دے نا ہیں ہون بچارے

نالے حج تے سال وسال آندے سن سب قبیلے
اسے وچ سوں رکاوٹ نا ہیں ہوندی کسے دلیلے

ہے سی کعبہ سب لوکاں دا سانجھا معبد خانہ
حج بے روک سی آ کے کردا ہر اپنا بیگانہ

اس خاطر آنحضرتؐ ٹرے حج دی کر تیاری
چودہ سو صحابی نالے کٹدے منزل بھاری

حضرتؐ سب نوں حکم سنایا اسلحہ نال نہ لینا
ہر گز جنگ کرن دا ناہیں کجھ وساہ بھی دینا

اسدی سب اصحابی کردے نال خوشی تعمیلاں
مومن سارے چھڈ کے جاون جنگ دے کانٹے کیلاں

عمرہ دا احرام بنھ بندے دس اخلاص تمامی
ہر اک کار انہاں دی آہی نیت صاف دی حامی

نکلے دے جاں نیڑے آ سخت ہوئی حیرانی
اہل قریش تیاری کردے بن کے دشمن جانی

فوج شتابی جمع کریندے آون باہر شہر دے
بد نیت نال خون فنا کر بندے کجھ خدائی قہر دوں

آنحضرتؐ اک قاصد خاصہ انہاں ول بھیجایا
اس قاصد دے موہنوں ظاہر ایہہ پیغام سنایا

اسیں نہ جنگ کرن نوں آئے کاہنوں زور وکھاؤ
"حج کرن لئوں آئے مومن روک نہ اس وچ پاؤ

ویکھ لئو تسی سانوں ہرگز نیت ناں بدلاؤ
صلح صفائی بہتر ہوندی ستھیں لطف اٹھاؤ"

جاں پیغام ایہہ قاصد جا کے انہاں تائیں سنایا
اہل قریشاں دے دل وچ صلح دا شوق سمایا

زور لگا کے سارا اُنہاں پہلے وِچ لڑائیاں
خوب شکستاں کھا کے شرماں ہے سن جھولی پائیاں

نالے زک اُٹھائی نالے ہور بھی گھاٹے پائے
شام دی ہن تجارت والے رستے بند کرائے

ایس تجارت اُتے سارے کر دے سے لوک گذارا
اِسدے باہجھوں ہور نہ وسدا مول اُنہاں نوں چارا

وَیر پوا کے یثرب سنگے گھاٹا خوب اُٹھایا
رستہ آپ مدینے والا اُنہاں بند کرایا

ایسے خاطر صلح دا اُس نے پیغام مسرت کردے
بھیج کے قاصد امن دے یاں بنیاداں پہلے دھر کے

صلح دیاں پھر باتاں جتنیاں وِہاں ناسوں ہوئیاں
ناں پر سول قریشی چھڈن اسوچ بھی بد خوئیاں

کھوٹ جنہاں دے اندر ہووے حق تے ناہیں رہندے
شر دی اگ دلے وِچ پا کے چپ کدے ناں بہندے

عادت تھیں مجبور اوہ ہوندے اپنے ڈھنگ دکھاندے
بچھو وانگوں ویلے اُتے کاری ڈنگ لگاندے

ہک دن چالشریراں دستہ جنگی سد بُلایا
مسلماناں اُتے حملہ کرنے نوں بھجوایا

ایہہ پر حملہ کرنے کولوں پہلے پکڑے جاندے
مومن اُنہاں تائیں لیکے حضرت وَلّے آندے

اُتھے رحم کرم دی عادت دی مجبوری آئی
چھوڑ کے سب نوں اینویں اپنے خُلقوں شان وکھائی

بعد اُسدے عثمان غنی نوں قاصد آپ بناون
اہل قریشاں ول سنہیڑا صلح دا اوہ بھجواون

اُنہاں اُسدے بعد بھی ناں پر بھرم ذرا کجھ کیتا
قید غنی نوں کر کے سُٹیا بھاڑا اوہ واہن سٹیا

حضرت نوں معلوم ہوئے جاں ایہہ ناپاک ارادے
خبر ہوئی جے باز نہ آون مشرک باہجھ فسادے

ہک درخت ببول دے ہیٹھاں سُتے آپ صحابی
کھول سُنائی اُنہاں تائیں ساری گل شتابی

دوہی رسنے اُسو ویلے بس نظراں اگے آون
لڑ کے مر وکھاون اُتھے یا لَس گھر نوں جاون

لیکن دین اسلام دا جتھے کوئی سوال آ جاوے
اُتھے مومن جان دی ناہیں کجھ پرواہ لیاوے

بیعت سب نے دِتی جے ہُن اپنی جان لڑائیے
وِچ حفاظت دین سچے دی ناہیں قدم ہٹائیے

جیکر کافر جنگ کریسن جان فدا سب کریئے
لج اسلام نوں لگنے ناہیں اج اسلام تے مریئے

بیعت ایہہ رضوان دے ناموں اج مشہور زمانے
خبر قریشاں نوں ایہہ پہنچی آن ذرا گھبرائے

ایتھوں ودھ ایثار دنا ہیں جگ وچ ہور فسانے
خوف دلاں وچ ہویا حال اگلے جال نظری آئے

بھیج سہیل عمرو نوں قاصد صلح دا دین سنہیڑا
شرطاں سب سنا کے کر دے اوڑک فضل نبیڑا

صلح حدیبیہ

جاں حدیبیہ دے اُتے صلح دا ہویا میلہ
حضرت نرمی نال مُکاون سارا آپ جھمیلا

دس سالاں دی مدت توڑی کر دے قول قراراں
شرطاں دی تحریر دے اندر جھگڑے پین ہزاراں

ایپر حضرت ہر موقع تے حلمی شان وکھاون
جو کجھ اہل قریش مناون حضرت اوہ من جاون

لکھن علیؓ لگے جاں اپنے عہد قراراں بھائی
بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ پہلی سطر لکھائی

ایہہ الفاظ شروع دے نا منظور کرین قریشی
آکھن ایہہ دستور نہ پہلے ملک عرب وچ ہیسی

آنحضرت منظور ایہہ کیتا پہلے حرف کٹائے
اوہی لکھے جیہڑے وڈے پاسے نے[1] لکھوائے

بعد اسدے جاں نام دو ہاں دے لکھنے ویلا آیا
نام رسول اللہ دا کاتب خود بخود ودھایا

کہے سہیل جے ہرگز ناہیں ایہہ منظور اسانوں
اسیں رسول تہانوں کیویں کہیے ایس زبانوں

جیکر خاص رسول اسان جاں من دے انہاں دھنگاں
کاہنوں پھیر عرب دے اندر کردے اینویں جنگاں

حضرت علیؓ آکھن تاں ناہیں ایہہ لفظ مٹانے
شمع سولی اُتے مرسن دین دے ایہہ پروانے

پاک نبی نے ایہہ بھی جھگڑا نرمی نال مکایا
لفظ رسول اللہ دا اپنے ہتھیں آپ اُٹھایا

نام محمد بن عبداللہ حضرت نے لکھوایا۔
صلح دی خاطر سب کجھ من کے جھگڑا ایہہ مٹایا

صلح دیاں پھر ساریاں شرطاں طے کر کے لکھوائیاں
ہر ہر شرط دے اندر رمزاں سو سو ہین پائیاں

[1] باسمِكَ اللّٰهُمَّ

پہلی شرط ایہہ ہئے سی مسلم واپس گھر نوں جاون
مُڑ دے سال بھی حج دی خاطر جان ایہہ مُسن آون
مسلم جیہڑے مکے اندر رہوَن سب اک تھائیں
شہر مکے تھیں جے کوئی بندہ شہر مدینے جاوے
مسلمان اس بندے تائیں واپس آپ پہنچاون
مُسلم جیکر مکے اندر رہسن تقدیر وِل جاون
سب قبائل مُلک عرب دے نال خوشی آزادی
ہور بھی شرطاں ایہو جیہاں لکھنے اندر آئیاں
مُسلم عام نہ ایہہ پرکھن باطن دے احوالاں
پاس ادب دے سبھناں ہے سی عذر کرن تھیں ڈردے
اتنے اندر ہور وقوعہ دیکھن اندر آیا
ابو جندل مکے وچ دے سی راہ اسلام دا پھڑیا
بیٹا ایہہ سہیل دا ہے سی آیا جو بن قاصد
بیٹے نوں تکلیفاں سَو سَو باپ سی ظالم دیندا
اس موقعے تے ابو جندل بھی خدمت اندر آیا
آپ سہیل نوں آکھن اس تے رحم کرو کجھ سارے
ضد دے وچ سہیل پر آکے ناہیں قول تے آوے
عہد دی سی پابندی ڈاہڈی کرنی سخت ضروری
ابو جندل نوں ایہہ فرمایا دوہاں جہاں دے والی

حج اس باری کرن نہ ہرگز مُڑ دے سال اوہ آون
ترن دن کولوں ودھ نہ ساعت مکے وچ گذارن
مومن نال اُنہاں دے کیچا وسّن ہور نہ جائیں
معل نہ اس جا گھے دے اندر کدی ماں اوہ پاوے
لیکن آپ قریشی ناہیں جداں اندر آون
ناہیں ہول قریشی اُنہاں رستہ گھر ویں کھاون
جس دھڑے نال چاہون جاون اس عہدے ولناں دی
حضرت کر منظور اُنہاں نوں کر دے سب صفائیاں
شرطاں تھیں ویاں گبھر ہوئے کجھ دیکھ قریشی چالاں
دل وچ وہم ہزیمت دا اس عہدے دا اندر کرنے
جس تھیں ڈاہڈا مسلماناں دا آہے سی گھبرایا
اس گلوں ہر اہل قریشی اُس اُتے سی سڑیا
پُتر دا پر باپ بھی ہوئیں دا اکن بنیا حاسد
دن تے رات ستم دیاں جداں اُس تے آپ نکیندا
آنحضرت دی خدمت اندر سارا حال سُنایا
اج دے عہد تھیں باہر کر کے دسیو نیک نظارے
شرطاں عہد دیاں اوہ اگوں ظاہر کھول سُناوے
حضرت عہد دا معل نہ ہٹدے بھادیں سی مجبوری
تیرا رستہ آپ کھولیسی جس تھیں رکھوالی

عہد زبانوں کیتا جیہڑا اُسنوں پورا کرنا
شان نبی اِس وچ دین دی کیتی پیر چھپالی دھرنا

جد دل عمر ایہہ حالت ویکھن باقی ضبط نہ رہندا
دل رسائی ہویا ڈِٹھا بھائی جاں دُکھ سہندا

آنحضرت دی خدمت اندر آکے عرض سنائی
"یا حضرت کیہا آپ تے ناہیں ٹھیک رسالت آئی"

حضرت فرمایا "جے اِس وچ شک نہیں ہے کائی"
پھیر عمر ایہہ پُچھن "رستہ کیہا نہیں ٹھیک خدائی"

فرمایا "جے دین خدائی ہے اصلی اسلاموں"
کہن عمر پھر ذلت ساتوں کیوں ہے ہووناں ایس موں"

حضرت فرمایا کجھ اِس وچ مول نہیں رسوائی
ہیں تاں اوہی کیتا جیہڑا ہویا حکم خدائی

پھیر عمر ایہہ آکھن "حج وچ کیوں ہاں نی مجبوریاں"
آنحضرت فرمایا "ایہہ ناہیں رستے سال ضروری

حضرت عمر ایہہ گلاں سُن کے چپ اُنھوں دن چڑھیا
ابی بکر صدیق دے اُتے ایہو سوال اُٹھاون

صدیق ابی بکر بھی اگوں اوہی قول دسیندے
"باجھ خدا دے حکموں ناہیں حضرت کم کریندے

القصہ ہُن حج توں سارے مومن واپس ہوندے
دل دی حسرت دل وچ لیکے طرف مدینے بھوندے

رستے وچ جبریل فرشتے ربی حکم سنایا
"فتح[۱] مبارک والا جھنڈا آن اساں لہرایا"[۲]

حضرت ایہہ خوش خبری سب نوں تاہیں کھول سنائی
ساڈی صلح نوں فتح دی رنگت آپے رب چڑھائی

سنکے حکم خدائی مومن خوشیاں اندر آندے
وہم گمان دلاندے سارے اِنھیں دور کراندے

ایس صلح نے ظاہر کیتی اصلی امن پسندی
ایس صلح تھیں خوشبو پھیلی جگ تے وچ جمندی

خوب ہی اِس تھیں روشن ہویا دین سچے دا نارا
جس نے جنگ دی نفرت والا حال دکھایا سارا

اُستھیں پچھے عہد نوں پورا کر کے خوب وکھایا
وعدے دی ایفا کرن دا ڈاہڈا سبق سکھایا

خلق عظیم نبی دا ڈاہڈا دل تے اثر کریندا
جذبہ اسدا خالی ناہیں کسے نوں جاون دیندا

نال پرا اہل قریش نے اِسدا ڈِٹھا سی چمکارا
جیہڑا انھیں نوں بھی پل وچ موم کریندا سارا

---

۱ شکست ۔ ۲ اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا ۔

طرز طریقہ مسلماناں کیسا سی پاکیزہ
جیہڑے ساتھ نبی دا کرسے دوہاں جہاناں نوں دے
جنگ فساداں وَل دے اُتے ہمیش نہ ٹنگ لگائے
ہے سی صُلح نے موقع دِتا اہل قریشاں تائیں
میل ملاپ دے اندر ساری آن حقیقت کھلدی
جو کوئی باغ دے اندر جا کے واپس ناں گھر آوے
آپے لطف اُٹھا سی رَج کے باغ دی اندر رہداں
اس خاطر سب اہل قریشاں نوں ایہہ حق سنایا
خلق کریم نبی دا نالے سب رستہ اسلامی
وہم جو ذات مبارک لعل دے کاں دل وچ پائے
رب دا حکم ایہو سی ظاہر لفظاں اندر آیا
جیہڑے مومن مکے اندر رہ وچ مصیبت رہسن
اُنہاں نوں بھی موقع ملیا ہُن آزمائش والا
محکم جڑھ ایمان دی ہوندی جاں جا ٹھوکر لگدی
قصر محل بھی جگ دے اُتے ناہیں لوک اُسارن
جسدا دین مکمل ہوسی مولا نہ وردول ڈرسی
اُسدی ویکھ مثال ہزاراں رستے سدھے آسن
پھُل جلا جس جا کھِڑ جاوے اپنا حسن وکھاوے

جسدے اندر ڈُب کے تریا جاوے ہر نا چیزا
اہل قریشی واقف ناں سن ہوندے اس ہنر دے
ملی سی مہلت جو کوئی پردہ حق دا ویکھن پائے
جے اوہ اکھیوں ویکھ کے راہوں پرے پرے ناہیں
جا گلزار دے اندر دیسے اصلی رنگت گُل دی
کیویں حال اوہ سارا اپنے گھر وچ آ بتلاوے
ناں ہر خویش قبیلے دی اوہ کرے بلائیں قرواں
جے اوہ واپس گھر نوں جا کے کھولن حال صفایا
نال اکھیاں دے ویکھ کے دسن سکے وچ تمامی
ایس طریقے نال خدا نے سارے خوب ہٹائے
آپ دی باعث وہم تمامی کرسی رب صفایا
کفر دے ہتھوں جندل انگلوں دُکھ ہزاراں سہسن
دھر کسوٹی اُتے پرکھن لوکی سونا اعلیٰ
دور اندروں بیماری ہووے بھاجاں لگے اگ دی
کُٹ کُٹ جاں نیہاں اندر پتھر وٹے مارن
وانگن ابراہیم جنہاں وچ قدم خوشی دا دھرسی
اُسدے نور تھیں دیوے لوکی اپنے خود جگاسن
گلشن سندی حب تمامی لوکاں اندر پاوے

ع۱ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ الخ۔

بوٹے اتوں کھوہ کے اسنوں گھر مالی لیجانے — بوٹے کولوں دور کراوے ترس نہیں کجھ آوے
جنھوں پھل جیہا اوہ ہے سی بوٹا رس وکھاسی — ہجر فراق دے اندر انھاں ہن نہیں کڈھ دگاسی
مالی پھلاں تائیں جا کے شہراں وچ پھراوے — درداں والے کھارے پا کے در در پیا وکھاوے
ہار بناون والے آکے تک تک پھل خریدن — وانگ غلاماں سُنتے واماں اوڑک سب دا دن
سوئیاں لیکر چھیدر دا اندر کرکے پھیر پریون — سوہنے ہار بنا کے جیہڑے ویکھن اوہ خوش ہوون
ویچ کے پھر ایہہ ہار نزا ایسے بدلے گھر نوں جاون — لوک خریدن والے انہاں گل دے اندر پاون
پھل مگر جس جالے ہوسی ناموں پھل کہاسی — سک جاسی تکلیفاں اندر ناں پر نام وٹاسی
جتھے ویسی خوشبو ویسی چین دلاں وچ پاسی — سنگھن والے نوں بھی ہر دم گلشن یاد کراسی
اس طرح جو مومن ہووے ہر تکلیف اٹھاوے — ناں ایمان نوں اپنے ہرگز اوہ پر لیک لگاوے
دکھاں درداں اندر بھی اوہ اپنی شان وکھاوے — فضل خدائی گلشن دے تے سب دی نظر کراوے
صلح دا آن نتیجہ ڈٹھا اوڑک اُس زمانے — جاں آ مکے والے لگے حق دے ونج ٹھکانے

اس باری پر حج تھیں خالی گھر نوں سارے آئے
قدرت ویکھ خدا دی کیویں اپنے فضل وکھائے

جنگ خیبر

سرور عالم مکے تھیں جاں گھر نوں واپس آئے — پھیر یہودی لوکاں گرد دے آن فساد مچائے
صلح حدیبیہ تھیں انہاں آکھ ہوئی دلیری — بغض حسد دی آتش نوں بھڑکاون چار چوفیری
گھر تھیں جاندے نس یہودی جاں جاں ویلے آئے — قلعہ قموص تے خیبر اندر آکے ڈیرے پائے
خیبر شہر مدینے کولوں دو سو میل دوراڈا — اتھے جا یہوداں کیتا سب سامان وغادا

بنی غطفان قبیلے اُنکے سازش خوب بنائی
حضرت نوں ایہہ خبر جو پہنچی صحت کرن شتابی
خیبر پہنچ کے چھیتی چھیتی گرد وے گھیرا پایا
بنی غطفان قبیلے تائیں ہوندی خبر نہ کائی
اہل یہودی جنگ کرن توں ڈھل نہیں کجھ لائندے
ویہی دن جنگ دے اندر گذر رہندی خوب لڑائی
قلعے قموص دے اُتے کردے بہتا ناز یہودی
حضرت علی اسد اللہ ہتھوں فتح قلعہ ایہہ ہویا
ڈٹھا آن یہوداں جاں اسلام نوں غلبہ پاندا
قاصد بھیجکے خدمت اندر صلح دے ہوندے طالب
غلطی دے ہو قائل منگن اہل یہود معافی
مال غنیمت اُنہاں تائیں واپس کرن تمامی
مذہب دی آزادی دتی واپس قلعہ بھی کیتا
اہل یہوداں وعدہ کیتا نال آرام دے رہیے
زینب بنت الحارث ہے سی ہک یہودن بیوی
سب یہوداں سازش کر کے اُسنوں جا سکھلایا
لقمہ ہک جاں سرور عالم اس کھانے دا کھاون
رب نے اپنے فضل کرم تھیں انتھوں جان بچائی
بشر صحابی پاک نے رج کے کھادا سی ایہہ کھانا

بنت نیار اوہ ہو وکن جے ول شیر کرن چڑھائی
کر تصدیق اوہ نال بلاون سولہ سو (۱۶۰۰) صحابی
جھا اچانک سر تے پہنچے نقشہ خوب جمایا
فوج اُنہاں دی موقع اُتے نال امدادی آئی
بیٹھ قلعے دے اندر جنگی جوہر خوب دکھاندے
آخر رب سچے نے آپے نصرت سی وکھلائی
اسدی ہی مضبوطی اندر سمجھن راز یہودی
ناز یہوداں دا بھی رب نے وچ شکست ڈبویا
اپنا سب گھمنڈ بلاں وچ خاک دے اندر جاندا
اودھر رحم سخاوی عادت آن کے ہوندی غالب
حضرت لبس معافی والی سمجھن عبرت کافی
قیدی سب آزاد کرائے جو سن وچ غلامی
رحمت دے دریاؤں پانی خوب یہوداں پیتا
ناہیں ہول شرارت والے راہاں اُتے پیئے
اُس نے دعوت آنحضرت دی ہک دن سچ کے کیتی
زہر تمامی کھانے اندر اُسنھیں چا ڈلوایا
سمجھ کے اصلی حالت کھانے اتوں ہتھ اُٹھاون
اُسنوں مارن والا کیہڑا جس لئی حفظ خدائی
زہر دے اثروں جنت اندر کیتا آپ ٹھکانا

اہل یہوداں قول دا پہلا ایہہ پاس دکھایا
نال برحضرت سول گلہ بھی اُنہاں نوں بھجوایا

نشان کریمی ڈاہڈی حضرت ہر جا گھٹے دکھلائی
فضل مثال نہ البسدی دُنیا اندر ویکھن آئی

مسلماناں کا حج

ہجری دے وچ جاں ستویں سالے حج دا موسم آیا
عہد مطابق بیت اللہ نوں لوٹو رب دا دھایا

مومن سارے رل کے کعبے حج کرن نوں جاندے
شوقاں ذوقاں نال فریضہ پورا کر کے آندے

حضرت اہل قریشاں نوں تاں ایہہ پیغام بھجاون
ایس خوشی دے اندر دعوت حضرت دی آ کھاون

نال برسول قریشی کر دے دعوت دی منظوری
آکھن تن نال دی ہوئی حد تشادی پوری

تن دناں تھیں ودھ کے ناہیں اتھے ڈیرے لاؤ
عہد مطابق واپس سارے اپنے گھر نوں جاؤ

تحفہ صلح والے دوں والے ضد ناہیں کجھ کردے
نال آرام دے مومن ٹکے واپس وچ سفر دے

صلح پسندی تے اتفاقوں تک قریشی حالا
راہ سے پھیر آون ہتھے پھل کے چھپیا اجالا

خالد ابن ولید جو ہویا ہے مشہور زمانے
اس وسیلے ہی بیڑا اس دا لگیا خاص ٹھکانے

ابن العاص جو ملک عرب دا نامی بہتا شاعر
جیہڑا اوچ فصاحت دے سی فن سخن دا ماہر

جیہڑا پاک نبی دا بنیا دشمن ہے سی جانی
اُس بھی ایسے حیلے اندر ڈٹھی پاک نشانی

چل اسلام دے رستے اُتے انہاں نام کمایا
دین سچے دا کونے کونے جا کے شان وکھایا

برکت دین خدائی والی ایہہ سب بخشیں اعلیٰ
جے ایہہ خلق دے نور دا کردا عالم نوں متوالا

تیر تفنگاں تے شمشیراں طاقت ناں اوہ پائی
جیہڑی صدق صفا دی خصلت اندر ویکھن آئی

کھول کے اج تاریخاں ویکھو نظر ایہہ سب آوے
بن تلواروں دین خدائی جگ دے وچ سماوے

جنگ فساداں والا رستہ اس نے بند کرایا
فضل فساداں روکن والا ظاہر حکم ہے آیا

دعوتِ اسلام بادشاہوں کو

ایسے ستویں سال دے اندر اس نوں لاگے دوالی
بادشاہاں نوں دین سچے دی دتی آن وکھالی

ہِک دن سب صحاباں تائیں حضرت پاس بلایا
مجلس اک اکٹھی کرکے اُنہاں نوں فرمایا

دین اسلام دی رحمت سارے عالم خاطر آئی
ناں محروم جہان دے اندر اِس تھیں رہوے کائی

وقت ایہو ہے سب نوں جاکے ایہہ پیغام سنائیے
دُنیا اندر بھُلیاں تائیں رستے وَل بُلائیے

ایسے بدھ حضور پھر اپنے ہتھوں لکھدے نامے
دسدے کھول حقیقت اصلی ہر خاصے ہر عامے

حضرت عیسٰے پاک پیغمبر خود ایہہ سی فرمایا
بنی اسرائیلیاں نوں ہی رستے پاون آیا

ہور تمامی نبی بھی ہِک ہِک ٹولے ولے آئے
اپنے منصب باسب نے پورے حداں وِچ کرائے

اُسپر پاک محمدؐ سارے عالم خاطر آون
ہر ہر کونے ہر ہر جا گھے ربی نور وکھاون

دین خدائی آپ دے اُتے کامل ہوکے آیا
سارا درس حقیقی ایتھے شامل ہوکے آیا

مذہب دے ترہائیاں نوں ہُن شربت آپ پلاون
کوثر والا رستہ ساری دُنیا نوں وکھلاون

ایسے خاطر آپ نے قاصد ہر پاسے بھجوائے
گردے دے سلطاناں نوں بھی ربی حکم سنائے

ہرقل قیصر روم سی کسرٰے شاہنشاہ ایرانی
شاہ مقوقس مصر دا نالے نجاشی حبشی جانی

منذر شاہ بحرین دے اندر ہودہ وِچ یمامہ
وِچ دمشق دے بن حارث سی منذر اصلی نامہ

سب دے ولے آنحضرت نے دعوت بھیجی دستی
خوب سفیراں وِچ وکھائی اصلی دین دی ہستی

طرف ہسیجی شاہاں حضرت بھیجی خاص نشانی
وِچ خطاں دے اندر کینی ایہہ آیت قرآنی

۱؎ لَا تُفْسِدُوْا فِی الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا۔

اہلِ کتابو! آؤ ایسی گل اُتے رلجائیے ۱؎ — جس وچ مُول نہ آپس اندر فرق ذرا بھی پائیے
باہجھ خدا دے ہور کسے نوں نا معبود بنائیے — ہور شریک نہ اُسدا کوئی دنیا وچ سدائیے

اُس خدائے پاک دا درجہ ناں ہن مول گھٹائیے
آپس وچوں بعضیاں دی ناں ربّی شان وکھائیے

شاہ ہرقل کے نام خط

دحیہ کلبی قیصر دے تے نامہ خاص پہنچایا — اس مطلب دا جسدے اندر سی پیغام سنایا
وحدت دے دریا دے اندر غوطہ جس لگایا — گو ہر دین سلامت والا اُس نے سمجھیں پایا
میں اس دین حقیقی والا رستہ کھول دکھایا — آپ نوں اج ہدایت والی منزل ول بلایا
اسنوں آپ قبول جو کرسو دین دُنی نوں پاؤ — ورنہ ساری قوم دی طرفوں آپ ہی اگے آؤ"
قیصر نامے پاک نوں وچ درباراں کھول سنایا — سارے لوکاں تائیں اسدا مطلب پھر سمجھایا
خواب دے اندر پہلے سی کجھ آپ اشارہ آیا — نامے پاک نبی نے دل تے ڈاڈھا اثر جمایا
پادریاں پر اُسنوں جا کے خوف دلایا بھاری — آکھن تینوں تھیں نفرت کر دی قوم تیری اج ساری
بہتر ہے جے اسدے پچھے نام نہ اسدا لیویں — مت کل اسدے بدلے اپنا تاج بھی ہتھوں دیویں
ہرقل ایسا رعب دے اندر آیا اس تقریروں — مول نہ اُس آزادی پائی دُنیا دے زنجیروں
ٹال دتا سب لوکاں تائیں اُلٹا فند چلا کے — آکھے ہیں تاں پکا کیتا لوکاں نوں آزما کے
جسدی قسمت اندر ناں سی راہ ہدایت والا — فضل نہ آ جیا تاں ہوئے بھریا کدی پیالا
ربّ ہدایت کردا جس تے نظر کرم دی کردا — جس تے قہر خدائی ہووے وچ ضلالت مردا

۱؎ یٰاَھْلَ الْکِتٰبِ تَعَالَوْا اِلٰی کَلِمَۃٍ سَوَآءٍ بَیْنَنَا وَبَیْنَکُمْ الخ (آل عمران)

اِک اوہ ہین جنہاں نوں عنبوں ملدا فیض جہانی ‏ ‏ دوجے رہندے وچ ہنیرے اکھیوں ہاک نشانی

واہ تقدیر خدائی کیویں ظاہر ہوندی آ کے ‏ ‏ ہا ہیں کئی پیاسے کنڈھے ندیاں دے پہنچا کے

اِکناں روشن روز دے اندر دیویں ناہیں اکھاں

اِکناں وچ کھوہاں دے ہوون تیرے فضلوں رکھاں

کسرےٰ شاہ ایران کے نام خط

خسرو شاہ ایران دی وَل حضرت جو لکھوایا ‏ ‏ ابن حذافہ عبداللہ نوں اُس دے نال بھجایا

اُس نامے دی خاص عبارت وچ کتاباں آئی ‏ ‏ ہیں پنجابی لفظاں اندر اینویں آکھ سنائی

شروع خدا رحمٰن دے ناموں جس دی شان رحیمی ‏ ‏ رحمت والا بخشش والا جس دی ذات قدیمی

طرفوں خاص پیغمبر اُس دے نام محمدؐ جس دا ‏ ‏ کسرےٰ وَل ہے نام جو فارس وچ وڈیرا دِسدا

سب سلاماں اُس نوں جیہڑا رستے صاف تے آوے ‏ ‏ جو ایمان خدا دے اُتے نال رسول لیاوے

جیہڑا ایہہ سمجھے خدا دے کوئی ناں معبود بناوے ‏ ‏ پاک محمدؐ بندہ رب دا نام رسولی پاوے

جیہڑا انہاں قولاں اُتے شاہد آپ کہاوے ‏ ‏ اُس دے اُتے ایس سلاموں ہر کن سب دکھاوے

میں تُساں پیغام خدائی وَل تے سد بلاواں ‏ ‏ میں انساناں اندر رب دا خاص رسول سداواں

زندہ لوکاں تائیں دساں خوف خدائی قہر دا ‏ ‏ منکر اُتے قول خدا دا پورا ہوسی دہر دا

آ جاؤ اسلام دے وَل تے رہسو خوب سلامت ‏ ‏ نہیں تے قومی بوجھ تمامی جھل سو روز قیامت

عبداللہ نے جا دربارے اندر خط پہنچایا ‏ ‏ اِک وزیر وڈے نے سارا پڑھ احوال سنایا

سُن پیغام خدائی کسرےٰ غصے اندر آوے ‏ ‏ آکھے "کون محمدؐ میں تھیں پہلے نام لکھاوے"

نامہ نبوی پُرزے پُرزے کر کے آپ سٹیندا ‏ ‏ نالے وہ مغروری اندر حکم ایہہ فوری دیندا

یمنی حاکم جیہڑا ایہنوں دنت خراج گذارے
جھب اوہ پکڑ محمد تائیں لے آوے دربارے

واپس آن سفیر نبی نوں واقف کیتا حالوں
فرمایا ہن پرزے ہوسی ملک اسدا اس چالوں

دوجے پاسوں حاکم یمنی بھیجے دو سپاہی
جیہڑے شہر مدینے دے تے ہو ملے پل وچ راہی

جاں ایہہ پکڑن والے دونویں خدمت اندر آئے
ویکھے آپ خبر ایہہ دونویں واپس جا پرتائے

فرمایا اس مولے میرے شاہ نوں مار مکایا
ویکھ خدائی قدرت کیویں رب اعجاز دکھایا

جس راتیں سردار جہاندے مور سپاہی پھیرے
کسرے پتر ہتھوں مویا اسے وچ اندھیرے

یمنی حاکم اتے جاں سب حال عجائب کھلدا
دین دا اوہ میزان دلے تے نال خوشی دے تلدا

پھیر ایران اسدے مگروں ڈھٹھی خوب تباہی
پرزے پرزے کاغذ وانگوں ساری ہوندی شاہی

مشرق اندر اوہ ہی ہیسی ایہہ دولت ایرانی
تھوڑے عرصے اندر اسدی ہوندی گم نشانی

صاف خدائی قہر جہاں نوں اپنا خوف دکھایا
نامہ نبوی پھاڑ کے کسرے نے کی فیض اٹھایا

مزہ کجھ اس تحقیر دا ظاہر مولا خوب چکھایا[۱]
کسرے دے مغرور سرے نوں پتر ہتھ کٹایا

جسنوں کسرے پکڑن خاطر دتا حکم تماہی
اوہ ہی یمنی حاکم پاندا جھب برکت اسلامی

پرزے پرزے نامہ کرکے جیوں سلطان اڈاوے
سب حکومت اسے حوالے اسدی رب وچ نجائے

لج محبوب پیارے والی اللہ پاک رکھائی
شاہ ہراج کتاباں اندر اسدی کل خدائی

قہر خدائی جس تے ہووے اسنوں کون بچاوے
جسدی عزت آپ ودھاوے اسنوں کون گھٹاوے

واگ زمین آسماناں والی جسدے ہتھیں ساری
اسدی قدرت سارے جگ تھیں ہوندی ویکھ نیاری

جھب گدا نوں شاہ بناوے تختوں سٹ الارے[۲]
تارو ڈوبے ندیاں اندر اتارو نوں تارے

اسدے فضلوں باہجھ جہاں وچ ناہیں ہور سہارا
فضل جہاں تے مہر کرے چا آپے بخشنہارا

[۱] مزق اللہ ممذکرہ ۱۲ [۲] تعز من تشاء وتذل من تشاء ۱۲

شاہ نجاشی کے نام خط

عمرو ابن امیہ نوں حضرت طرف نجاشی بھیجن
دین خدائی وچ تے اسنوں انہیں لقب تھیں بھیجن

نام خدا جیہوں اوّل شروع ہویا سر ناواں
اسدے خاص رسول محمد وتوں حال سناواں

شاہ نجاشی اصحم جس دی ملک عرب وچ شاہی
اسدے ول ایہہ چٹھی جا کے کر دی کوں آگاہی

رکھے رب سلامت تینوں اندر اس زمانے
اوہ رب جس دی تعریفاں دل لیاواں حرف زبانے

جو قدوس سلام تے مومن نال مہیمن اعلیٰ
اسدی بعد ثنا دے ظاہر دل دا کرساں حالا

عیسیٰ بن مریم بھی اعلیٰ ہے مخلوق خدائی
اسدے حکموں مریم اندر روح صفائی پائی

مریم پاک عفیفہ نوں اس امروں حمل کرایا
اپنے نفخ الروح تھیں پھر اس عیسیٰ پاک بنایا

اس خدا نے پیدا کیتا روحوں عیسیٰ اپنیوں
آدم نوں بھی نفخ الروح تھیں آپ بنایا جیویں

میری ہے، ایہہ دعوت تینوں سن ایمان لیاویں
واحد ذات خدائی لئی توں باجھ شریکاں یادیں

تابعداری پاک خدا دی نال دلے دی کریں
میرے رستے تے تعلیماں اتے بھی اکھ دھریں

سچے دل دے نال توں میرا آکھا سچا جانیں
ہیں ہاں خاص رسول خدا دا اینوں خوب پچھانیں

میرا اک چچیرا بھائی جعفر نام سداندا
اس تھیں پہلے نال جماعت آپ دے پاسے جاندا

اسنوں ہیں بھجوایا ہے سی سمجھیں نال وڈیائیاں
نال آراماں اسنوں رکھیں شاہا اس مرکانے

شاہ نجاشی چھوڑ تکبر تینوں راہ دکھاواں
تینوں تے دربار تیرے نوں اللہ ول بلاواں

ویکھیں تینوں حکم خدائی سارا اج پہنچایا
کھول کہے تینوں حال تمامی خط اندر سمجھایا

بہتر ہے جو راہ آویں میری من نصیحت
جو کوئی سدھی گل تے آوے رہسی انت سلامت

شاہ حبشہ نوں خط جو لکھیا کھلیا حال تمامی
دل تھیں حبشہ قبول کریندا اوہ تحفہ اسلامی

قول زباناں پکے کرواناں دلی تصدیقاں ۔ بیٹا رہا بھیج مدینے دسیاں سب تحقیقاں

ایسطرح دے ہوراں وی تے حضرت بھیجے نامے ۔ نور خدائی دے چمکائے وحدت دے پیغامے

جیفر ۔ عبد عمان دے دوالی اس تھیں فیض اُٹھاندے ۔ دونویں بھائی اس پیغاموں طرف خدا دے آندے

منذر شاہ بحرین بھی اینویں جھب ایمان لیاندا ۔ منذر بن حارث ناں اپنے ملک دے مشغول جاندا

شاہ مقوقس مصر دے اندر خوب تنازع کردا ۔ من صداقت اسدی اپیر ناہیں پار اُتردا

ہوزہ ملک یمامہ اندر حاکم سی عیسائی ۔ سُن پیغام نبی دا اس نے شرط انویں بک لائی

آکھے جے اسلامی سارے بینوں شاہ بناون ۔ تاں اسلام دے حلقے اندر میری گردن پاون

ایپر دین پچھے نے تاہیں رسنہ ٹھیک بنایا ۔ دنیا دے اس لالچ ناہیں ایتھے سود اُٹھایا

جس وچ نور خدائی ہووے اُسنوں لوڑ نہ کوئی ۔ جو بھریا دے دنیا اُتے بھلدا جاندا سوئی

مذہب جے ایہہ لالچ دیکھے اپنے دل بلاندا ۔ تاہیں فتنہ[1] ۔ مال لوں مولیٰ وچ قرآن بتاندا

دین اسلام ترقی کردا ہر دم وچ غریباں ۔ جنہاں مال جہان دا ناہیں آیا وچ نصیباں

قدرت دا ایہہ پانی لیکے بوٹا پھلدا پھلدا ۔ دنیا وی اس حرص ہوا تھیں بھید نہ اسدا کھلدا

جس نے دین دُنیا خاطر ظاہر ڈھونگ رچایا ۔ عقبے اندر اُس نے ڈیرا دوزخ وچ بنایا

دین دے اس دریا دے اندر جو کوئی غوطہ کھاندا ۔ بھار جہان دی دولت والا کنڈھے دھرکے جاندا

جو کوئی مال سمیٹن خاطر کھوہ وچ بارے چھالاں ۔ فضل نہ ہر گز پار اُترسی تک لو روز مثالاں

غزوہ موتہ

بنی غسان مسیحی ہے سی حاکم اُس زمانے ۔ شام دی حداں اُتے بُصریٰ اندر شہر سیانے

[1] اِنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۔

شرحبیل ابن عمرو کہاندا بہت غرور وکھاندا
اوہ ملعون نشے وچ سارے بھل جاوے دستوراں
سپ دا کم ہے ڈنگ چلاون ویلا وقت نہ ویکھے
بھاویں اُسنوں ساری عمراں کھنڈاں دودھ پلاوے
اس حاکم بھی سپے وانگوں موقع مول نہ جاتا
گھر آئے نوں قتل کرایا حکمت دس نرالی
قتل سفیراں دا کروانا کم نہیں معمولی
حارث دا ایہہ قتل بھی ہے سی جنگی ڈھول بجاون
شرحبیل بھی اس طریقے ولوں کروا خوب تباہی
قیصر روم بھی اس گل اندر اُسدا سی امدادی
آنحضرت نوں خبر جے ہوئی لاون مول نہ دیری
فوج اسلامی اندر نامی ہے سن بہت بہادر
حضرت پر سر عسکر سب دا زید غلام بنایا
ویکھ اخوت دین سچے دی کیویں شان وکھائی
ہک غلام دے تابع کرکے بھیجے ناماں والے
موتہ دے میدان دے اُتے فوجاں ہوئن مقابل
جام شہادت والے اس وچ مومن بہتے پیون
گھاٹا بہت اُٹھاندے نال نہ پچھے قدم ہٹاندے
اوڑک مسلماناں تائیں مولا فتح وکھائی

حارث نامہ نبوی لیکے اُسدے پاسے جاندا
حاکم حکومت وچ نہ ہوندا اثر کدیں مغروراں
دشمن نے سب سجناں کھدا اندر ہکو لیکھے
پرواہ موقع جس دم لگدا اپنا وار چلاوے
ناہیں اوس سفیراں والا رتبہ کجھ پچھاتا
جرم ایہو جے دین دی اُس نے بنتی آن وکھالی
جنگاں دی بنیاداں رکھن بین سفیراں سیلی
دوجے پاسے نوں اس حالے وچ میدان بلاون
لکھ جواناں والی کروا فوج اکٹھی بھاری
سوچن دین الٰہی والی اس جنگوں بربادی
تن ہزار مجاہد بھیجن ایدھر نال دلیری
بڑے بڑے انصاری نالے سن مشہور مہاجر
سہرا سرداری دا اُس دے سر تے آپ لگایا
خاک نوں سورج کولوں ملدی ایس اندر وڈیائی
اس دے وچ شان وکھاون شان گماناں والے
حق دا نور ادھر سی دوجے پاسے چھایا باطل
نام خدا دے اُتے صدقے جسموں جاناں تھیون
زخماں اندر چور بھی ہوکے اگے ودھدے جاندے
دشمن زور وکھاکے ڈاہڈا بھس سرے تے پائی

ہور نتیجہ مول نہ ہوندا اس غزوے اندر
ایہہ پر ظاہر رتبہ کر دا دین سچے دا برتر

دین دے نام اُتے کد مومن مرنے تھیں بھی ڈردے
فضل لڑائی لکھاں سنگے تن ہزاراں کردے

فتح مکہ

ہجری ڈالے اٹھویں سالے ہور کھائے چالے
قدرت نے ظاہر کیتے اپنے بھید نرالے

بنو بکر تے بنو خزاعہ دو مشہور قبیلے
آپس اندر جنگ کرن دشمنت بناون حیلے

صلح حدیبیہ وچ شرطاں اندر ایہہ سی آیا
ہور قبائل بھی جاں چاہون لیون چین سوایا

ایس مطابق بنو خزاعہ مسلم دوست بناندے
پر بنو بکر اہل قریشاں دے نال انگ لگاندے

بنو بکر اتے بنو خزاعہ کردے شروع لڑائی
نالے اپنے یاراں دے لئی دو نویں دین دہائی

حضرت نال ایہہ آکھ سناندے اساں نہیں کجھ کرنا
عہد جو کیتا نال زبانے اُسے دا دم بھرنا

بنو بکر ملے نال قریشاں سانوں ہے مجبوری
جے ہن لڑیئے نال اُنہاں دے شرط نہ رہندی پوری

دوجے پاسے آن قریشی فتنے ہور جگاندے
عہد قراراں تائیں ناہیں نظری وچ لیاندے

بھیس وٹا کے راتیں جا کے سنت سردار قریشی
بنو بکر دے نال رفاقت اندر لڑدے وحشی

سنگ دلی دے اندر ظالم حداں توڑ مکاون
خونخواری مکاری اندر پورا زور لگادن

قاعدہ اوس زمانے اندر ہے سی سخت پکیرا
خانے کعبے تھیں سب لیندے امن امان وڈیرا

قاتل خونی بھی جو کوئی کعبے اندر جاوے
جد تک اُتھے رہندا ہے ناہیں مول سزا اوہ پاوے

سارے ملک عرب دا معبد ہے سی خانہ کعبہ
عزت حرمت اسدی دا سی جانوں ودھ ملاحظہ

اس جنگ اندر جدوں خزاعہ کعبے اندر آئے
خونخواراں نے اتھے بھی ناں پچھاں قدم ٹکائے

پاک حرم وچ آ کے ظالم قتل کریندے لوکاں
ایتھے تک جاں حالت ہوئی ظاہر ظلم ستم دی
وفد بنا کے بنی خزاعہ شہر مدینے آ گئے
آنحضرت نوں دسّی اُنہاں دشمن دی بے باکی
پاک حرم دی جیویں ظالم کردے سن رسوائی
حضرت جاں ایہہ حال سُندے قاصد ہک بھجاون
یا تے خون جو اُنہاں کیتے خون بہا اوہ دیون
ایہہ بھی جے منظور نہ ہووے جھب اعلان کراون
شرطاں اہل قریش ایہہ سُن کے دیر نہ مول لگیندے
ایس طرح اُس عہد وفا نوں آپے توڑ مکایا
حضرت نوں معلوم جو ہوندی اُنہاں دی مکّاری
مدت کولوں امت قریشی تنگ کریندے آہے
ترن دفعہ اوہ یثرب اُتے کر کے گئے چڑھائی
آخر پاک حرم دی عزّت ناہیں دل وچ کردے
چارہ ہور نہ باقی کوئی اِستھیں رب وکھایا
ماہ رمضان مبارک اندر ہوندی فوج روانہ
لشکر ایہہ اسلامی ہے سی ڈاہڈا جوشاں اندر
قدم قدم تے گونجدے جاندے سن نعرے تکبیراں
وچ نورانیت دے حضرت سوہنے سن دنیاں خبرا

بیت اللہ دی عزت لئی بھی جھجھن ناہیں لوکاں
تیغ کفاراں دی نال کعبے اندر بھی آتھم دی
اپنی لاچاری دے قصّے سارے آن سُنائے
بنو بکراں تے نال قریشاں والی بھی سفاکی
لفظاں اندر ساری حالت اُنہاں کھول وکھائی
شرطاں ترن قریشی لوکاں اگے آپ سناون
بنو بکر دی امداداں اندر یا ناں حصّہ لیون
صلح حدیبیہ نوں مونہوں کہہ کے ختم کراون
تیجی شرط خوشی خوشی اوہ چا منظور کریندے
شکر کرن جو موقع ایڈی چھیتی ہتھیں آیا
ناں تدبیر کوئی بھی ایسی نظراں اندر کاری
کیہڑے ظلم جو اُنہاں ناہیں کر کر خوب وکھائے
دین نوں ملیا میٹ کرن تھیں فرق نہ کردے کائی
تلواراں دے نال نمک اوہ زخماں اندر بھردے
ہلّے دل چڑھائی والا حضرت حکم سُنایا
دس ہزار خدا دے بندے کردے سفر یگانہ
وحدت والا ٹھاٹھاں مارے وچ حجاز سمندر
بجلی وے ہک وربا وانگوں نظر آون شمشیراں
اَج اوہ دُنیا اکھیوں ڈٹھے فرق نہ زیراں براں

استثنائے دے اندر رب نے ہے سی ایہہ فرمایا
اج اوہ دس ہزار قدوسی نظراں اندر آئے
شہروں باہر منزل اُتے حضرت ڈیرہ پایا
ہر ہر ڈیرے اندر راتیں مسلم اگ جلاون
عام نہ لشکر اندر کوئی راتیں اگ جلاوے
ایتھے ناں پر خوف ذرا جہ ہمت والے کردے
مقصد ایس تھیں سی جو دشمن رعب اندر آوے
آپ نوں ایہہ منظور نہیں سی قطرہ خون وگانا
ایہہ اک امر خدائی ہے سی آپ مکے نوں آون
ابو سفیان جو حضرت دا سی دشمن پکا جانی
راتیں شہر مکے تھیں باہر نکل اکلا آیا
جتھوں نظر اُٹھاندا اگوں لشکر نظری آوے
قدم اگیرے دھردا دھردا پہنچیا آ کے نیڑے
اک اکلی جندڑی واجاں وقت تزن دا آیا
جا حضرت عباس دے اگے اپنا حال سناندا
پھر عباس لیجاندے اسنوں خدمت وچ نبی دی
ابو سفیان اوہ جس نے وچ عداوت عمر گذاری
ابو سفیان کہ جس نے جنگ احزاب دی منزل ماری
ابو سفیان جو کفر دی دسدا ہر دم تیز کٹاری

دس ہزار قدوسی لیکے کوہ فاراں نوں آیا"
جنہاں شہر پاک دے وچ تہتد تے مکے آن لگائے
لشکر نوری تاریاں انگن وچ میداناں چھایا
دشمن نوں ایہہ نقشہ اپنی طاقت دا دکھلاون
مت کدی چمکارا سنیاں دشمن وچ جگاوے
غیبی جو امداداں پاون اوہ پھر کس تھیں ڈردے
اینویں کر کے جنگ نہ ہرگز پلے خواری پاوے
کم سی حضرت دا اس راہوں جنگ نوں دور ہٹانا
بیت اللہ نوں کفر تے شرکوں آکے پاک کراون
سب تھیں پہلے آپے آکے لین الفیض حقانی
لشکر اسلامی دی قوت دا اندازہ پایا
نوری اک سمندر رہر دم اکھاں نوں چندھیاوے
ویکھ خدائی حکمت کیویں جھگڑا آپ نبیڑے
رنج ولے دی کر کے خوف تمامی دور ہٹایا
صدق صفائی یاروں تعبہ دا جا کے در کھڑکاندا
وچ وکھاندے اسدے دل دی اجڑی جاندی کھیتی
ابو سفیان جو دین مٹاون دی کردا تیاری
ابو سفیان جو بغض دی رکھدا من اندر جنگاری
ابو سفیان جو کبر غروروں رکھدا طاقت بھاری

اَج محبوب خدا دے اگے آپے ٹُر کے آندا
عفو دی بھیک اوہ منگن آیا اَڈ کے دامن خالی

اودھر سب جہان دے ہادی راہ وکھاون والے
دُکھاں سر تے سہہ کے اگوں سکھ لیاون والے

بخشش دِتا تے عفو دیاں سب جھولاں وچ کھاٹیا
ابو سفیان خدا دے راہ تے آپے ٹُر کے آیا

جِہناں کُفر دیاں سن لگیاں مدت بعد تُڑائیاں
صبح ہوئی تاں حضرت نے ایہہ عامی حکم سنایا

جیہڑا شخص پناہ خود منگے اُسنوں قتل نہ کرنا
کعبے اندر جو کوئی ہووے اُس تے نظر نہ دھرنا

زخمی تے بھی رحم ضروری نسدے سول نہ پھڑنا
ایہہ اعلان سُنا کے حضرت فجری کوچ بلاندے

ابو سفیان اجازت لے کے شہر نوں پہلے آوے
بندے آن خدا دے ساڈے سر دے اُتے پہنچے

اُنہاں اندر کھوٹ نہ کوئی دل وچ انت صفائی
اج لڑائی کرنی ناہیں کم کسے بھی آوے

نیں ایمان لیا کے اپنا فرض کیتا ہُن پورا
ابو سفیان دی بیوہ ہندہ گل جاں ایہہ سن پائی

داڑھی پکڑ کے شوہر والی ظالم پٹ سٹیندی
گل وچ پلہ پا کے گردن عجزوں آن جھکاندا

رحمت دا اوہ طالب ہویا پکڑ سوالی ڈالی
عفو دے چشمے تھیں ہر کھیتی آب پہنچاون والے

ابو سفیان نوں فیضوں ناسن دور رکھاون والے
ملے تھیں اج بخشش والیاں آپ دس وڈیائیاں

کلمہ پڑھ توحید دا کیتا پچھلا سب بخشایا
دشمن گل دا اج آہوندا شامل اندر بھائیاں

اِسدی پابندی دے اندر اگے قدم دھرایا
ناہیں قتل کرن نوں کسے مکانے اندر وڑنا

ناہیں ابو سفیان دے گھر وچ وم بھی خونی بھرنا
ناہیں جوش دے اندر آ کے پہلے ہرگز لڑنا

ویکھ محافظ کعبے والے کعبے دے ول آندے
حضرت دا اعلان سُنا کے سب نوں ایہہ سمجھاوے

اوہ ایمان دی خبراں نال جگاون سُتے پہنچے
فوج دلاور نال اُنہاں دے سر تے فضل خدائی

جس وچ عقل وی ہر تی ہے کیوں گھاٹا پھیر اُٹھاوے
آ دُسدے ہے راہ تے سارے پیو شراب طہورا

وانگ چڑیلاں اُٹھی ڈاہڈی قہر غضب وچ آئی
تالے سب قریشیاں تائیں ایہہ آوازہ دیندی

سنو بہادر شیر جوانو ہیں دیر ذرا کچھ لاؤ۔
اتنے اندر لشکر دین دا داخل شہریں ہوندا
حضرت دا ایہہ حکم سی گھر راہوں فوج ایہہ آوے
بنی سلیم قبیلہ ہے سی سب نخیں لگے آندا
شہر دی اُتلی طرفوں جاں ایہہ بنی سلیمی آون
عکرمہ بن ابی جہل اتھے سی اپنا ڈیرا لایا
خالد دا جاں دستہ پہنچا آکے اس مقامے
حضرت جتھے امن امانوں جنگ فساد مٹائے
خالد ویکھ کے حدّوں ودھ کے ایہہ دشمن ایمانی
مرد اٹھائی کفر دے ایسے رن وچ مارے جاندے
کوئی مقابل ہور نہ آیا تک شوکت اسلامی
حضرت سب نخیں پہلے کعبے خانے دیول آئے
تین سو سٹھ بتاں دی گنتی تاں سی کعبے اندر
حضرت سوٹھوں پڑھدے جاون ایہہ آیت قرآنی
نالے سب بتاں نوں سوٹی سینئی آپ گراون
ابن طلحہ عثمان نوں پھر آں حضرت سد بلایا
دو رکعت نماز ادا پھر شکرانے دی کیتی
اسدے بعد ایہہ کنجی واپس پھر عثمان نوں دیندے

بڈھا پاگل ہویا اسنوں مار کے عقل سکھاؤ
خوف نال قریشی ہر اک ہو بے جان کھلوندا
شہر دے اندر رکیو راہوں نال ایہہ لشکر دھاوے
خالد ابن ولید بہادر سی سردار اُنہاندا
اگوں دشمن آن لڑائی والی اگ جلاون
وڈے دشمن دینی سعد کے ٹولہ اوس بنایا
حملہ اُنہاں اُتے کیتا اُسلی بے آرامے
و مومن اس تیر چلا کے اتھے قتل کرائے
تیغ تبر دے نال بنایا ٹولہ ایہہ شیطانی
وماں بپلاں دے اندر خالد جھگڑا پاک کراندے
ابھی ایہی جان وا کردے ہے سن فکر تمامی
بعد طوافوں اوہ رجا کے ہور نظارے پائے
بیت اللہ ایہہ بنیا ہے سی اُنت بتاں دا مندر
"حق آیا تے باطل ہٹیا۔ باطل مٹن نشانی"[ع۱]
دور پلیتی اس جا گھے دی آ کے خوب کراون
کنجی لے کے اس تھیں خانہ کعبہ آپ کھلایا
سب تعریفاں اسنوں جس نے کیتی دور پلیتی
اہل قریش دے اتے کیویں بخشش آپ کریندے

ع۱ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوْقًا ط

آحضرت عباس نے سی اسو ویلے عرض گذاری
اُس رحمت دو عالم والی اگوں ایہہ فرمایا
پھر عثمان نوں آکھن سکنجی پاس تساڈے رہسی
تک اخلاق نبی دی وسعت ابی طلحہ نہ رہندا
اِسدے بعد قریشاں تائیں حضرت سد بلاندے
اوہ قریش جنہاں نے اَج تک کسر نہیں سی چھوڑی
اوہ قریش جنہاں تکلیفاں حد ودھ دکھائیاں
اوہ قریش جنہاں نے جسموں ڈاہڈے لہو وگائے
اوہ قریش جنہاں کڈھ دیسوں کیتے دور نمانے
اوہ قریش جبش جنہاں نے کیتی جا مکاری
اوہ قریش جنہاں کل مومن بکرے وانگ کہائے
اوہ قریش جنہاں وچ یثرب جنگ فساد مچائے
اوہ قریش جنہاں کل دین مٹاون دی سی ٹھیٹی
دِل وچ خوف نے خطرہ ہے سی کیتے پاپ ہزاراں
آور باررحیمی اندر مجرم سب کھلوتے
ایہہ پر دوہ پلاسے ہے سی قائم صفت کریمی
اوہ جس وند شہید کرا کے طیش نہیں سی آیا
اوہ جس لکھ مصیبت سہکے منگیا فضل الٰہی
اوہ جس جن ملائک سب تھیں مخلوق دسن ہانے

بنی ہاشم نوں کنجی والی کرو رعایت بھاری
اَج سلوک عطیے[1] والا روز خداؤں آیا
تُساں تھیں جو کوئی کنجی لیسی قہر خدائی ہسی
لَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہ دا کلمہ دِل تھیں کہندا
سب سردار امیراں تائیں ہک جا جمع کراندے
اَج ولاندے اندر ناں سی شرم اُنہاں نوں تھوڑی
اَج اوہ خدمت اندر آئے اکھیاں دھرتی لائیاں
اَج اوہ خون اُنہاں نوں سارے نظری اندر آئے
اَج اُنہاں نوں دھرتی ناہیں دیندی محل لُکانے
اَج سپاہیاں ہتھے لاکے سن مجرم درباری
اَج کرتوتاں والے کھارے سرتے آن اُٹھائے
اَج لڑائی باہجھوں قیدی بنکے آپے آئے
اَج اُنہاں دی اکھیاں اگے آندی سی خچ ویتی
تاہیں اَج سزاواں دسن اُنہاں وچ شماراں
گل وچ انت سپاہی کارن پلے دسن رنگے
جس نے گھٹی اندر لیتی ہے سی انت حلیمی
بخشیں میری قوم نوں جس اُس ویلے سی فرمایا
جس ہر دشمن ووتی اُتے رحمت سی برسائی
اَج ایہہ ممکن ناں سی جے اوہ قہر غضب وچ آئے

[1] اَلْیَوْمُ یَوْمُ الْبِرِّ وَالْوَفَاءِ۔

جہاں سب آن اکٹھے ہوئے بندے لے کے نام خدا دا
فضل مخاطب کر کے حضرت وسّن راہ صفا دا

خطبہ مبارک

فرمایا[1] اے اہل قریشو! اج خدا ئے عالی
اصل دے اندر آدم دے ہن بیٹے بندے سارے
اللہ ایہہ فرماندا ہے[2] اے لوگو اساں تہانوں
سب قبیلے کوڑمے اٹھے ہین پچھان کرن نوں
اللہ پاسوں سب تھیں ہاوے ودھیا اوہی عزّت
جاؤ اج آزاد تسیں ہو بخشش دتی آزادی
واہ واہ قدرت ویکھ خدائی نالے عفو کمالی
ناں سی شرط اُنہاں نے کوئی دین دے اندر آؤ
اہل قریش تعجب کردے ویکھ اُنہاں نے سی جی
تنگ کیتا بے حد جنہاں نے اُنہاں تنگ نہ کیتا
مجرم سخت سزا دا قابل پھر پیشی وچ آئے
عکرمہ بن ابی جہل سی جو سب ظلماں دا بانی
جس نے باپ دے وانگوں کیتے عمل ہمیشہ شیطانی

توڑ دتی ہے جہل کبر دی پل وچ کیوں ڈالی
مٹی وچوں پیدا کر کے آپے رب سنوارے
پیدا کیتا ہے اک عورت مرد دے ہی سانوں
ناہیں مان گمان انہاں نے دنیا وچ دھرن نوں
تقوے تھیں جس جگ دے اندر ہتّی پائی دولت
اج دے روز تہانوں ناہیں ہرگز پکڑ خدا دی
آئے سب وچ جہان دے خطرے جاون وچ خوشحالی
ناہیں حکم ہویا کجھ بدلہ کیتے دا بھی پاؤ.
بخشش دتی ویرے دشمن تائیں مول نہ کیتی گرمی
الٹا لیراں لیراں چولا نال کرم دے سیتا
جنہاں ظلم ستم دے چھنڈے آپ گلیں سن پائے
جسنوں بغض دے ورتے اندر دتی ہا پیشانی
دو مومن جس یوم الفتح بھی کیتے عرش مکانی

[1] یَا مَعْشَرَ الْقُرَیْشِ اِنَّ اللّٰہَ قَدْ اَذْھَبَ عَنْکُمْ نَخْوَۃَ الْجَاھِلِیَّۃِ۔

[2] یَا اَیُّھَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاکُمْ مِنْ ذَکَرٍ وَّ اُنْثٰی۔

دوجا وحشی جس نے حضرت حمزہ دے ٹوٹے کیتے
تیجی ہندہ او ہا جس نے حمزہ پاک دا جگرہ
او ہا جس نے داڑھی پٹ کے ابو سفیان دی سٹی
پھر ہبار او جس نے زینب دختر پاک نبی دی
عکرمہ بن ابی جہل دی بیوی اگے آئی
عکرمہ ظالم ڈر دے مارے پہلے نس گیا سی
جاں اس سنیا بیوی اسدی جان خلاص کرائی
باقی بھی ایہہ مجرم سارے جاون ناہیں خالی
اج اس دنیا اندر ڈھونڈو لبھے خوب مثالاں
ایہہ اس ہادی شافع دے ہی حصے اندر آیا
جاں بخشش جاں سب دی ہوئی عرض مہاجر کر دے
ہجرت کر کے طرف مدینے جاں سن گئے صحابی
آنحضرت پر ایہہ بھی ناہیں واپس مول دلاون
راہ خدا وچ جو کجھ چھڈیا واپس ناہیں کر دے
واہ محبوب ربانی واہ واہ تیری ایہہ سلطانی
اج توں سب نوں بخشیں کل بھی انہیں ہی بخشاسیں
اج توں اپنے جانی دشمن سارے بخش وکھائے
روز قیامت جاں کم سارے اکھاں اگے آسن
آ دیسی چھیتی پھر توں سائیں اپنی شان دکھاویں

برچھا مار شہید سی کیتے اندر جنگ دے جا کے
کنڈھ دے کے ونداں نال چبایا خونی دسیا نقشہ
جس نے شہر دی اگ لگائی اوڑک بھی جو چھٹی
مار کے برچھا سینے اندر خود شہید سی کیتی
آ دربار رسالت اندر پائی بہت دوہائی
خالد کولوں ذلت لبھے پٹھ اوہ دس گیا سی
خدمت اندر آیا پڑھدا کلمہ پاک خدائی
بخشش دتا اس نوں ہاں جہاں دی رحمت والے والی
رحم کرن دیاں لبھسن ناہیں ایہو جیہیاں کوئی مثالاں
ہر پاپی نوں ایتھے اوتھے ہر جا لی بخشایا
واپس نال بلن جے سانوں دامن سا ڈے بھر دے
نادوں قریشاں سانبھ لئی سی سب املاک شتابی
اُلٹا سب اصحاباں کولوں حق سارے بخشاون
دنیا اندر قربانی دی کھول مثالاں دھر دے
کیہڑیں الیس جہاں نوں دسی آپے ہور نشانی
اُس دن ڈھیر پاپی دے جا جنت ڈیرے لاسیں
کیہڑیں ناں تیر نام دے والیو کل نوں بخشیا جائے
جیہڑے قریشاں وانگوں ڈاڈھا خوف دلاں وچ پاسن
فضل توں اپنے ہاتھوں چھڈ کے آپ آزاد کر دیں

جنگ حنین اور واقعات متعلقہ

شہر مکے دیاں جاں گردے ایہو خبراں پئیاں
چرچا خوب اسلام دا ہویا ہر کونے ہر گُٹھے
کعبے والے بُت تمامی حضرت نے سن توڑے
بنی ہوازن مُلک عرب وچ ہِک قبیلہ جنگی
اگوں پچھوں ہران تائیں نالے سد بلاندا
لشکر ہِک جرار بہادر کر کے اوہ اکٹھا
آنحضرت نوں مکے اندر گذرے سن دن تھوڑے
خبر ہوئی جاں مکے جے ہُن فوجاں چڑھ چڑھ آئیاں
حضرت پل وچ فوج خدائی لیس کریندے ساری
دس ہزار مجاہد مومن ٹُردے طرف لڑائی
بارہ ہزار جوان بہادر نکلے لے شمشیراں
اس ویلے مسلم ٹولے نوں فخر دلے وچ آیا
جتھوں ایہہ پردیسی شوہدے دیسوں نسدے جاندے
ایپر ناں منظور خدا نوں ہوندی جے مغروری
شان گمان جہان دے اندر کی سو بھے انساناں
جے غیبی امداد نہ ہوندی کون کدی ایہہ تکدا
ابلیس تکبر دنیا اندر جاں بھی رنگ دکھائے

چھوڑ کفاراں نوں ہر جا گھٹے ہُن شان اندروں گیاں
ایپر آخر وار کرن نوں پھیر بندے کجھ اُٹھے
انہاں دے ارمان ولاندے ہر گز ناں سن تھوڑے
سب تھیں پہلے اس راہے وچ کردا خنجر ننگی
بنی ثقیف تے بنی نضر نوں نالے جوش ولاندا
شہر مکے ول ٹُردے سارے کر کے ڈیڈا اکٹھا[1]
دشمن ویکھ کے حال تمامی موقع ناہیں چھوڑے
کفر دے بدلاں چڑھ چڑھ دوں ہاٹھاں کالیاں پائیاں
کوچ کرن دی شہروں باہر کر دے اوہ تیاری
دو ہزار قریشاں بھی ہُن ہمت خوب وکھائی
ودھ کے اگے دشمن نالوں آن لڑن تقدیراں
پچھلے ویلے یاد آون تے ہوندا ناز سوایا
اوتھوں فوجاں لیکے دشمن نالے جان لڑاندے
ایہہ مغروری دھوکا دیندی آس نہ کردی عجزی
باہجھ خدائی امدوں سدھے کم کدوں نا داناں
بدر دے اندر لشکر بھاری ناراں کھا کھا تھکدا
تاں ارادے ربی سدھے اُلٹے انت کرائے

۱۔ مکمل ارادہ۔

کر ابلیس وڈیائی دل وچ توڑوں لین خواری
جاں فرعون تکبر کیتا ذلت تکدا بھاری
اُچے وڈے رکھ ہمیشہ ٹٹ پیندے طوفانوں
بھارے ڈبن وچ دریاواں ہے معلوم جہانوں
چن جاں چودھویں راتیں کردا نور تے مان زماناں
اُڈدے پکھلوں پھاہیاں اندر آن پھساون جاناں
بھرم دلے وچ ڈاہڈا کیتا جاں لشکر اسلامی
دس میلاں تے ملکیوں باہر ہوندی شروع لڑائی
بنی ہوازن تیر چلاون اندر غلبہ پایا
آسوں پاسوں تیر کماناں بدلاں وانگ وساندے
حملہ سخت کریندے ظالم کر ڈاہڈی ہوشیاری
اُکھڑے قدم نہ تاب ذرا کجھ باقی اندر یاون
ہوئے ہولے کھسکے وجن چھڈ میداناں خالی
پچھے پیر نہ ہرگز پایا ہمت مول نہ ہاری
سنگی ساتھی چھوڑ گئے سن آپ نہ ساتھاں چھوڑن
یارلوں تک کے راہ رفاقت یار نہ پچھے رہندے
کیوں منظور خدا نوں ہوندا آپ رہن دکھیارے
جوش ہوئے اندر آ کے حضرت نعرہ تکبیر لگایا

پچھلے نمرود دی سٹی کڈھ خدائی ساری
قدرت کبر نہیں اس بھانے نت کردی بیزاری
سر تے بیر ملن جاں دونویں چھٹدا تیر کمانوں
چمکن بہت جو تارے ٹٹدے اوہ رانیں آسمانوں
شروع کریندا گھاٹا اُسدا مالک دوہاں جہاناں
فضل خدا جاں کردا ناہیں بھاویں اُسنوں شاناں
رب ذرا تاں دکھ دکھا کے کردا دور تمامی
تیر تفنگاں تیغ کٹاراں اپنی آن دکھائی
گھاتاں اندر رہ کے کردے دوجے پاس صفایا
اگوں برچھے بھالے لیکے اپنا زور دکھاندے
دوجے پاسے بھاجڑ پیندی دیکھو بہت لاچاری
سب انصار مہاجر سارے پچھے ہٹدے جاون
اوڑک رہے اکلے رن وچ نبی محمد عالی -
آس خدا دے اُتے رکھن نال یقیناں بھاری
نہیں لگائے ڈاہڈے نالے مکھ نہ اُس تھیں موڑن
تاک محبوب مصیبت اندر یار کدوں گھر بہندے
آپے اوہ لاچاری وچوں انت کڈھیندا چارے
میں ہاں نبی بن عبدالمطلب جھوٹ نہ اس وچ آیا

؏ا أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ - أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ -

حضرت عباسؓ نے بھی اُودھروں اینویں کوک بُلایا
سُن آواز نبی دا نالے سُن عباسی نعرے
پانی وانگوں رڑھدے جاندے قدرت ویکھ خدا دی
رب نے اسدے اندر ہے سی ایہا بھید دکھایا
وچ قرآن مبارک اینویں مولا حال سُنائے[1]
روز حنین تُہانوں جنگی کثرت نظری آئی
"وُسعت ایس زمین دی وی آن تہانوں تنگی[2]
جیہاں نعرے مارکے آنحضرتؐ پھر ترتیب کرائی
جمع ہوئے پھر سب دلاور چھڈکے ڈر بیگانہ
اگے قدم ودھائے سب نے گجھ وانگوں شیراں
خوب لڑائی رن دی ہوئی فرق نہ ووہیں کیتا
آخر اوہی ہویا جیس سی حکم خدا دا ہونا
کچھ اوطاس لگی رن نچ جاندے کجھ طائف نوں
مالک سی سردار انہاں دا اوہ دی سوچن والا
فوجاں تائیں حکم سنایا جاں سب گھر تھیں آون
دل وچ اُس نے ڈھنگ بنایا جنگ شروع جاں ہووے
کدی زنانی چھڈکے پچھے نس کوئی نہ جاوے
وقت برا جاں سر تے آیا مولا نہ آئیاں ہوش تہاں

"اے اصحاب الشجرہ۔ اے انصار" وی بلایا
دے لبیک جہاں آوازاں ہوون اکٹھے ساتھی
برفاں وانگن جم گئے پھر تکدی سب لوکائی
با بجھ توکل اُسدی ناکجھ زور بندے کجھ پایا
مومن نوں اوہ اپنی طاقت اینویں یاد کراوے
"پر ناں کم کسے بھی آوے اوہ کینی وڈیائی"
"کنڈ وکھا کے نسدے ہے سو چھڈ طریقے جنگی"
ہمت پھیر دلاں دے اندر قدرت وَلّوں آئی
دشمن اُتے ظاہر کیتے سب جوہر مردانہ
اُسدے پاسے وس کرائے طاقت نال دلیرا
خون دی ہولی پچ سپاہی کھیڈے وانگوں نردے
دشمن نئیں نس سیدھے اپنے سرنوں پیاں کوئی
مال غنیمت چھڈ انہاں نوں اپنی جان بچائی
جنگ تے آون تھیں اُس پہلے ہور کرایا چالا
ٹبر مال تمامی سارے اپنے سنگ لیاون
غیرت مال بچے وی نالے دل دا اونت سی
خاطر عزت عورت دی اوہ دشمن خوب لڑاندا
بھلا کے خویش قبیلے دشمن سنگے اندر جوش انہاں

[1] وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ - الی وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ -

کئی ہزاراں اونٹ تے بکری بھیڈاں باہجھ حساباں
چھے ہزار مسلماناں لشکر ہتھیں آئے قیدی
تار تار بنا دی جاں ٹُٹی بگڑن ساز تمامی
مکے اندر کفر نے ہیسی پکا کوٹ بنایا

دولت اَنت سبھناں نے اندر چھڈ کے جان اشنا ہوں
ہمت دا پھل کیونکر ملدا قدرت ویکھو ربے دی
جسنوں مارا خدا دی ہتھوں ہووے ہوندا خوار مدامی
وحدت ڈھا دیواراں سبھے اپنا رنگ جمایا

حق نے ہیسی باطل اُتھے کر مغلوب وکھایا
فضل وسیلے جگ کھوہیں باطل نے اپنا بھرم گنوایا

حضرت دستہ بھیج اوطاسوں دشمن دور کرائے
طائف اک مشہور قلعہ سی خوب حفاظت والا
اندر لوکاں سال پکے دی رسد جمع سی کیتی
فوج بھی کافی اندر بیٹھی کر پورے ساماناں
کچھ دن تے محصور تمامی طائف والے رہندے
حضرت ڈِٹھا ہور رشتہ ارت نال ایہہ گل کیسن
دے کے حکم اُنہاں نوں گردوں گھیرا آپ اُٹھایا
ایہہ طائف جس جاگھے وِل اوّل آپ سی آئے

آپ مجاہد باقی لے کے طائف دے ول دھائے
اس دے گرد دے گھیرا پاندا وچ نبی منوالا
ناں سی گھر تھیں نکلن والی مول اُنہاں دی نیتی
اپنے گھر دا شیر کہاندا ہر کمزور ایا ناں
جیویں لومڑ کھُڈاں اندر ویکھ شکاری بہندے
دین الٰہی لوڑ ایہہ جنگاں اندر آ وکھ نہ دیسن
باہجھ حفاظت دین دی نال سی لوچ ہو سمایا
لوکاں جسم مبارک اُتے پتھر خوب وسائے

ڈر دے دبلے آپ اُنہاں نوں انبویں دین دعائیں
"دے ہدایت اُنہاں ربا میرے پاس لیائیں"

قیدیوں کی رہائی

اس جاگھے تھیں پرت کے حضرت پھر اُتھائیں آوندے
جتھوں جنگ دے اندر بنی ہوازن لُٹ کے جاون

مول نہ حضرت دل وچ چاہندے جے اوہ سارے قیدی
نال گھراں نوں لیکے ونجن سب مجاہد غازی

آپ اوہ لیکن جے کوئی اُنہاں لوکاں وچوں آوے
بال بچے ایہہ بنی ہوازن والے آن چھڑاوے

چھٹے بندے اس عرصے اندر خدمت پاک نبی دی
حاضر آکے واپس منگن جنگ دے سارے قیدی

حضرت فرمایا ہیں پندرہ دن تھیں پیا اُڈیکاں
اسپر بنیوں حصے کولوں ناہیں ودھ توفیقاں

اپنے حصے دے سب قیدی ہیں آزاد کریساں
ناں پر قول تمامی لشکر دے توں ہیں اج دیساں

فجری وقت نماز دے جیکر تسیں اکٹھے آؤ
عام جماعت اگے اپنی ایہو عرض سناؤ

شاید اسدے وچوں کوئی صورت ہی بن جاوے
دلدی سب مراد تساڈی پوری رب کراوے

دوجے دن جاں وقت مقررہ فجری والا آیا
بنی ہوازن دے سرداراں اپنا حال سنایا

حضرت فرمایا ہیں ناہیں رد سوال کریساں
بنی مطلب دے تے اپنے قیدی چھوڑ ہیں دیساں

اپنے حصے دے جاں چھوڑن دا اوہ قول سناون
سب انصار مہاجر ناہیں پچھے قدم ہٹاون

ویکھ مثال نبی دی شمع رسالت دے پروانے
چھوڑ تمامی قیدی دیندے جیونکر مال بیگانے

چھ ہزار جو قیدی پکڑے جاندے وچ لڑائی
بن تکلیف کسے بھی اُنہاں مفتی جان چھڑائی

ایسے رحم کرم دیاں کتھے ہوون ہور نظیراں
جسدیاں پاک محمدؐ دسّن دنیا نوں تدبیراں

دودھ پلائی بہن سے سلوک

انہاں لوکاں اندر ہے سی لڑکی شیماء نامی
بنت الحارث لوک سدیندے آئی وچ غلامی

دائی پاک حلیمہ دی ایہہ شیماء ہے سی بیٹی
دودھوں بہن نبی دی بندی ہن پئی سی قیدی

جس دے بلے آنحضرت اُسدی خاص پہچان کریندے
اُسدی خاطر چادر اپنی اُتے فرش بچھیندے

عزت پوری نال شیماء نوں پھر آپ بٹھاون — بہناں نال سلوک دا سارے جگ نوں ڈھنگ سکھاون
حضرت ایہہ بھی خواہش کیتی آپ دے سنگ ہیں جاوے — گھر نوں جے پر جانا چاہے روک نہ اس نوں پاوے
شیماء واپس گھر نوں جاون والی خواہش کردی — واہسن نال مراداں پل وچ اس دی باروں بھردی
اسنوں دیکے خوب تحائف نال آداب تمامی — رخصت کر دے حضرت جلدی ویکھ خلوص اسلامی

اینویں مسکیناں بہناں نال کرکے کوئی دکھائے
فضل خدا دے فضلوں حصہ رحمت والا پائے

تقسیم غنیمت

مال غنیمت جیہڑا اینھوں ہنیں ہتھ سی آیا — بیت المال لئے پنجواں حصہ داخل آپ کرایا
باقی سارے لشکر اندر خود تقسیم کراون — اہل قریشاں تائیں حصہ ودھ کے آپ دلاون
انصاراں نوں گھاٹا سی کجھ ونڈ دے اندر پایا — کیوں جی مکی لوکاں ملیا سی انعام سوایا
سب انصار اکٹھے کر کے حضرت ایہہ فرماون — دل دے وہم تمامی پل وچ اینویں آپ ہٹاون
اہل قریش تے بکری بھیڈاں گھر نوں ہن لیجاسن — حق رفاقت دا اج انہاں نالاں وچوں پاسن
ایہہ پرتشی نصیباں والے گھر دے ول ہیں جاؤ — نبی خدا دا اپنے حصے اندر جھولی پاؤ"
ہک پاسے جاں پلڑے اندر رہے دنیا ساری — دوجے پاسے آپ جو ہوون پلڑا ہوسی بھاری
سچے دل تھیں امنا انصار تمامی کہندے — مول نہ ہرگز اوہ ارمانی اس تقسیموں رہندے
جس دے پاس رسول خدا دا قسمت نال آوے — کاہنوں اوہ کسے چیز اتے اوہ پھر نظر اٹھاوے

ہک نگاہ تے مہر کرم دی ہووے ہیں ول سائیاں
تیرے نام دے اتے سبھے آساں فضل نے پائیاں

اسلام کا چرچا اور بنی طے کی سرکشی

اٹھویں سال دے چھیکڑ حضرت پہنچے آن مدینے
اپنے خوب کمال وکھائے اس خدائی دینے

دھماں پیاں ملکاں اندر زکدے لوک تمامی
اوہ بلند مکے تے ہویا جاں جھنڈا اسلامی

اوہ نبی اللہ دا جس لئی کہن قریش جنونی
غلبہ پا کے بخش گیا سی مجرم سارے خونی

بول نہ سکدے ہون قریشی اتھیں ڈردے مارے
چارا ہور نہ چلدا جتھے ہون خدائی چارے

وچ اڈیکاں ایسے گل تھیں رہندی گل خدائی
فتح مکے دے اندر ویکھن حضرت دی سچیائی

پہلے جس جاگھے بھی حضرت دینی دعوت دیندے
عام قبیلے آپ دے اگے ایہو عذر کریندے

جس لئوں اُسدی قوم ہی ہٹ مول قبول نہ کردی
خلقت ہور یقین وا اس تے کیونکر ہے دم بھردی

ایہہ بھی روک خدا نے اپنی قدرت نال تروڑی
قوم قریشی بھی ہن اپنی واگ خدا ول موڑی

شوق دلاں وچ پیدا ہوندے آیا وقت برابر
نال خلوصاں مکے والے اوڑھن دین دی چادر

اثر تمامی لوکاں اُتے اسلا اینویں ہوندا
ملک عرب وچ دین دے اگے ناں کوئی مول کھلوندا

بنی طے نے انہاں روزاں وچ کجھ شر اٹھائی
ایہو قبیلہ سی جس پیدا کیتا حاتم طائی

حاتم تے مشہور سخی اج ہے معلوم جہانے
عدی ہک اسدا بیٹا سی سرکڈھ وچ زمانے

ایس قبیلے پیدا کیتی کجھ بے سود شرارت
لوکاں تائیں اوہ بھڑکا کے کردے کھڑی بغاوت

حضرت علیؓ اسد اللہ نوں آنحضرت بھجوایا
وسنہ فوج دا نال لگا کے جھگڑا پاک کرایا

عدی میدانوں کنڈ دکھا کے ہوریا کتیں چھپیا
جیویں چڑھدے چن تھیں نسدا دور ہنیرا گپ وا

قیدی اینھوں پکڑ لیائے شیر خدا دے بہتے
آن تمامی شہر مدینے خدمت اندر پہتے

حاتم دی اِک بیٹی ہے سی جسدا نام سخانہ
حضرت اُسنوں نال ادب دے جھب آزاد کریندے
ایہہ بیٹی باپ تھیں ہرگز پچھے ناہیں رہندی
میں نال اینویں ناہیں لینی ہرگز مُن آزادی
یا تے باقی قیدی سارے بھی آزاد کراؤ
سُن کے قول سخانہ والا اوہ رحمت دا والی
جیہڑا خود ہی رحم دا سی لوکاں نوں سبق سکھاوے
اِستھیں ودھ سخانہ کیونکر خود فیاض کہاوے
داد سخانہ دی اس ہمت دی آنحضرت دیندے
بخشش والا سائیں کیویں نیکی کدی ونجائے
جیہڑا جھولی اڈے ناہیں در تھیں مول پھر آئے
ہو آزاد سخانہ سارے قیدی نال لیجاندی
عدی نوں بھی معلوم جاں ہوئے ایہو حال سارے
ویکھ اخلاق دا نقشہ پورا ناہیں دیر لگاندا
جسدا باپ قیامت توڑی رہسی یاد جہان نوں
فضل کرے خود جس تے مولا آپے ڈھنگ بناوے

جس تھیں یاد نبی نوں آیا حاتم مرد یگانہ
نام سخی دے اُتے ناہیں دھبہ آون دیندے
سُن کے حکم نبی دا ایہہ ایثار دی پُتلی کہندی
قوم تمامی نال سہساں جو آوے بربادی
یا پھر ایس بندی نوں نالے بندیخانے پاؤ
مُول نہ ایسے سائل تائیں جاون دیندا خالی
جیہڑا خود ایثار دا رستہ ہوراں وِچ وکھاوے
مات سمندر نا تائیں کیونکر قطرہ اج کراوے
جھٹ تمامی قیدی چھٹے دے آپ آزاد کریندے
سب صفتاں نوں اپنی ذاتوں کر کے سوہج وکھائے
فضل نہ سکدی کھینی تک کے ناں ہون ابروسائے
کرن تلاش عدی دے سارے مگراں وِچ سفراندی
سُندا بھجدا آپے آیا سرور دے دربارے
کلمہ پاک محمدؐ والا پڑھ ایمان لیاندا
بیٹا اُسدا آدین اسلاموں ہن دیندا زینت ماں نوں
وِچ انھیرے دین دُنی دے رستہ صاف وکھاوے

اُسدے فضلوں باجھ نہ دِسدا جسنوں ہور سہارا
صدقے پاک نبی دے ناموں اُسدا بن سی چارا

غزوۂ تبوک

چڑھدا سال عجائب دنیا اندر نظری آیا
ملک عرب دے اندر رناں سی رہندا جھگڑا باقی
چرچا عام زمانے اندر دین سچے دا ہویا
شام۔ عجم توں خبراں گیاں ہویا آن اُجالا
ہن پھر قیصر روم نوں اِنھیں بھڑکی اگ حسد دی
جاں قیصر کجھ عرصہ پہلے فتح ایران تے پائی
رومی انت قریب تہاڈے پاندے جے مغلوبی[1]
ایہہ اوہ ویلا ہے سی جاں اسلام نے فتح سی پائی
قیصر دی اس فتح تھیں مومن خوشیاں خوب منان
قیصر فوج اکٹھی کیتی بدلے آن اراوے
موتہ دا ہُن بدلہ لیون چڑھ دے نی عیسائی
رومی حملہ ملک عرب تے خطرہ ہے سی عامی
ہک حفاظت دین دی دوجی ملک عرب دی ہے سی
موسم بھی ہُن قہر غضب دا وچ جہانے آیا
فصل بھی ایدھر آن کے پکدے کٹن ویلا آوے
نالے سفر دراڈا اوکھا ہوندا باجھ سواری

جس دروازہ جنگاں والا اوڑک بند کرایا
ہوندے ہوئے لکدی جاندی جو اُٹھدی نا چاقی
شہرہ سب جہانے اندر دین حقے دا ہویا
اپنے ول خلقت نوں کھچدا راہ حقیقت والا
پھیر دلے نوں گھیر لیاندا طرفے نیت بد دی
جاں آیت قرآنی ایہہ سی صادق رب دکھائی
"نو سالاں دے اندر غالب آسن نالے خوبی"
جنگ بدر وچ قدرت ربی ظاہر سی جاں آئی
پھر ویکھ کے اج فتح اسلامی سڑ عیسائی جاون
ہور قبیلے بھی عیسائی شامل نال کراوے
ایدھر پاک نبی نوں اسدی خبر بکھیری آئی
روم ہو جائے فتح جے آندے سارے وچ غلامی
مشکل ہور نہ لوکاں تائیں آئی پہلاں ایسی
گرمی ڈاڈھی ملک تمامی بھٹی وانگ تپایا
رزق حلالی منہ دے اگے آ آکے نرساوے
انہیں حالیں کوچ دی کردے ہن غازی تیاری

۱۔ الٓمٓ۔ غُلِبَتِ الرُّومُ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُم مِّن بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ فِي بِضْعِ سِنِينَ (سورہ روم)

عام مسلماناں دے اندر آوے نظر غریبی
ایس غریبی ہر جا گھٹے نال اسلام قریبی

جیہڑے بندے خاص خدا دے اینھے عشق وکھاون
تن من دھن کرن قربانی لطف اسے تھیں پاون

ہک ہزار ہن اونٹ قطاری غنی عثمان لیاندا
دس ہزار دیناراں نالے اپنا نام کڈھاندا

پھر فاروق عمر نے گھر دا سب اسباب گنایا
اُس تھیں اَدھا وچ خدا دے رستے دے دکھایا

پھر صدیق اکبر سب گھر دا مال نثار کریندا
باہجھ خدا تے نام نبی دے ناں کجھ پاس رکھیندا

ہوراں نے بھی اہنویں اپنا اپنا مال لٹایا
راہ خدا دے اندر جاں جاں اُنہاں قدم رکھایا

تریہی ہزار مجاہد لیکے حضرت کرن تیاری
نال خوشی دے کٹدے جاندے ہر ہر منزل بھاری

چودہ منزل یثرب تھیں جاں ٹرکے دورادہ جاون
جا تبوک دے اُتے ڈیرا آنحضرت لگواون

ایتھے غازی آن کریندے دشمن دیاں اُڈیکاں
دوجے پاسے سول نہ ہویاں جنگ دیاں تحقیقاں

جدوں عیسائی سندے لشکر اک خدائی آیا
قدرت خاص خدائی اُنہاں خوف دلے وچ پایا

چھوڑ ارادے جھگڑے والے وچ گھر اندر رہندے
نسٹھے غوراں والے پل وچ وانگ حباباں بہندے

حضرت نوں معلوم جاں ہویا جے دشمن ناں آوے
ناہیں مُول مقابل حق دے باطل مُکھ وکھاوے

لشکر سارے تائیں لیکے واپس گھر نوں پرتے
باہجھ لڑائی امن کرایا جگ دے گرتے دھرتے

جو اُس ویلے حضرت چاہندے کر کے ٹھیک وکھاندے
اج اسلام دیاں شمشیراں کارن نام دھراندے

اوتھے ناں پر حرص ذرا بھی دل وچ ہے سی آئی
شاہی بدلے آپ فقیری ہے سی جھولی پائی

حکم خدائی نالے ہے سی ناہیں جبر[1] دکھاؤ
ناہیں زور دے نالے ہرگز دین اسلام پھیلاؤ

امن امان ہویا ہر پاسے نال امداد خدا دی
فضل ٹُٹی کمر عرب وچ تاں تھیں جور دغا دی

[1] لَا اِکْرَاهَ فِی الدِّیْنِ قَدْ تَّبَیَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَیِّ ۔

سالِ وفود

ایسے دسویں سال عجائب اپنی شان دکھائی
چرچا تاں اسلام دا ہویا ملک عرب دے اندر
راروں گروہوں لوک ہزاراں طرف مدینے آون
قدرت رب سچے دی ناہیں آوے وِچ حساباں
جو پیارا اسی شہر مکے تھیں جان بچا کے آیا
جس نے یاراں ساتھے غاراں اندر جان چھپائی
ہک دن نوں جاں طائف حضرت وعظ کرن سن آئے
اج اوہ طائف والے آپے پہنچے کر دے عرضاں
انہاں اندر عروہ نامی سی سردار وڈیرا
فیض خدائی دین تھیں لیکے عروہ رہنیر پاندا
واپس آ کے طائف اندر دین دا ایہہ سنوالا
فجری ویلے جاں سب پنچھی مل کے راگ سناون
عروہ بھی اس ویلے تڑکے پورا فرض کریندا
آتش کفر دی گردے بھڑکی سن تعریف خدائی
اگ اتے جاں ڈگدا پانی بھڑکے ٹھیک اُلیبے
اینویں اس آذان دے پانی آتش وِچ بجھائی
عروہ تائیں رودے گردے لوکاں گھیرا پایا

جھلدا جھنڈا دین سچے دا انگدی کُل خدائی
باطل حق دے نال نہ رہندا نوراں نہ کیہ برابر
چشمہ ویکھ محمدؐ والا من دی پیاس بجھاون
بھید نہ اُسدے مول سماندے ہرگز وِچ کتاباں
ڈھک ڈھک لوک اُسے تھیں پاندے نیکھو فیض سوایا
بھیج اسے دل وفد اپیراں عزت اج ودھائی
لوکاں پتھراں سنگ سن اُلٹے جسموں خون وگائے
منت کر کے دامن بھر دے پوریاں کے نوضاں
خدمت پاک دے اندر پہلے پایا جس نے پھیرا
لَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ دامن وِچ علم لگاندا
دیوا دین جگاون لگا کرن چو فیر اُجالا
خالق دے دربار دے اندر شکروں ساز بجاون
دے آذان خدا دا انگری اندر نام سنیندا
تیز ہوئے سن کینے اودھر اوہدے ہر ویکھ صفائی
دُھواں اسیر اِتنا اُٹھدا جھنڈی نک تک کنبے
نکل کے اگوں دُھوئیں کفروں خوب مثال سنائی
تیراں دی بوچھاڑ چلا کے دل دا روگ کھایا

عروہ نے ایمان دی خاطر جام شہادت پیتا
آپ خدا اسباب بنیندا وقت جاں پورا ہووے
قتل ہویا جاں عروہ پھیلی خبر تمام زمانے
بنی ہوازن جو ہن تائیں سن اسلام لیائے
طائف والے ویکھ چوفیری پھیلیا نور اسلامی
خدمت پاک نبی دی اندر آپے وفد بھجاندے
ایہہ پر شرط رکھیندے تسیں بت اساڈے توڑو
وہم دلاں دے اندر ہے سی جے کر بت ہٹائے
ناں پر بت پرستی ہرگز نال اسلام دے رہندی
آپ نہ شرط قبول ایہہ کیتی ناں ہٹ چھوڑ بنائی
ایس طرح آ طائف والے فیض حضور دوں پاندے
جس دم فضل خداوں ہووے کسر نہ رہندی کوئی
لوکاں آپے خدمت اندر آ کے رتبے پائے
عمان یمن تے بصرے دے لوکوں بھی سردار بتیرے
بنی تمیم یمامہ تے بحرین سے برکت پائی
بنی کندہ تے بنی حارث سن ہور من مذہب والے
ایہہ بھی پہنچے یثرب اندر ٹولہ لیکے بھاری
حضرت عزت نال انہاں نوں مسجد وچ اتارن
دعوت پھیر اسلام دی حضرت پیش انہاں دے کردے

آپ شہیداں اندر جا کے دامن سب دا سیتا
خون شہیداں والے ہتھوں داغ دلاں دے دھووے
جے اج نام خدا دے اتے دتی جان جوانے
مسلم بھائی کارن انہاں چا ہتھیار اٹھائے
سمجھن ناہیں پوری پاسی اپنا زور تمامی
وحدت دے دریاؤں پی پی پانی پیاس بجھاندے
کجھ عرصے تک انہاں تائیں اسے حالے چھوڑو
اسدے بھلے شاید اگوں قہر گھنیرا آوے
اگ کدائیں پانی نالے رلکے ناہیں بہندی
بھر کے پیالے وحدت والے ویندا ہتھوں ساقی
منزل اتے آن کے بیٹھے اوہ شوہدے ہے ورہاندے
رستوں بھلیا بھلیا جاندا راہ تے آندا سوئی
ایہو نعمت ربی وچوں حصے لیون آئے
شوقاں ذوقاں کارن پاندے طرف مدینے پھیرے
وفد بھجاندے بنی حنیفہ تے تغلب عیسائی
عبد مسیح تے عبدالحارث سن انہاں رکھوائے
وحدت تے تثلیث دی اتری ہکو جا سواری
نالے دین اجازت انہاں خاص عبادت کارن
رومن اگوں بحث مباحثت کرنے دے دم بھردے

بحث ہوئی پر مُول نہ ٹُکّن گھہراں دل تے لگیاں
رُکن ناہیں نال دلیلاں نہراں الٹیاں وگیاں

حکمِ الٰہی نال اُنہاں نوں حضرت پھیر بلاندے
کرو مباہلہ جے ہو وہ کے پکے خاص زباں دے

اِسدے اُتّے ناں پر آون مُول مسیحی ویکھو
ڈردے مارے مَندے ناہیں امر خدائی دیکھو

کر کے صلح نبی دے نال اوہ پِچھاں جان گھرانتوں
ناہیں کھولن اوہ تقدیروں دل دے بند دراں نوں

ہور قبیلے بھی بہتیرے وفد مدینے بھیجن
اس تدبیروں جتھے نالے فیضوں لطف اٹھاون

آن بجیلہ وائل اشعث دل دی کرن صفائی
دور اندھیرے من تھیں کر کے پا جاون روشنائی

اندر ملک عرب دے ہر جائی جھنڈے اسلامی
جُھل جُھل دین ہوالوں وحدت دے پیغام مدامی

ہِک خدا دے باہجھ نہ ہرگز پوجن لائق کوئی
نبی محمد پیارا اُسدا قاصد اصلی سوئی

حجۃ الوداع

شمع رسالت والی کیتے ہر ہر جائیں اجالے
نسدے انت ہنیرا تھیں کفر ضلالت والے

خوشبو ایس چمن دی پھیلی اندر سب جہاناں
جُھلدی ہوا محبت والی وچ زمین آسماناں

ہر ہر کونے ہر ہر گُٹھّے جا پہنچی روشنائی
در در پہنچی من دی ہوئی تک کے نور خدائی

ایس عرب وچ جتھے گھر گھر بت دی ہیسی پوجا
اج نہ وحدت باہجھ کریندا بھرم کوئی بھی دوجا

حضرت نبی محمد صلعم سرور راج دُلارے
ہن رسالت دی تکمیلاں کردے نال اساڈے

حضرت علیؓ نوں بھیج مکے وچ ظاہر حکم سناون
چڑھدے سال نہ حج کرن نوں مول منافق آون

مطلب اِس مناوی دا سی ایہو ٹھیک پہنچاؤ
جے اسلام دے باہجھ نہ کوئی دین عرب وچ جانو

؎ لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ۔

ملک تمامی اندر جھنڈا وحدت دا لہرا وے
کتھوں مسلم باہجھ کوئی پھر حج کرن نوں آوے

چڑھیا سال نبی جی کر دے حج دی جا تیاری
اوڑک دا پیغام سناون دی ہن آئی باری

آپ دی خدمت اندر جاندے مومن ہو گھنیرے
ہک لکھ چوہی ہزار لگاندے سنگ نبی دے ڈیرے

نو تاریخ نوں حضرت اُتے ذی الحج پاک مہینے
حکم خدائی[1] آن پہنچایا جبرائیل امینے

"اج دیہاڑے اساں مکمل کیتا دین تساڈے
نعمت اپنی پوری کر کے بھیجی سب جہاں تے"

دوجے روز خدا دے پیارے ایہہ پیغام سنایا
جمع ہوئے سب لوکاں اُتے روشن خوب کرایا

فضل میدان منیٰ دے اندر خلقت کھلی تمامی
ناقہ اُتے چڑھ فرماون ایہہ پیغام دوامی

خطبۂ مبارک

(برموقع حجۃ الوداع)

"سنو اے لوکو نال دھیاناں میں جو بات سناواں
شاید چڑھدے سال نہ میں پھر وچ تساڈے آواں

یوم النحر دہاڑا اج دا لازم ہے قربانی
پاک مہینہ حرمت والا جس دی اج نشانی

جس طرح اس شہر دے اندر حرمت ایس دیہاڑے
جس دے اندر رکھ نہ دوجے دا بھی کوئی بگاڑے

ایسے طرح ایہہ خون تساڈا حرمت خاص وکھائے
ہک دوجے دے خون دی حرمت لازم سب نوں آوے

مال تساڈے عزت نالے ایہو درجہ پایا
ہک دوجے دے اُتے اینویں ایسا بھرم ہے آیا

حاضر جیہڑا ایتھے ایہو غائب لوں پہنچاوے"
یعنی جیتھے جاوے ایہو سب نوں آکھ سناوے

۱؎ اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِیْنَکُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتِیْ۔

اوڑک رب دے پاس عزیزو ہک دن سب نے جانا
اج وہیاڑے سود تمامی بخش دتا اے بھائی

اے لوکو شیطان بھی ہویا ہے غمناک اس گلوں
پوجا اُسدی بند ہوئی ہے اس تھیں نے ویکھو

بُت پرستی باہجھ بھی اُسدے پھیلے جال چوپھیری
اپنے دین دے اندر اُستھیں رہنا دور ضروری

اے لوکو جیوں حق تُہاڈے اوہناں اُتے ہوندے
رب نے بیوی ہتھ تُہاڈے ہک امانت پائی

دینا ٹھیک غلاماں تائیں جو کجھ آپے کھائیں
اے لوکو! ایہہ گلاں باتاں سمجھو نال دھیانا

اخوت والی دنیا اندر سب برابر ہوئے
اپنے حق تھیں ودھ کے ناہیں مال کسے تھیں لینا

ظُلم نہ کر یو مل کسے تے کم نہیں ایہہ چنگا
اسدے بعد حضور اپنے پُچھن کر آواز اُچیرا

اگوں گونج ہزار زباناں وچوں ایہو آئی
ایہو خطبہ پاک نبی نے اوڑک وچ سنایا

جیہڑے عمل دے باہجھ نہ ملسی ہرگز ہور ٹھکانا
نالے پچھلے خون بھی بخشے ہوئی ٹھیک صفائی

اج تمام عرب وچ وسدا کوئی نہ اُسدے ولوں
ایپر باقی ہور بھی رہندے اُسدے کینے ویکھو

پھنسیا جو کوئی دام دے اندر اُسنوں خوشی گھنیری
مت بے سمجھی اندر اُسدی آس کر وچا پوری

اینویں حق اُدھر بھی پورے ظاہر آن کھلوندے
نیک سلوک کرو اس نالے راضی کرو خدائی

جو کجھ آپے پہنو اُنہاں تائیں اوہ پہناوو
مسلم بھائی بھائی ہوندے اندر سب جہاناں

ہک لڑی دے اندر گوہر سارے ٹھیک پروئے
ہے پر نال خوشی دے جائز ہر کسے نوں دینا

حق کسے دا لیون والا مول نہ سوبھے دنگا
"کیا میں پیغام تسانوں پہنچایا خوب بکھیرا"[1]

"بیشک تساں امانت رب دی ڈاہڈی ٹھیک پہنچائی"
جو میں اپنے لفظاں اندر مطلب خاص نبھایا

اسدے بعد حضور مدینے وسے واپس آون
فضل ایہہ منزل پوری کر کے گھر نوں واپس جان

[1] ھل بلغت۔

وفات شریف

تریسٹھ سال نبی نے جاں سن دنیا وچ گذارے
حکم مطابق حکم الٰہی توڑ پہنچائے سارے

فرض رسالت والا سارا پورا خوب نبھایا
دین خدائی عین مکمل کر کے آپ وکھایا

اسدی آ جبریل امین نے جاں تصدیق سنائی
جگ دے اندوں رہیوں والی حاجت ہی نہ کائی

وصل حبیب کرن دی کیتی حضرت نے تیاری
مکھیوں والیس آن کے لگدی جاں نفس ایہہ بیماری

نکھڑ دے پھل چمن دا اندر سوہنے وقت بہاراں
تھک اُنہاں دی زینت ویندی کیا باغاں گلزاراں

ایہہ پر وقت جاں پورا ہوندا گلشن وچ اُنہاں دا
قدرت دا ہتھ کھچ کے سب نوں طرف عدم لیجاندا

اینویں ہر ہر مطلب کارن ہر شے اینتھے آوے
وقت برابر ہوندے اُتے ساعت دیر نہ لاوے

موت نہ چھوڑے کسے نفس نوں اجل جاں سر تے آوے
کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ایہہ قرآن سناوے

شاہنشاہ سلطان جہاں دے موت دی کرن غلامی
اوّل روز تھیں دنیا اندر ایہہ دستور مدامی

کل جیہڑے سن ناماں والے شان گمان کھاندے
خاک دے اندر خاک ہوئے اج بھل گئے نام انہاندے

ولی پیغمبر دنیا اندر واری واری آئے
ڈُب گیا اج سورج دکھو جیہے نہ باقی سائے

ایس جہان دے اندر ناہیں کسے ہمیشہ رہنا
جن تارے سب چڑھدے ہیں نیں فجری سب نے لہنا

جو کوئی ایس سرائیں دے وچ کر گئے کم چنگیرے
حشر تلک سب یاد کریندے لوک انہاں دے بتھیرے

حضرت پاک نبی نے جگ وچ اینویں نام کرایا
جد تک دنیا باقی رہسی چمکے نور سوایا

بند نبوت دے دروازے کیتے خاص نبی نے
ہور کسی دی حاجت کی جاں کھل گئے سب دفینے

تپ سندی بیماری والا ہویا خاص بہانا
ناہیں باہجھ بہانے ہوندا ایتھوں کوئی روانہ

ماہ ربیع الاوّل والے بارہ روز گذارے
عائشہ مائی دے وچ حجرے آسن رب دے پیارے

پیاسی دی شدت نال بخاروں حدت ڈاہڈی آئی
ظاہر گرمی ٹھنڈ دے وچ ایہہ حکم خدائی

روز دوشنبہ والا آہا جاں سن حضرت آئے
اوہی روز برابر آیا دلبر سے آپ اٹھائے

عزرائیل فرشتہ بن کے ہک اعرابی آیا
وقت دوپہریں حجرے والا اس نے در کھڑکایا

لے پیغام حضوروں آیا جیہڑا آن سنایا
خبر دتی جے مالک سب دے اپنے پاس بلایا

نال اجازت جان کندن دا کم شروع اس کیتا
دامن آن جدائی والا ہتھوں آ کے سیتا

کپڑا سیون ویلے جیسے سوئی کرے دکھیارا
حضرت نوں محسوس ہویا سی نزع دا بوجھ ایہہ بھارا

فرمایا "اے عزرائیلا سانوں کھول دساویں
امت میری نوں بھی کیا توں ایہہ دکھ پہنچاویں"

عزرائیل کہیا "میں ایہہ تاں دسیا زورنہ کوئی
جو ہوراں نوں دکھ پہنچاواں وس نہ سکاں کوئی

حضرت نے فرمایا "ہن کجھ کسر نہ ہرگز چھوڑیں
دکھ تمامی امت والا میرے ولے موڑیں

امت عاجز میری نوں تکلیفوں کجھ بچاویں
نام مرا جو لیون والے اسدی لج رکھاویں

اسے صورت اوڑک ویلے اوہ دنیا دے ہادی
امت امت کردے جاندے رب اگے فریادی

نام قیامت توڑی زندہ عالم وچ کر اے کے
فضل خدا دے ولے پرتے جگ نوں رنگ لگا کے

انا للہ وانا الیہ راجعون

تمت

تقریظ

از حضرت ابوالفضل مولانا مولوی محمد کرم الدین صاحب دبیر
رئیس بھین تحصیل چکوال ضلع جہلم

سب تعریفاں رب سچے نوں کل خلقت دا والی
پھر آل اطہار اصحاب کباراں پڑھ درود پہنچاواں
ایہہ عجیب کتاب جو ڈٹھی دل نوں ہوئی مسرت
ہین مصنف اسدے بی۔ اے انگریزی دے ماہر
پر سنی حنفی پکے ثابت ہوئے اس کتابوں
جو کجھ کتب شریعت اندر لکھیا اوہ لکھایا
انگریزی تعلیم نے اجکل پائی بہتی خواری
اپنی ناقص عقل بنائی ایہناں شرع شریعت
بھاویں وچ قرآن حدیثاں مسئلہ ہووے کائی
معجزیاں دے قائل ناہیں منندے نہیں کرامت
حضرت نوں معراج نہ ہرگز ہویا سی جسمانی
ایہہ عقائد فاسد اپنے لوکاں نوں سنبلاون
دور آزادی وی ایہہ برکت ہر کوئی شیخی مارے

پھر پڑھاں درود رسول اللہ تے جیندا رتبہ عالی
بعد اسدے کجھ مطلب اپنے دل دا کھول سناواں
وچ پنجابی نظم لکھی ہے پاک نبی دی سیرت
جنٹلمین دسیندے خاصے شکل لباسوں ظاہر
دیوے رب جزا انہاں نوں ہووے فضل جنابوں
اپنی طرفوں کمی نہ کیتی نہ کجھ ہور ودھایا
ہوئے عقیدے فاسد ڈاہڈے رہی نہ ایمانداری
سمجھ نہ آوے جسدی ایہناں رکھدے نہیں عقیدت
کہندے عقل نہ ساڈی مندی اس وچ نہیں سچائی
آکھن خارق عادت ہونا نہیں خدا دی سنت
خواب خیال دیاں سن باتاں ساریاں ایہہ روحانی
آپ تے بھلے راہوں دوسریاں نوں بھی بھلاون
کوئی امام پیغمبر بندا کوئی ڈبیاں نوں تارے

گھر گھر مذہب قائم ہوئے ہوئی فرقہ بازی
سچا مذہب سُنت جماعت جو ٹولہ ہے بھاری

نئی نویلی ہر شے چنگی پر رکھو ایمان پورانا
شکر خدا اوہ جج صاحب نہیں سدھے راہ تھیں بھلے

وچ قرآن حدیث جو آیا اوہ بیان سُنایا
کی بندہ کی عقل بندے دی ایہہ پتلا خاکی

اپنی ناقص عقلاں اُتے سب بھروسہ کردا
قادر قدرت والا مولیٰ جو چاہے سو کردا

اَلقصّہ ایہہ سیرت نبوی کامل ہوئی مکمل
پکیاں گلاں لکھیاں اس وچ کچی لکھی کوئی

چوہدری فضل حق صاحب تے ہویا فضل خدائی
اصل اُنہاں دا اچھا ہے کوئی اعلیٰ نیک گھرانہ

ہر شے جاندی اصل تے اپنے ایہہ حدیث رسول دی
سیرۃ نبوی اُنہاں پہلے لکھی ہیں بہتیری

پر پنجابی دے وچ اجتک سیرۃ لکھی ناہیں
نظم سلیس ہے ٹھیٹ پنجابی ہر کوئی سمجھیسی

ایہہ مصنف صاحب دا احسان بڑا ہے بھائی
ایہہ عمل مقبول جو ہویا رب جزائیں دیسی

اِتنی مصروفیت دے وچ ایہہ کتاب بنانا
ہر کوئی دسے صداقت اپنی کر کے حیلہ سازی

ایہا مذہب سچا سمجھو اِسیدی سرداری
اوہ خدا رسول پورانا اوہ قرآن پورانا

صاف صحیح اقوال لکھے ہیں جو سن چھچے تلے
عقل انسانی دے نہیں تابع قدرت نوں بتلایا

محض ہیولا ہو کے کر دا دیکھو ایڈ چالاکی
اللہ پاک دی قدرت اُتے حرف بہتان دا دھر

اُسدے فعل نے تکنہ چینی کم نہ کسی بشر دا
وچ پنجابی کوئی نہ ہرگز لکھی اس تھیں افضل

کوئی ضعیف روایت ناہیں وچ کتابے ہوئی
انگریزیت نے ہرگز اثر نہ کیتا کائی ہے

اُسدی ہے تاثیر سراسر چھیڑیا نہیں ٹھکانا
اِنَّ الْوَلَدَ سِرٌّ لِاَبِیْہِ ایہہ سخن مقبولی

کوئی اردو کوئی فارسی عربی اِک تھیں اِک چنگیری
جج صاحب نے پورا کیتا اِس کمی دے تائیں

پڑھنے والا لکھنے والے تائیں دعائیں دیسی
سیرۃ پاک نبی دی وچ پنجابی نظم بنائی

خاص حضوری دفتر اندر نام نہ کیوں لکھیسی
واہ مصنف صاحب دی ہے ایہہ ہمت مردانہ

اللہ دے توفیق انہاں نوں استھیں ہور دھیری — ایسی تصنیفاں دی طرف توجہ رہے گھنیری
لازم ہے جو اناں تائیں ایسی پڑھن کتاباں — پڑھ کے لذت پاون نالے دونیاں لین ثواباں
لغو کہانیاں قصے چھوڑن جو اخلاق بگاڑن — انہاں خرافاتاں نوں تیلی لاکے اگ وچ ساڑن
کتب فروشاں نے چھپوائے قصے لغو بتھیرے — پڑھیاں کجھ نہ حاصل ہووے دلنوں ملن انھیرے
اس سیرۃ نوں جو کوئی پڑھسی اجر خدا توں لیسی — اپنے ہادی دے احوالوں اچھا واقف تھیسی
یارب بخشیں اپنے فضلوں ساڈیاں کل خطایاں — اپنے پاک حبیب دی خاطر بخشیں ساڈی برائیاں
روز قیامت شافع ساڈا پاک محمدؐ ہووے — اعمالاں اندا کالا نامہ اللہ ساڈا دھووے

ختم دبیر کروہن ایتھے طول فضول بھیانی
مختصر الفاظ دے اندر چاہیئے گل مکانی

فہرست مضامین سیرۃ الحبیب صلعم

نمبر شمار	مضمون	صفحہ	نمبر شمار	مضمون	صفحہ
۱	دور جاہلیت	۲	۱۱	مظالم اہل قریش	۱۴
۲	ضرورت تجدید و تکمیل	۳	۱۲	مسلمانوں پر مظالم کفار	۲۲
۳	تولید مبارک	۴	۱۳	ہجرت حبش	۲۴
۴	نسب نامہ	۵	۱۴	حضرت امیر حمزہؓ کا ایمان لانا	۲۸
۵	ابتدائی حالات	۶	۱۵	حضرت عمر کا اسلام لانا	۲۹
۶	حرب الفجار	۹	۱۶	اہل مکہ کی حیلہ سازیاں	۳۲
۷	حلف الفضول	؍؍	۱۷	شعب ابی طالب	۳۵
۸	خدیجۃ الکبریٰ سے شادی	۱۰	۱۸	عام الحزن	۳۷
۹	تعمیر کعبہ	۱۳	۱۹	تبلیغ طائف	۳۸
۱۰	بعثت	۱۴	۲۰	دعائے مبارک	۴۱

نمبر	عنوان	صفحہ
۲۱	طائف سے واپسی	۴۲
۲۲	قبائل میں تبلیغ	۴۳
۲۳	مکہ میں ایمان لانیوالوں میں تبلیغ	۴۴
۲۴	بیعت عقبہ اولیٰ	۴۵
۲۵	بیعت عقبہ ثانیہ	۴۶
۲۶	معراج شریف	۴۸
۲۷	ہجرت مدینہ	۵۱
۲۸	واقعہ سراقہ	۵۵
۲۹	مدینہ میں نزول اجلال	۵۶
۳۰	مدینہ کے ابتدائی حالات وعقد مواخات	۵۹
۳۱	تعمیر مسجد نبویؐ	۶۰
۳۲	ابتدائے آذان	۶۱
۳۳	جنگ بدر	۶۲
۳۴	اسیران جنگ سے سلوک	۶۹
۳۵	معجزہ خلق عظیم	۷۰
۳۶	جنگ اُحد	″
۳۷	مدینہ میں واپسی مجاہدان اور ایثار کی ایک مثال	۷۴
۳۸	قبائل عرب و یہود کی شرارتیں	۷۵
۳۹	تقویت ایمان کی مثال	۷۶
۴۰	غزوہ بنو المصطلق	۷۷
۴۱	یہود کی جلا وطنی	۷۹
۴۲	جنگ احزاب	۸۰
۴۳	بنی قریظہ سے انتقام	۸۲
۴۴	ارادۂ حج	۸۴
۴۵	صلح حدیبیہ	۸۶
۴۶	جنگ خیبر	۹۰
۴۷	مسلمانوں کا حج	۹۲
۴۸	دعوت اسلام بادشاہوں کو	۹۳
۴۹	شاہ ہرقل کے نام خط	۹۴
۵۰	کسریٰ شاہ ایران کے نام خط	۹۵
۵۱	شاہ نجاشی کے نام خط	۹۷
۵۲	غزوہ موتہ	۹۸
۵۳	فتح مکہ	۱۰۰
۵۴	خطبۂ مبارک	۱۰۶
۵۵	جنگ حنین	۱۰۸
۵۶	قیدیوں کی رہائی	۱۱۱
۵۷	رضاعی بہن سے سلوک	۱۱۲
۵۸	تقسیم غنیمت	۱۱۳
۵۹	اسلام کا چرچا اور بنی طے کی سرکشی	۱۱۴
۶۰	غزوہ تبوک	۱۱۶
۶۱	سال وفود	۱۱۸
۶۲	حجۃ الوداع	۱۲۰
۶۳	خطبہ مبارک حجۃ الوداع	۱۲۱
۶۴	وفات شریف	۱۲۳
۶۵	تقریظ مولانا ابوالفضل	۱۲۵

(کریمی پریس لاہور)

تعریفی نظم منجانب اُستادِ شعراء میاں چراغ الدین صاحب المتخلص بہ عشق لہر - لاہوری

اول حمد خداوند تائیں جو جبّار کہاوے
بے پرواہیاں والے سودے انت حساب نہ آوے

اوہ چاہے تاں کڈھ وکھاوے پتھر وچوں پانی
چڑیاں کولوں باز کُہاوے گردا ہے من بھانی

اوہ چاہے تاں کجھ نہ وچوں سب کجھ کر دکھلاوے
بہرے جیہے بے علماں کولوں ایسے کم کراوے

سیرت پاک رسول اللہ دی ڈٹھی اک عجیبہ
ہویا کرم مصنف اُتے بلیا نیک نصیبہ

چھوٹی عمرے پڑھیا ہسی علم انگریزی چوکھا
سیرت لکھی پنجابی اندر کیتا کم انوکھا

رات دنے ایہ پڑھنے والے سن انگریزی خبراں
عربی اندر لکھ وکھایاں ساریاں زیراں زبراں

جس دے اُتے مولا میرا اپنا کرم کماوے
سیرت پاک نبی دی سوہنی لکھ کے ترت وکھاوے

اُس نے چاہیا تے جج صاحب سیرت لکھ وکھائی
کیتا جج عروض نوں ایسا فرق نہ چھڈیا رائی

شعر پنجابی اندر کرنا نہیں کسے دا حصہ
رب چاہے تاں جا بنواوے ایسا اعلےٰ قصہ

جج صاحب دے اُتے ویکھو حق نے فضل کمایا
سیرت لکھ کے پاک نبی دی اعلےٰ رتبہ پایا

پڑھنے سُننے والے تائیں ملسی اجر گھنیرا
سینہ صاف نورانی ہوسی ہوسی دور انھیرا

فضل کرم دا دریا ویکھو جدوں اچھالے کھاوے
بنّے لاون کارن یار و لہر عشق دی آوے

تاریخ طبع کتاب از ابو السعید محمد عبد الرشید محبوب رقم

ساکن عادل گڑھ ضلع گوجرانوالہ

اول حمد خداوند تائیں جو ہے سرجنہارا
ہر اک شے دا او ہو مالک جسدا اینڈ پسارا

پھیر درود رسول اللہ تے جو منت اداوالی
سرور عالم ختم نبیاں جسدا رتبہ عالی

عشق رسول اللہ دا جس دل اندر گھر کردا
پکا مسلم او ہو ہوندا دوہیں جہانیں تروا

پر اجکل لوکاں نداندر ہور خیال تبیرے
ذکر اذکار رسول اللہ دے کوئی نہ لگھندا نیڑے

صادق عاشق جو کوئی ہووے عشق رسول کماوے
ہر اک گل وچہ اسدا پیر وتنبکے عمر لنگھاوے

فضل حق صاحب جج بہادر مینں مرد ربانے
وچہ چکوال تے ضلع جہلم وڈے مرد سیانے

کوشش کرکے جج صاحب نے جوڑی نال شتابی
سیرت پاک رسول اللہ دی وچہ زبان پنجابی

لکھی وچہ کتاب اپنے دے ہر ہر بات ضروری
مسلمانان نوں تاں آگاہی ہووے پوری پوری

آپ انگریزی خواں ہوکے تے لکھی ٹھیٹھ پنجابی
تاں ہر بھائی نوں سمجھن اندر رہے نہ کوئی خرابی

اللہ دیوے جزا انہانوں اندر دوہاں جہاناں
وڈا ایہہ احسان کیتا نے اوپر مسلماناں

سن چھاپن دا اس کتاب دے لدھا بہت عجیب
ہاتف آکھیا - واہ واہ بہتر سیرت الحبیب
۱۳ ھ ۵۲

